

BP Azərbaycanca

Davamlı İnkişaf haqqında Hesabat 2005

Bu hesabat barədə "Davamlı inkişaf" termini ilə BP bir kommersiya təşkilatı kimi aktivlərini yeniləşdirməklə, cəmiyyətin həmişə artan ehtiyaclarını təmin edən daha yaxşı məhsullar və xidmətlər yaratmaq və çatdırmaqla, səhmdarlarımıza gəlir gətirməklə, dəyişən nəsillərin nümayəndələrini işə cəlb etməklə, sağlam ətraf mühitə öz töhfələrini verməklə və BP müştərilərinin və BP-nin fəaliyyət göstərdiyi ölkələrin ona olan inamını və verdikləri dəstəyi saxlamaqla zamanın sınaqlarına davam gətirmək bacarığını nəzərdə tutur.

Bu hesabat BP-nin 2005-ci təqvim ili ərzində həyata keçirdiyi biznes fəaliyyətini, ekologiya ilə bağlı gördüyü işləri və onun Azərbaycanda iş apardığı daha geniş sahələri əhatə edir. Bu hesabat diqqətin Azərbaycan üzərində cəmləndiyi üçüncü illik hesabatdır və bizim 2003 və 2004-cü illəri əhatə edən əvvəlki Davamlı İnkişaf haqqında Hesabatlar barədə aldığımız rəyləri əks etdirir.

Bizim Bakı ofislərimizdə əldə edilməsi indi də mümkün olan əvvəlki nəşrlərdə və www.bp.com/caspian saytında BP-nin yanaşma tərzi, metodologiya və təriflər haqqında bu hesabatda təkrar edilməmiş müfəssəl məlumat vardır. Bunun əvəzində, diqqətimiz 2005-ci ildə apardığımız fəaliyyət və qarşılaşdığımız problemlər üzərində cəmlənmişdir.

Hal-hazırda BP Azərbaycanda yeganə neft şirkətidir ki, ölkəyə dair Davamlı İnkişaf haqqında Hesabat nəşr edir.

Xüsusi olaraq göstərilən hallar istisna olmaqla, bu hesabatda "bizə", "biz" və "bizim" sözlərinə edilən istinadlar BP Azərbaycan Strateji İcra Bölümünə (BP Azərbaycan SİB) edilən istinadlardır. "BP" və "BP qrupu"na edilən konkret istinadlar BP p.l.c., onun törəmə şirkətləri və filialları deməkdir və başqa cür nəzərdə tutulmayıbsa, mətnə BP p.l.c. və onun törəmə şirkətləri və filiallarının əməliyyatları və fəaliyyətləri arasında fərq qoyulmur.

Ernst & Young şirkətinin bildirişi

BP-nin Azərbaycanda həyata keçirdiyi davamlı inkişaf fəaliyyətinə dair faktların, açıqlamaların və təsdiqlərin faktlara əsaslandığı və ya izahlarla möhkəmləndirildiyi barədə BP şirkətinin rəhbərliyində əminlik yaratmaq məqsədi ilə biz BP-nin 2005-ci il üçün hazırladığı Azərbaycanda *Davamlı İnkişaf haqqında Hesabatının* məzmununu yoxladıq. Gördüyümüz işlərin əhatə dairəsi və əldə olunan nəticələr haqqında məlumat *62-ci səhifədə* verilir.

Üz qabığında Goranboy rayonunun Məşədi-Qaralar kəndində taxıl zəmisini. Layihə bizim tərəfdaşlarımızla birlikdə sərmayə qoyduğumuz BTC/CQBK İctimai Sərmayə Proqramının bir hissəsidir.

1 BP Azərbaycan Strateji İcra Bölümü Rəhbərinin giriş sözü

2 Korporasiya məsuliyyətinin əsası

3 Nailiyyətlər və problemlər

4 Hesabatın əhatə dairəsi və hazırlanma prosesi

5 BP Azərbaycan SİB-nin layihələri

6 Fəsil 1 – BP Azərbaycanda – məsuliyyətli əməliyyatlar

7 BP Azərbaycan SİB – ilk baxışda

9 BP Azərbaycan SİB – gələcəyə nəzər

11 Dialoq və görüşlər

14 Layihə və əməliyyatlarımız

18 Əməliyyata məsuliyyətlə yanaşmaq

22 Ətraf mühitin idarə edilməsi

31 Təhlükəsizlik və insan hüquqları

33 Əməkdaşlar; sağlamlıq; etik normalara riayət

38 Gürcüstan və Türkiyə – həyata keçirilmiş əməliyyatların xülasəsi

39 Fəsil 1 üzrə əsas statistik göstəricilər

40 Fəsil 2 – BP Azərbaycanda – cəmiyyətdə bizim rolumuz

41 BP və iqlim dəyişikliyi

43 Ölkə konteksti

44 Gəlirlərin şəffaflığı

45 Regional davamlı inkişaf

46 Sahibkarlığın inkişafı

48 Təlim təşəbbüsləri

49 İctimaiyyətə və ətraf mühitə sərmayələr

56 Gürcüstan və Türkiyə – sosial göstəricilərin xülasəsi

58 Fəsil 2 üzrə əsas statistika göstəriciləri

59 Üç il ərzində icra göstəriciləri

60 MSŞT sənədinin surətləri

62 BP rəhbərliyinə müstəqil şirkətin zamanət bəyanatı

63 Sözlük

64 Əlavə məlumatlar; rey və təkliflər

Birgə gələcək

2005-ci il BP Azərbaycan Strateji İcra Bölümü (BP Azərbaycan SİB) üçün fəvqəladə və çətinliklərlə dolu bir il oldu. Bu ilin ən görkəmli hadisəsi Mərkəzi Azəri hasilat platformasından birinci neftin alınması və onun yenidən genişləndirilmiş Səngəçal terminalından BTC (Bakı-Tbilisi-Ceyhan) boru kəmərinə vurulması oldu. Bu nailiyyət may ayında birinci neftlə bağlı mərasimdə iştirak etmək üçün Səngəçala gəlmiş Azərbaycan, Gürcüstan, Türkiyə və Qazaxıstan prezidentlərini, əlahəzrət York Hersoqunu, BP qrupunun icraçı direktoru lord Braunu və bir çox beynəlxalq miqyasda tanınmış şəxsləri salamladığımız mühüm bir tədbir zamanı tənənə ilə qeyd olundu və televiziya ilə bütün dünyaya yayımlandı.

Çıraq və Mərkəzi Azəri hasilat platformalarından əldə edilən məhsul bütün il ərzində orta hesabla gündə 261 000 bərel – proqnozlaşdırıldığından təxminən 15% yüksək olmuşdur. Kompresor və suvurma platforması müvəffəqiyyətlə quraşdırılmış və Mərkəzi Azəri ilə birləşdirilmişdir. Qərbi Azərbaycanda neft hasilatına dekabr ayında, planlaşdırıldığından dörd ay əvvəl başlandı. Birinci tankerin 2006-cı ilin ortalarında Türkiyənin Ceyhan terminalında yüklənməsi məqsədi ilə BTC boru kəmərinin neftlə doldurulması davam etdirilmişdir. Bundan başqa, biz bütün il ərzində Azərbaycana təxminən 1,88 milyard standart kub metr səmt qazı vermişik.

Biz digər iri layihələrimizi də uğurla irəlilətməmişik. Şərqi Azəri şəbəkə tipli dayaq bloku (polad dirəklərdən ibarət platforma) tamamlanmışdır və üst tikililərin inşasına başlanılması qrafiki qabaqladı. Həm qazma-kommunal təchizat-yaşayış bloku platformasının, həm də hasilat-kompresor-suvurma-kommunal təchizat platformasının hazırlanması işlərinin yaxşı gedişi ilə Dərinsulu Günəşli layihəsində yaxşı irəliləyiş əldə edilmişdir.

Mövcud istehsal fəaliyyətimiz də uğurla davam etmişdir. 1997-ci ildən bəri Çıraq yatağından kiçik fasilələrlə 328 milyon bərel neft hasil edilmiş və biz bu həcmi İlkin Neft Layihəsi Terminalı və Şimal və Qərb İxrac Boru Kəmərləri Marşrutları ilə müvəffəqiyyətlə ixrac etmişik.

Şahdəniz (ŞD) layihəsi qrupu birinci qazın qrafik üzrə təyin edilmiş üçüncü rübdə bazara çatdırılması ilə 2006-cı ilin bir dönüşünə çevrilməsini təmin etmək üçün gərgin işləmişdir. TPG500 platformasının Zığ istehsalat sahəsində yığılması işləri əsasən başa çatdırılmış, ŞD qazı ilə Azərbaycanı təchiz edəcək və onu Gürcüstana və Türkiyəyə ixrac edəcək Cənubi Qafqaz Boru Kəmərinə hidrosınaq işlərinə başlanmışdır.

Bizim ən böyük sahil qurğumuz olan Səngəçal Terminalı üçün bu il çox uğurlu olmuşdur. Terminalın genişləndirilmə planının

ikinci mərhələsi istismara vermə işlərinin ilin sonunadək davam etməsi və 2006-cı ilin ikinci rübündə işə salınmağa hazır olması ilə, demək olar ki, tamamlanmaq üzrədir.

2005-ci ildə biz əməyin təhlükəsizliyi sahəsində bir sıra nailiyyətlər əldə etdik, lakin təəssüf ki, bu il üç ölüm hadisəsi – onlardan ikisi bizim əməliyyatlara birbaşa dəstək verilən zaman baş vermişdi – bu nailiyyətlərimizə kölgə saldı. Biz bu həyat itkilərinə ürəkdən acıyır və müxtəlif layihələrimizdə çalışan hər bir kəsin sağ-salamat olmasını təmin etmək üçün əlimizdən gələni etməyi qarşımıza məqsəd qoyuruq.

Azərbaycanda yüz səksən bir nəfər yeni əməkdaş işə götürüldü və biz BP-nin Geoloji-kəşfiyyat və Hasilat segmentinin bütün fəaliyyət göstərdiyi ölkələrdə həyata keçirdiyi ən böyük proqramlarından biri olan məzunların işə götürülməsi və inkişafı proqramını həyata keçirməyə davam etdik – bu proqram Xəzər layihələrində bizim iştirakımızın özünəməxsus xarakterini möhkəmləndirmək üçün göstərdiyimiz səylərin mərkəzi elementlərindən biridir. 2005-ci ildə biz eləcə də layihələrin hazırlanması ilə məşğul olan bir təşkilatdan əsas işi əməliyyatlar olan bir təşkilata çevrildiyimizi əks etdirmək üçün öz daxili təşkilat strukturumuzu yenidən formalaşdırmağa başladığımızı.

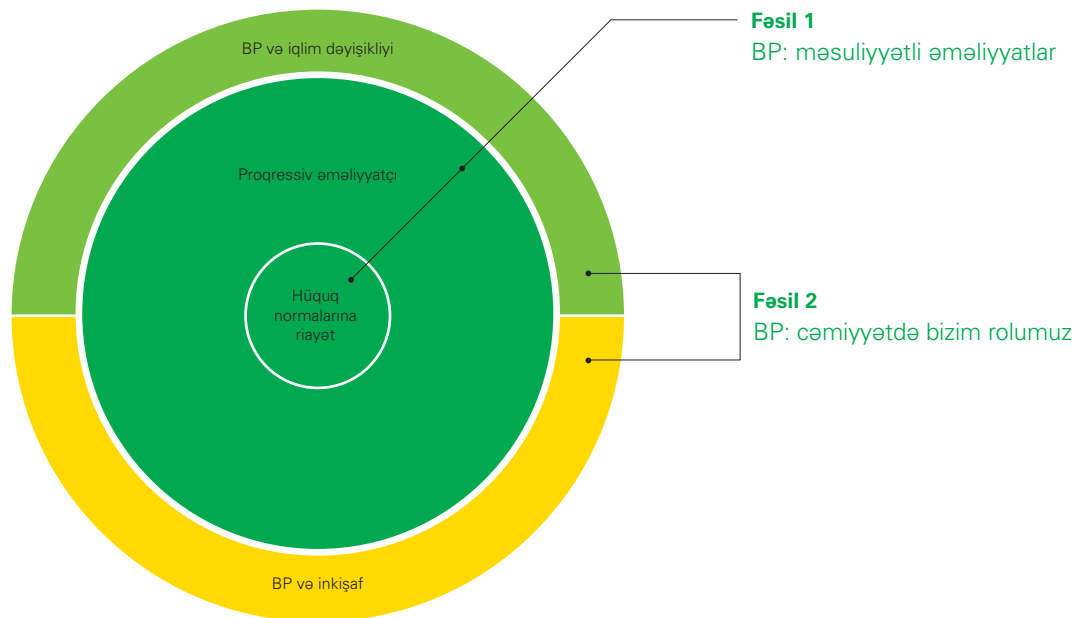
Bizim uzunmüddətli öhdəliklərimizin digər bir mühüm komponenti davamlı biznes yaratmaqdır. 2005-ci ildə biz öz qarşımıza yerli şirkətlər vasitəsilə tədarük edilən mal və xidmətlərin dəyərini beş il ərzində ikiqat artırmaq kimi möhtəşəm bir məqsəd qoymuşuq. Buraya 2010-cu ilə qədər hər il əlavə 250 milyon dollar xərclənməsi də daxildir.

Biznesimizin uzunmüddətli davamlı inkişafı ilə bağlı göstərdiyimiz çoxtərəfli səylər BP qrupu tərəfindən yüksək qiymətləndirilərək BP-nin təsis etdiyi illik Helios Mükafatları müsabiqəsində iki mükafata layiq görülmüşdür. Mükafatlardan biri Mədən Sənayesində Şəffaflıq Təşəbbüsünə qoşulmaq üçün dünyada birinci ölkə olmaqda uğurlu cəhdlərində bizim il ərzində Azərbaycana verdiyimiz dəstəyə, digəri isə bizim Qazma və Quyuların Tamamlanması qrupunun quyuların daha çox neft və qaz verməsi üçün həyata keçirdiyi layihəyə görə verilmişdir.

David Vudvord
Prezident, BP Azərbaycan SİB

Məsuliyyət BP üçün nə deməkdir

BP üçün məsuliyyətin nə demək olduğu və onun biznesimizin uzunmüddətli davamlılığı üçün nəyə görə böyük əhəmiyyət kəsb etməsi ilə bağlı öz nöqteyi-nəzərimizi müəyyən etmək üçün istifadə etdiyimiz təməl bu hesabatda öz əksini tapmışdır. Bu təməlin mərkəzində bizim idarə etdiyimiz fəaliyyətlər dayanır. Biz bu əməliyyatlar üçün cavabdehlik daşıyıq və onları məsuliyyətlə idarə etməliyik. Yalnız məsuliyyətlə fəaliyyət göstərməklə biz məhsul və xidmətlərin təchiz edilməsi, vergi gəlirləri, iş yerləri və səhmdarların maddi dəyərləri vasitəsilə yaratdığımız sosial faydaların qanuni şəkildə tanınmasına nail ola bilərik. Məsuliyyət başqaları ilə bölüşdürüldüyünə görə, bizim idarə etmədiyimiz, lakin təsir göstərə biləcəyimiz fəaliyyətlərdə də böyük rolumuz var.

Nəzarətin əhatə dairəsi: məsuliyyətli əməliyyatlar

Əməliyyat məsuliyyətinin iki səviyyəsi var. Birinci səviyyənin təməlində, ilk növbədə qanunlara riayət olunma dayanır. Qanunların mövcud olmadığı və ya onların ziddiyyətli tətbiq edildiyi yurisdiksiyalarda bu məsələ çətinləşir. İkinci, daha yüksək səviyyədə uzun müddət uğurla işləməyi qarşısına məqsəd qoymuş bir şirkətin hər bir fəaliyyətə, fəaliyyət göstərdiyi hər yerdə tətbiq edilə bilən fərdi və kollektiv davranışın universal standartları olmalıdır. BP kimi böyük və çoxşaxəli bir təşkilat üçün bu məsələ ən vacib problemlərdən biri olaraq qalır. 2005-ci il ərzində həyata keçirdiyimiz məsuliyyətli əməliyyatlarla əlaqədar iş göstəricilərimiz Fəsil 1-də verilmişdir.

Təsirin əhatə dairəsi: bizim cəmiyyətdəki rolumuz

Apardığımız əməliyyatlardan başqa biz biznesimizə təsir göstərən məsələlərə və hər hansı bir töhfə verməyə imkanımız olan hallara müsbət təsir göstərməyə çalışırıq. Bunların arasında ən önəmli yer tutan məsələlər iqlim dəyişikliyi və sosial və iqtisadi inkişaf problemləridir. İqlim dəyişikliyi probleminin nizama salınmasında BP-nin rolu özünün havaya buraxdığı tullantıların minimuma endirilməsindən xeyli kənara çıxır. Buraya strategiya ilə əlaqədar debatlarda fikirlərin söylənməsi, elmi-tədqiqat işlərinə dəstək verilməsi və energetikada və nəqliyyatda yeni və daha təmiz texnologiyaların işlənilməsi məsələləri daxildir. 2005-ci ildə BP aşağı karbonlu enerji növünün yaradılmasını və onun bazara çıxarılmasını nəzərdə tutan yeni bir biznes sahəsi – BP Alternativ Enerji – yaratmağa başlamaqla çox mühüm bir nailiyyət qazanmış oldu. Sosial və iqtisadi inkişaf baxımından, BP-nin inkişaf etməkdə olan ölkələrə əsas yardımı bir qayda olaraq, dövlət gəlirləri, iş yerləri, bacarıqların öyrədilməsi və məhsullar formasında olur. Bununla belə, sağlam idarəetmənin yaxşılaşdırılmasında və fəaliyyət göstərdiyimiz ölkələrin xalqlarının tərəqqisinə töhfələr verilməsində BP-nin daha geniş sahələri əhatə edən bir rolu vardır. 2005-ci ildə bu sahələr üzrə əldə etdiyimiz inkişaf Fəsil 2-də təsvir olunur.

www.bp.com/sustainability

Nailiyyətlər və problemlər

Bu səhifədə biz diqqətimizi Azərbaycandakı biznesimizin davamlılığı və fəaliyyət göstərdiyimiz ölkələrin xalqları və ətraf mühitin mühafizəsi ilə əlaqədar olan məsələlər üzərində cəmləməklə 2005-ci ilin əsas nailiyyətlərinin və qarşılaşdığımız çətinliklərin xülasəsini veririk.

Nailiyyətlər

Əməliyyatlar 2005-ci ilin sonuna qədər Çıraq platforması 328 milyon barel neft hasil etdi. Mərkəzi Azəri platformasından birinci neft alındı. Bütün il ərzində Azərbaycana çatdırılan səmt qazının ümumi miqdarı 1,88 milyard kub metrə çatdı. 2005-ci ilin dekabrında qrafiki dörd ay qabaqlamaqla Qərbi Azəridən hasilata başlandı. Azəri yatağından alınan quyu debitləri BP-nin fəaliyyət göstərdiyi digər ölkələrdə müvafiq olaraq əldə etdiyi nəticələr arasında ən yüksək debit olmuşdur (*səhifələr 14-15*).

Boru kəmərinin inşası Həm BTC, həm də CQBK (Cənubi Qafqaz Boru kəməri) tikinti layihələri boru kəmərlərinin inşası başa çatdırıldıqdan sonra torpaqların bərpası və reabilitasiyasında yüksək keyfiyyətə nail olunmaqla, onlar üçün təyin edilmiş ekoloji və sosial standartlara uyğunluq səviyyəsi baxımından yeni bir başlanğıcın əsasını qoydu. Kredit təşkilatının Ekologiya üzrə Müstəqil Konsultantının hesabatına görə (İyun 2005) "yalnız az sayda bir neçə istisna halları olmaqla, torpağın bərpasının əsasən yüksək keyfiyyətlə aparılması aşkar olundu" (*səhifələr 15-16*).

Azərbaycanda və Gürcüstanda QHT-lərin monitorinq proqramı BP Azərbaycan SİB və onun BTC/CQBK tərəfdaşları tərəfindən maliyyələşdirilən bu proqram Azərbaycanda və Gürcüstanda yerli QHT-lərin imkan və nüfuzunu artırmaq sahəsində əhəmiyyətli rol oynadı. Bu proqram Xəzərin İşlənməsi üzrə Məsləhət Şurası tərəfindən "regiona gəlişindən öz uzunmüddətli inkişaf məqsədləri üçün şirkətin necə istifadə etməsinə yaxşı bir nümunə" kimi qiymətləndirildi (*səhifə 12*).

Gəlirin idarə olunması Azərbaycan Hökuməti Mədən Sənayesində Şəffafıq Təşəbbüsünə (MSŞT) uyğun olaraq Neft Fondu gəlirlərinin hesabatlarını dərc etdi. Gəlirin idarə edilməsində şəffaflığı gücləndirmək üçün biz hökumət və vətəndaş cəmiyyəti ilə müxtəlif yollarla təmasda olduq və bizim fərdi şirkət ödənişlərini açıqlamaq qərarını qəbul etdik (*səhifə 44*).

Problemlər

Ölüm halları Bu ilə bizim layihələrdə çalışan üç nəfərin ölümü kölgə saldı. Bunlardan iki nəfəri bizim Azərbaycan və Gürcüstanda həyata keçirdiyimiz əməliyyatlarda bilavasitə iştirak edən zaman, bizim birbaşa nəzarətimiz altında olmayan^a üçüncü podratçı isə Türkiyədə torpaqların bərpası işləri aparılan zaman həlak oldu. Bu ölüm halları bizi ürəkdən kədərləndirir və biz gələcək riskləri azaltmaq üçün belə hallardan dərs almağa çalışırıq (*səhifə 20*).

BTC layihəsində ləngimə Əlverişsiz qış hava şəraiti və tikinti podratçılarının işi BTC boru kəmərinin tamamlanmasında ləngimə ilə nəticələndi (*səhifələr 15-16 və 38*).

Əmək münasibətləri 2005-ci ilin noyabrında Azərbaycan Beynəlxalq Əməliyyat Şirkətinin Şərqi Azəri və Dərinsulu Günəşli platformasının üst modullarının inşası üçün tikinti podratçısının (McDermott Caspian Contractors Inc. (MCCI)) yerli əməkdaşları işləməkdən imtina edərək dərhal məvəciblərinin artırılmasını tələb etdilər. Bu mübahisə həll edildi və bir sıra işçi qrupları MCCI işçilərinin qaldırdığı digər problemlərin həll edilməsi məsələsini irəli sürdülər (*səhifə 34*).

Tullantıların idarə edilməsi 2005-ci il ərzində bizim fəaliyyətimiz nəticəsində yaranmış tullantıların səmərəli idarə edilməsini təmin etmək məqsədilə biz əlavə olaraq əhəmiyyətli dərəcədə sərmayə ayırdıq, lakin Azərbaycan və Gürcüstanda Avropa Birliyi standartlarına cavab verən tullantıların idarə edilməsi qurğularının olmaması çətinliklər yaratmaqda davam etdi (*səhifələr 26-27*).

^a İcrası həyata keçirilən işlərin heç də hamısı bizim nəzarətimiz altında deyildir. Bir sıra sahələrdə biz yalnız nüfuz və dəstəyimizdən istifadə edirik. Türkiyədə yerinə yetirilən işin bir hissəsi "nüfuz" kateqoriyası qisminə daxildir.

Hesabatın əhatə dairəsi və hazırlanma prosesi

Bu hesabat sayca üçüncü Davamlı İnkişaf haqqında Hesabatdır və 2005-ci təqvim ilini əhatə edir. Hesabat BP Azərbaycan SİB-nin Bakıda yerləşən Əlaqələr və Xarici İşlər şöbəsinin əməkdaşları tərəfindən hazırlanmışdır.

Bu hesabat bizim il ərzində Azərbaycanda həyata keçirdiyimiz biznes fəaliyyətimiz haqqında ətraflı məlumat verir və həmin müddət ərzində bizim iqtisadi, ətraf mühitlə bağlı və sosial sahədə gördüyümüz işləri təsvir edir.

Hesabatın əsasını təşkil edən iki fəsil BP qrupunun hesabatlarla bağlı rəhbər prinsiplərinə uyğundur. Birinci fəsildə əsas diqqət 2005-ci ildə bizim Azərbaycandakı fəaliyyətimiz üzərində cəmlənmişdir. Birinci fəsildən sonra bizim keçən il ərzində cəmiyyətdə oynadığımız rol, o cümlədən icmalara, yerli sahibkarlığın inkişafına qoyduğumuz sərmayələr və regional davamlı inkişafa göstərdiyimiz dəstək barədə hesabat verilir. Builki hesabat biz həm də iqlim dəyişikliyi barədə ayrıca bir bölmə daxil etmişik, çünki bu problem 2005-ci il qlobal siyasət proqramında birinci yerdə dururdu. İstehsal göstəriciləri fərdi olaraq hər bir fəslin tərkibində və eləcə də 2003, 2004 və 2005-ci illəri əhatə etməklə bu hesabatın axırındakı bölmədə verilmişdir.

Yeri gəldikcə, BP-nin Azərbaycanda həyata keçirilən əsas layihələrinin və tərəfdaşlıqlarının əksəriyyətinin beynəlxalq xarakteri əks etdirilməklə, BP-nin Gürcüstan və Azərbaycandakı fəaliyyətlərinin xülasəsi verilmişdir.

Bütün hesabat boyunca biz BP barədə məlumatların digər mənbələrlə əlaqələri və BP əməliyyatlarının daha geniş kontekstinə istinadları ön plana çəkirik.

Məlumatların düzgünlüyünə kənar zəmanət BP qrupunun auditorları olan Ernst & Young şirkəti tərəfindən verilmişdir. Onun üzərinə bu hesabatda verilmiş rəqəmlərin, açıqlamaların və təsdiqlərin sənədlərə əsaslandığını və ya izahlarla möhkəmləndirildiyini təmin etmək; hesabata daxil edilməli əsas məsələlərin müəyyən edilməsi üçün BP Azərbaycan şirkətinin işləyib hazırladığı texnologiyanın tətbiq edilib-edilmədiyini yoxlamaq kimi bir vəzifə qoyulmuşdu.

Bu hesabatı hazırlayarkən çalışmışıq ki, onun mümkün qədər geniş əhatə dairəsinə malik olması təmin edilsin. Bizim yanaşma metodumuz, xarici müşahidəçilərin nöqtəyi-nəzəri hesaba alınmaqla, şirkət daxilində müəyyən edilmiş əsas məsələləri bir araya gətirmək olmuşdur. Bunu yerinə yetirmək üçün biz elə məsələləri müəyyən etmişik ki, həmin məsələlər strategiyamızın həyata keçirilməsinə təsir göstərmək potensialına malikdir. Digər məsələlər bizim əməliyyat proseslərinin standart bir hissəsi olan risklərin idarə edilməsi vasitəsi ilə müəyyən edilmişdir.

Bundan başqa, 2005-ci il müddətində yerli və beynəlxalq mediada işıqlandırılmış və ya ölkədəki maraqlı tərəflərlə görüşlərimiz zamanı qaldırılmış məsələləri də nəzərə almışdıq.

BP qrupunun fəaliyyət göstərdiyi hər bir ölkə üçün fərdi davamlı inkişaf haqqında hesabat hazırlamaqda BP-nin məqsədi dünyanın hər yerində BP obyektlərinin və əməliyyatlarının keyfiyyəti barədə aydın və şəffaf məlumatların verilməsini təmin etmək və BP-nin öz biznesini necə idarə etdiyi barədə açıq hesabat verməkdən ibarətdir.

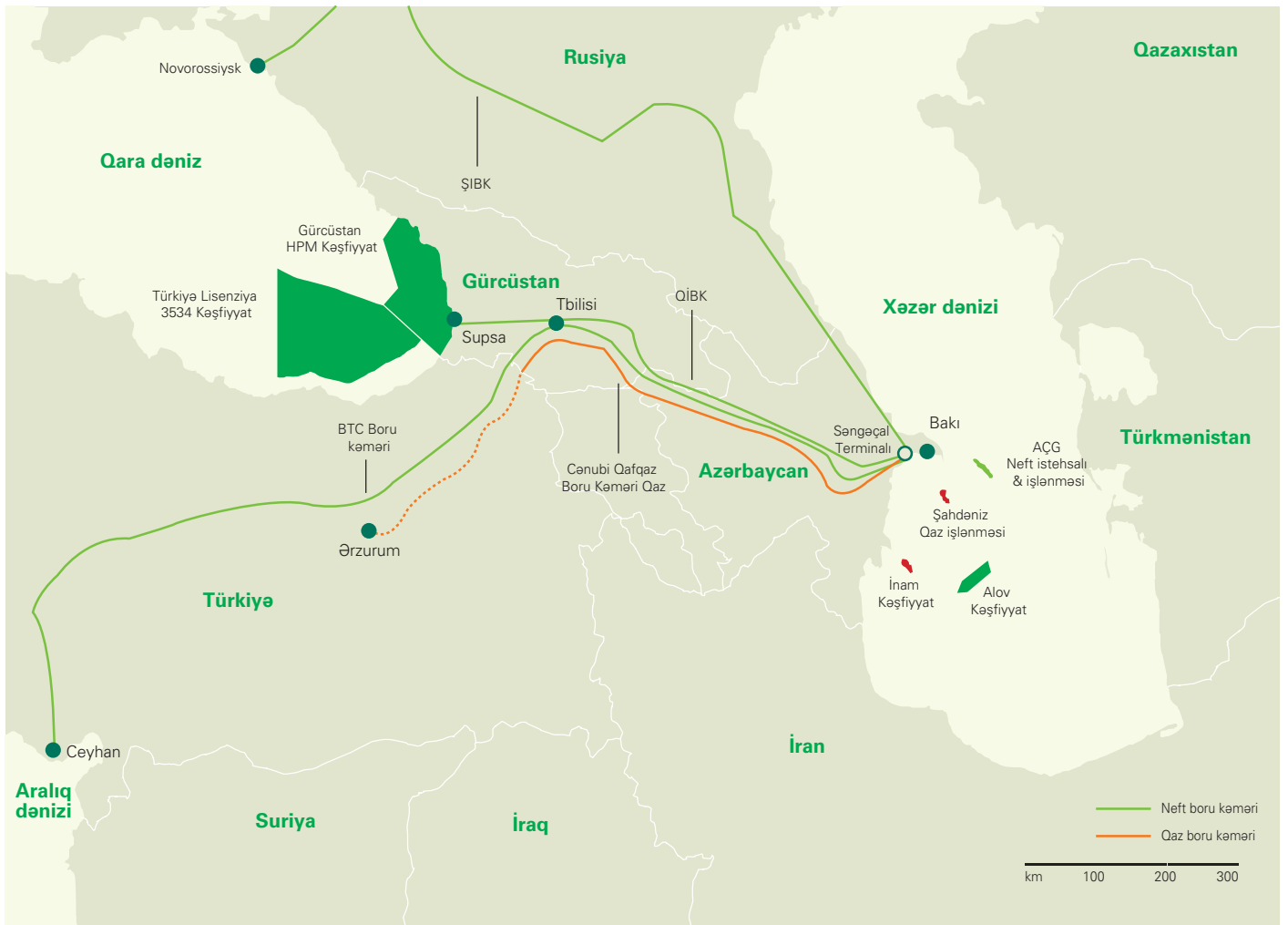
BP maraqlı tərəflərlə konstruktiv dialoq qurulmasına və korporasiyanın məsuliyyəti ilə bağlı məsələlərinin idarə olunmasında aşkarlığa nail olunmasına can atır.

www.bp.com/sustainability

www.globalreporting.org

www.accountability.org.uk

BP Azərbaycan SİB-nin layihələri

Songaçal Terminali, Bakı.

Fəsil 1. BP Azərbaycanda – məsuliyyətli əməliyyatlar

- 1.1 BP Azərbaycan SİB – ilk baxışda
- 1.2 BP Azərbaycan SİB – gələcəyə nəzər
- 1.3 Dialoq və görüşlər
- 1.4 Layihə və əməliyyatlarımız
- 1.5 Əməliyyata məsuliyyətlə yanaşmaq
- 1.6 Ətraf mühitin idarə edilməsi
- 1.7 Təhlükəsizlik və insan hüquqları
- 1.8 Əməkdaşlar; sağlamlıq; etik normalara riayət
- 1.9 Gürcüstan və Türkiyə – həyata keçirilmiş əməliyyatların xülasəsi
- 1.10 Fəsil 1 üzrə əsas statistik göstəricilər

1.1 BP Azərbaycan Strateji İcra Bölümü – ilk baxışda

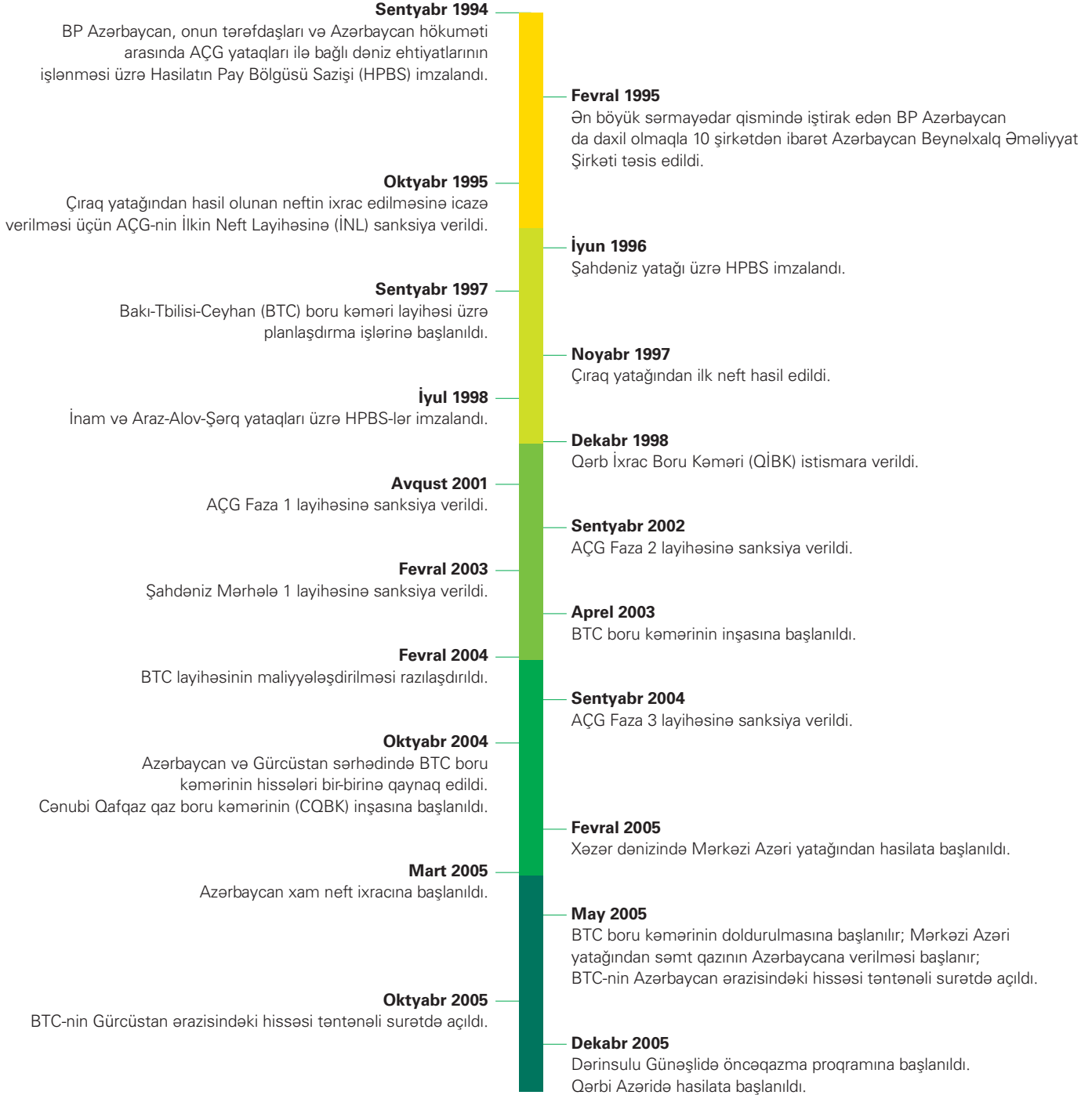
Bizim strukturumuz, təşkilatımız, aktivlərimiz və tariximiz.

Hüquqi struktur	1992-ci ildən başlayaraq Azərbaycanda və bütövlükdə regionda həyata keçirilən əməliyyatlarda öz iştirakını tədricən artıran BP, hüquqi struktur kimi BP Eksploreyşn (Kəspien Si) Ltd adlanır. Bizim layihələrimizlə əlaqədar olan digər hüquqi şəxslər də mövcuddur.
BP Azərbaycan Strateji İcra Bölümü (SİB)	Azərbaycanda bir neçə Hasilatın Pay Bölgüsü Sazişləri (HPBS) və Azərbaycan Hökuməti ilə bağlanmış Tranzit Əraziyə Malik Ölkə Hökuməti Sazişi (TƏMÖHS) əsasında Azərbaycanda fəaliyyət göstərən Azərbaycan SİB BP-nin struktur bölmələrindən biridir. Gürcüstanda və Türkiyədə bu bölmə ixrac boru kəmərlərini və terminallarını ehtiva edən TƏMÖHS-lər və Qara dənizin Türkiyə sektorunda 3534 sayılı Lisenziya əsasında fəaliyyət göstərir.
Baş ofis	BP Azərbaycan Strateji İcra Bölümünün yerləşdiyi ünvan – Azərbaycan Respublikası, Bakı şəhəri, Neftçilər prospekti 2 (Bayıl qəsəbəsi), Villa Petrolea ofisi. Telefon: +994 12 497 9000; Faks: +994 12 497 9602.
Əməkdaşlar	2005-ci ilin sonunda BP Azərbaycan SİB-də biavasitə BP tərəfindən işə götürülən şəxslərin ümumi sayı 2 162 nəfər olmuşdur. Milliyyətçə azərbaycanlı, gürcü, türk olan işçilərin sayı 1 562 nəfər (BP Azərbaycan SİB-də fəaliyyət göstərən əməkdaşların ümumi sayının 72%-i) olmuşdur. Burada işləyən xarici vətəndaşların sayı 519 nəfər, Böyük Britaniyada çalışan əməkdaşların sayı isə 81 nəfər olmuşdur. 36 nəfər Azərbaycan vətəndaşı BP-nin xaricdə yerləşən mərkəzlərində fəaliyyət göstərmişdir.
Dəniz hasilat yataqları	Azəri-Çıraq-Dərinsulu Günəşli ^a (AÇG) neft yataqları – bu yataqlardan BP Azərbaycan SİB və onun tərəfdəşləri ilk dəfə 1997-ci ildə neft hasil edib və hazırda bu yataqların tammiqyaslı işlənməsi həyata keçirilir; Şahdəniz (ŞD) – qaz və kondensat yatağıdır və ilk hasilatın 2006-cı ilin yay mövsümünün sonlarında əldə edilməsi məqsədi ilə hazırda bu yatağın işlənməsinin birinci mərhələsi həyata keçirilir.
Dəniz qurğuları (2005-ci ilin sonlarında)	Çıraq 1 platforması, Mərkəzi Azəri platforması, Kompresor və Suvurma platforması, Qərbi Azəri platforması.
Hesablanmış ehtiyatlar	AÇG-nin çıxarıla bilən ehtiyatları – 5,4 milyard barel; ŞD-nin çıxarıla bilən ehtiyatları – 22,1 trilyon kub fut qaz və 750 milyon barel kondensat.
Saxlama və nəqliyyat	Qərb İxrac Boru Kəməri Marşrutu – Səngəçal Terminalını Gürcüstanın Qara dəniz sahilindəki Supsa limanı ilə birləşdirən və üzərində əllə idarə edilən səkkiz nasos stansiyası qurulmuş 830km uzunluğunda boru kəməri. Şimal İxrac Boru Kəməri Marşrutu – Səngəçal Terminalını Rusiya sərhədi ilə birləşdirən və üzərində nasosla vurma və ölçmə stansiyaları qurulmuş 231km uzunluğunda boru kəməri. ^b Səngəçal Terminalı: neftin anbarlara vurulması və nəql edilməsi terminalı. Supsa Terminalı: neftin anbarlara vurulması və nəql edilməsi terminalı. Bakı-Tbilisi-Ceyhan boru kəməri – Səngəçal Terminalını Türkiyənin Aralıq dənizi sahilindəki Ceyhan dəniz terminalı ilə birləşdirən və üzərində səkkiz nasos stansiyası, üç aralıq ərsinburaxma stansiyası və 87 siyirtmə (klapan) stansiyası quraşdırılmış 1 768km uzunluğunda (443km Azərbaycanda, 250km Gürcüstanda və 1 075km Türkiyədə) boru kəməri. Cənubi Qafqaz Boru Kəməri – Səngəçal Terminalı ilə Gürcüstan/Türkiyə sərhədi arasında BTC boru kəmərinə paralel çəkilmiş 690km uzunluğunda təbii qaz boru kəməri.
Geoloji-kəşfiyyat işləri	İnam – Şahdəniz yatağından cənubda yerləşən böyük geoloji struktur; Araz-Alov-Şərq – sərhəd zonasında yerləşən ərazi; Şərqi Qara dəniz – Türkiyə sektorunda 3534 sayılı Lisenziya ərazisi və Gürcüstan sektorunda APC-IIA, IIB və III Blokları.
Planlaşdırılmış əsaslı xərclər	AÇG, BTC, ŞD Mərhələ 1 və CQBK layihələri üçün təxminən \$22 milyard.
Neft hasilatı	ABƏŞ 1997-2005-ci illər – cəmi 371 milyon barel.

^a Dayazsulu Günəşli yatağının işlənməsi Azərbaycan Respublikasının Dövlət Neft Şirkəti tərəfindən həyata keçirilir.

^b Şimal marşrutunun Rusiyanın Qara dəniz sahilində yerləşən Novorossiysk şəhərinə qədər qalan hissəsini Transneft şirkəti istismar edir.

Tarixi ekskurs

1.2 BP Azərbaycan SİB – gələcəyə nəzər

İdarəetmə konsepsiyamızın əsası, strategiya və gələcəyi necə görürük.

İdarəetmə konsepsiyasının əsası BP bu gün 100-dən artıq ölkədə fəaliyyət göstərən və müxtəlif mədəniyyətləri özündə cəmləşdirən bir təşkilatdır. Bu mədəniyyət yalnız milli olmayıb, həm də bir sıra ölkələrdən son zamanlar alınmış şirkətlərin və bir-birindən fərqlənən sahələr üzrə bilik və təcrübələrin yaratdığı bir mədəniyyətdir. Əgər dünya səviyyəli bir təşkilat məqsədyönlü, dəyişməz və davamlı tərzdə fəaliyyət göstərməyi qarşısına məqsəd qoyursa, onda aydın idarəetmə konsepsiyası və yaxşı rəhbərlik prinsipi ən mühüm təməl daşları hesab olunur.

BP qrupunun 2004-cü ildə işlənib hazırlanmış idarəetmə konsepsiyasının əsasında dörd əsas prinsip dayanır: rəhbərlik, rolların aydın bölüşdürülməsi, vəzifələrin yüksək səviyyədə yerinə yetirilməsi və BP-nin vahid və yekdil bir təşkilat kimi əhəmiyyəti. Her kəsin istinad edə biləcəyi tərzdə ortaya qoyulan *BP-nin İdarəetmə konsepsiyasının əsası* adlı sənəddə əks olunmuş bu konsepsiya şirkət daxilində ən yüksək vəzifə sahiblərindən tutmuş sırası işçilərə qədər hamının üzərinə düşən məsuliyyəti müəyyən edir.

2005-ci ilin oktyabr ayında BP Azərbaycan SİB-də biznesimizin yataqların istismarı tərəfinin mühümlüyünü əks etdirən bir sıra vacib idarəetmə dəyişiklikləri tətbiq olundu.

İstismarla bağlı iki İcra Bölümü (İB) yaradıldı – Dəniz əməliyyatları üzrə İB dəniz istismar qurğularını və Quru əməliyyatları üzrə İB Səngəçal Terminalını və ixrac boru kəmərlərini idarə edəcəkdir. Bu İB-lər bir-biri ilə sıx surətdə işləyərək bizim dünya

səviyyəli aktivlərimizdən maksimum dəyər əldə etmək üçün tam inteqrasiya edilmiş hasilat, texnoloji emal və ixrac əməliyyatlarını həyata keçirəcəklər.

Bundan əlavə, biznes strategiyamızın tərkib hissələrindən biri olan uzunmüddətli inkişaf və istehsalatın yeniləşdirilməsi variantlarını qiymətləndirməklə gələcək illər üçün davamlı inkişafı təmin etməyə kömək məqsədi ilə əvvəlki Geoloji-kəşfiyyat İB daxil edilməklə bir “Yeni işlənmələr” İB yaradılmışdır.

Bizim strategiyamız BP Azərbaycan şirkəti Xəzər dənizinin Azərbaycan sektorunda və Cənubi Qafqaz regionunda həyata keçirilən böyük layihələrin əməliyyatçısıdır. Biz bir əməliyyatçı kimi yerli və beynəlxalq energetika şirkətlərini əhatə edən müxtəlif layihə tərəfdaşları adından razılaşdırılmış idarəetmə konsepsiyalarına uyğun olaraq sərmayə qoyuluşu, layihənin işlənməsi və operativ həyata keçirilməsi üçün məsuliyyət daşıyıq. Buraya kənar təşkilatların geniş bir diapazonu ilə hərtərəfli məsləhətləşmələrin aparılması da daxildir. Bu prosesin bir hissəsi olaraq, tərəfdaşlarımızı bizi çox qiymətli məlumatlarla təmin edir, qarşımıza vəzifələr qoyur və öz köməklərini bizdən əsirgəmir. Bu günədək onlar regionda ümumi işimizin uğuru naminə çox böyük töhfələr vermişlər.

Bizim Azərbaycandakı strategiyamız, ilk növbədə, BP qrupunun strategiyasını əks etdirir. Bu işə irimiqyaslı, dünya səviyyəli neft və qaz işlənmələri imkanlarının araşdırılması deməkdir. Bu strategiyayı həyata keçirməklə yanaşı, biz həm də inam qazanmaq,

şirkətimizin nüfuzunu möhkəmləndirmək və qarşılıqlı faydalara əsaslanan davamlı biznes yaratmaq və müqavilə öhdəliklərimizi yerinə yetirmək üçün işlərimizi həmişə məsuliyyətlə yerinə yetirməkdə qərarlıyıq.

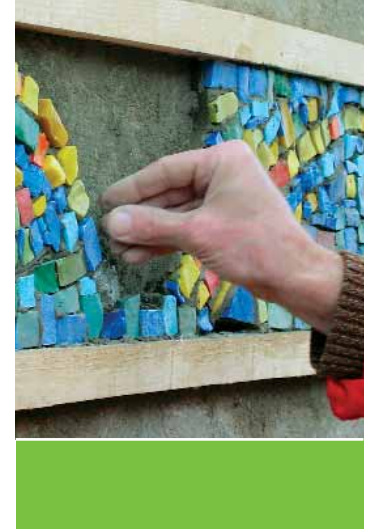
Gələcəyi necə görürük Biz bu regionda öz gələcəyimizi bizneslə məşğul olduğumuz sahələrdə BP qrupuna, öz tərəfdaşlarımıza, fəaliyyət göstərdiyimiz ölkələrdəki hökumətlərə və icmalara rəqabətə davamlı gəlirlər gətirən özəl xüsusiyyətlərə malik və davamlı bir biznes təşkilatı kimi görürük.

İki il bundan əvvəl biz gələcək haqqında düşüncələrimizi tezələmək niyyətini qarşımıza məqsəd qoyduq. Davamlı biznes yaradılması kimi müəkkəb bir vəzifənin yerinə yetirilməsinə nail olmaq üçün strategiyamızın konkret sahələri müəyyən edildi. Buraya işçi heyətin get-gedə milliləşdirilməsini, struktur baxımdan eməliyyat ehtiyaclarının ödənilməsini və təchizatçı və podratçılara çəkilən məsrəflərdə yerli ehtiyatlardan istifadənin artmasını təmin edəcək bir təşkilatın yaradılması daxildir. Bu məqsədlərin həyata keçirilməsinə kömək məqsədi ilə biz beynəlxalq neft və qaz sənayesinin ən yüksək kvartilinə uyğun olan biznes göstəricilərinə nail olmaq üçün illik planlar müəyyən etməklə "öz növündə ən yaxşı" Strateji İcra Bölmü proqramı yaratmışıq. Biz eləcə də inteqrasiya edilmiş quyular strategiyasını həyata keçiririk və Qərbi Azəri kimi yeni layihələrin istismara buraxılmasının sürətləndirilməsində öz işimizin faydalı nəticələrini artıq görmüşük.

Biz 2005-ci ildə əməkdaşlarımız üçün növbəti beş il müddətində bizim prioritetləri əhatə edən bir kitabça nəşr etdik. Orada yeddi məqsəd müəyyən edilmişdi:

- Sağlamlıq, Əməyin təhlükəsizliyi, Təhlükəsizlik və Ətraf mühitin mühafizəsi (SƏTTƏM) göstəricilərimizin fasiləsiz olaraq yaxşılaşdırılması.
- Bizim dənizdə və qurudakı dörd böyük layihəmizin tamamlanması.
- Ümumi neft və qaz hasilatını gündə bir milyon barel neft ekvivalentindən yüksək miqdarədə artırmaq üçün yeni qurğuların səmərəli idarə edilməsi
- Bizim dəniz obyektlərinin istismarının 90%-dən çox məhsuldarlıq səviyyəsində etibarlılığının təmin edilməsi.
- Səngəçaldə maksimum istehsal gücü ilə işləyən terminalın imkanlarından tam istifadə edilməsi.
- Bütün təşkilatımız boyu yerli əməkdaşların əsas vəzifələrdə çalışması üçün inkişaf etdirilməsi.
- Maddi gəlirlərin və marjaların BP qrupunda ən yaxşı göstəricilər sırasında olmasının təmin edilməsi.

Qarşımıza qoyduğumuz məqsəd 2006-cı ilin sonunadək neft və qaz hasil edən altı istismar platformasına, dünyada ən böyük terminallardan birinə və tamamlanmış və səmərəli şəkildə istismar edilən dörd ixrac boru kəmərinə malik olmaqdan ibarətdir – bu, Xəzərdə maddi dəyərlər yaradan işgüzar fəaliyyətin bariz nümunəsidir.

1.3 Dialoq və görüşlər

Azərbaycanda əhəlinin daha geniş təbəqələri ilə necə qarşılıqlı əlaqədə oluruq.

Bütün münasibətlərin yaradılmasında bizim tutduğumuz mövqenin özülünü qarşılıqlı fayda prinsipi təşkil edir. Biz inanırıq ki, bizim həyata keçirdiyimiz fəaliyyətlər hamı üçün iqtisadi fayda və imkanlar yaratmalı, davranışımız müsbət təsirin mənbəyi olmalı və biz mümkün qədər səmimi və məsuliyyətli olmalıyıq. Bu prinsip harada olmasından asılı olmayaraq BP-nin təmsil olduğu bütün yerlərdə tətbiq olunur.

Biz Azərbaycanda fəaliyyət göstərən ən böyük sərmayəçi kimi, bir çox tərəflərlə müxtəlif səviyyələrdə və çoxşaxəli əməkdaşlıq əlaqələri qurmuşuq. Bizim müntəzəm olaraq əlaqə saxladığımız tərəflərə respublika hökuməti, dövlətin tənzimləyici orqanları, ictimaiyyət nümayəndələri, media mənsuqları, yerli və beynəlxalq QHT-lər, çoxtərəfli təşkilatlar (kreditor təşkilatlar və layihə sponsorları da daxil olmaqla) və yerli mülki qruplar daxildir.

Bizim əsas sosial məqsədlərimizdən biri göstərdiyimiz hər hansı köməyin yerli ehtiyacları ödəməsinə təmin etməkdir. Biz yerli əhali və yerli QHT-lərin ehtiyaclarının prioritet sahələrini və birgə çalışma biləcəyimiz layihələri açıq və məsuliyyətli şəkildə müəyyən etmək üçün yollar arayıırıq.

Azərbaycanda 2005-ci il ərzində keçirilən dialoq və görüşlər bir çox səviyyələrdə baş vermişdir:

Ümumən maraqlı tərəflərlə

- Biz kreditorlar tərəfindən BTC layihəsinin ətraf mühit və sosial sahə

ilə bağlı aspektləri üzrə hazırlanmış rüblük hesabatı layihə ilə maraqlananlar arasında geniş şəkildə paylamışıq. Bu layihələr haqqında şirkətdən kənar hazırlanmış altı hesabatdan biri müntəzəm olaraq dərc olunur və onunla bizim www.bp.com/caspian veb-səhifəmizdə tanış olmaq olar.

- Xəzərdə İşlənmələr üzrə Məsləhət Şurası BTC layihəsinin monitorinqini davam etdirib. Onun hesabatları və BP-nin cavabları ilə www.bp.com/caspian və www.caspsea.com veb-səhifələrində tanış olmaq olar.
- Yerli ictimaiyyətlə görüşlərimizdə biz ilk dəfə olaraq *BP Azərbaycanın Davamlı İnkişaf haqqında 2004-cü il hesabatını* rəsmən kütləvi informasiya vasitələrinə, tələbələrə, yerli QHT-lərə və öz əməkdaşlarımıza təqdim etdik.
- BTC şirkəti tərəfindən aylıq bülleten hazırlanaraq elektron poçtu ilə 1 500 nəfərdən çox abunəçiyə göndərilmişdir.
- Biz hər il Azərbaycanda keçirilən neft sərgisində iştirak etmiş, yerli sənaye müəssisələrinin təmsilçiləri ilə əlaqələri möhkəmləndirmək imkanından yararlanmış və layihə çərçivəsində aparılan əməliyyatlar və işlərin gedişi haqqında məlumat mübadiləsi aparmışıq.

İşçilərlə

- Öz işçi heyətimizə məlumatların çatdırılması üçün hər rübdə BP Azərbaycan SİB rəhbərliyi

tərəfindən əməkdaşların ümumi yığıncağı keçirilmişdir.

- Biz öz daxili veb-səhifəmizi yenidən təkmilləşdirmiş və işçilərimizin aylıq mətbuat orqanı olan "Kompas" (Compass) jurnalını yeni dizaynla nəşr etməyə başlamışıq.
- Biz hər iki ildən bir işçilərin rəyini öyrənmək üçün bütün qrup miqyasında "insanların inam sorğusunu" (İİS) keçiririk. Axırncı İİS 2004-cü ildə keçirilmişdir.

Hökumətlə

- Biz Azərbaycanda həyata keçirdiyimiz fəaliyyətlərlə bağlı son məlumatları çatdırmaq üçün Azərbaycan Respublikasının Prezidenti və digər yüksək rütbəli rəsmi şəxslərlə bir neçə görüş keçirmişik.
- Biz Azərbaycan Respublikası Prezidentinin əməliyyat və layihələrimizin həyata keçirildiyi ATA istehsalat sahəsi, qaz kompressor və suvurma platforması (KSVP) və Mərkəzi Azəri platforması kimi obyektlərinə səfərinə təşkil etmişik.
- Biz Ekologiya və Təbii Sərvətlər Nazirliyi (ETSN) ilə Ətraf Mühitə və Sosial Sahəyə Təsirin Qiymətləndirilməsi (ƏMSSTQ), ekoloji monitorinq, tullantıların idarə edilməsi və QHT tərəfindən keçirilən monitorinq ilə əlaqədar məsələlərin müzakirə edilməsi üçün bir sıra görüşlər keçirmişik.
- Biz Mədəniyyət Nazirliyi ilə bir çox layihələr üzərində birgə işləmişik.

Qobustan qoruğu haqqında bir kitab ingils dilinə və Qobustan qaya rəsmləri haqqında bir film yayımlanma üçün rus və fransız dillərinə tərcümə edilmişdir.

- Azərbaycanda parlament seçkiləri zamanı biz Mərkəzi Seçki Komissiyası ilə dənizdə və iş yerlərində səsvermə ilə əlaqədar seçki prosedurları barədə məsləhətləşmələr apardıq.

Qeyri-hökumət təşkilatları ilə

- Yerli QHT-lər ilə görüşlərdə tender prosesləri, mədəni irsin qorunması və ekoloji məlumatlılıq

QHT-lər üçün monitoring və audit keçirmək təlimi

BP Azərbaycan SİB/Açıq Cəmiyyət İnstitutunun (ACİ-YF) QHT Monitoringi və Audit proqramına cəlb edilmiş QHT qrupları 2005-ci ilin may ayında mədəni irsi, ekoloji problemləri, insan hüquqlarını, yerli ehtiyatlardan istifadəni və sosial məsələləri əhatə edən beş hesabat dərc etdirdi. 2004-cü ildə təsis edilmiş bu proqramda milli QHT-lər üçün treyninq və bilik və bacarıqların yaradılmasının çox mühüm bir elementi öz əksini tapmışdır.

Hesabatların hər birinə ayrı-ayrılıqda QHT-lər, ACİ-YF və BP Azərbaycan SİB/BTC təmsilçilərinin iştirak etdiyi "dialoq seminarında" baxıldı. Bir sıra QHT tövsiyələrində tez-tez rast gəlinən mövzulardan biri BP Azərbaycan SİB/BTC ilə vətəndaş cəmiyyəti arasında məlumatların verilməsi prosesinin yaxşılaşdırılması məsələsinə aid idi. Məlumatların verilməsi prosesinə dair müsbət nümunələr qeyd edilməklə yanaşı, təkmilləşdirilmiş ünsiyyət və dialoqlar üçün imkanlar müəyyən edildi.

Bir QHT qrupu təklif etdi ki, əlavə bir rabitə vasitəsi kimi "qaynar telefon xətti" açılıns ki, icma üzvləri öz problem və narahatlıqlarını bildirmək üçün ondan istifadə etsinlər. BP Azərbaycan SİB/BTC bu təklif ilə razılaşdı. Başqa bir qrup belə hesab etdiyini bildirdi ki, BP Azərbaycan SİB/BTC ictimaiyyəti Azərbaycan dilində daha çox materialla təmin edə bilər. Bu tövsiyə də qəbul olundu.

BP Azərbaycan SİB/ACİ QHT Monitoringi və Audit proqramının ikinci dövrəsi, diqqət CQBK layihəsi üzərində cəmlənməklə, 2005-ci ilin avqust ayında başlandı. Birinci dövrdə olduğu kimi, yeni proqramın məqsədi şəffaflığın inkişaf etdirilməsi, vətəndaş cəmiyyətinin möhkəmləndirilməsi və Azərbaycanda bizim qoyduğumuz sərmayələrin ekoloji və sosial aspektlərinin bizim tərəfimizdən idarə edilməsinin yaxşılaşdırılması üçün imkanların müəyyən edilməsi idi. 2005-ci ilin sentyabr-oktyabr aylarında seminar iştirakçıları audit hazırlığının hər bir mərhələsi ilə əlaqədar müstəqil ekspertin rəhbərliyi altında praktik məşğələ keçdilər.

Vətəndaş cəmiyyətinin digər üzvləri ilə qarşılıqlı əlaqələrimizi genişləndirmək məqsədi ilə biz 2005-ci il proqramında altı nəfər universitet tələbəsinin iştirakını təmin etdik. Bu tələbələrə və eləcə də digər yeni iştirakçılara rəhbərlik etmək üçün monitoring təliminin birinci mərhələsində iştirak edənlərin sırasından bir neçə nəfər seçildi.

da daxil olmaqla bir sıra məsələlər müzakirə edilmişdir.

- Yerli QHT monitorinqi Azərbaycanda və Gürcüstanda davam etdirilmişdir. Bu proqram (bax: Konkret bir misal) çərçivəsində QHT-lər bir çox sahələrdə BTC/CQBK layihəsi ilə bağlı fəaliyyətlərin necə həyata keçirilməsini yoxlamışdılar.

İctimaiyyətlə

- BTC/CQBK boru kəməri podratçısı CCIC şirkəti tərəfindən ictimaiyyətlə iclasların keçirilməsi davam etdirilmiş (təkcə dördüncü rübdə 42 iclas keçirilmişdir) və bu icaslarda BTC/CQBK layihəsi ilə bağlı torpaqla əlaqədar məsələlər də qaldırılmışdır.
- İctimai təhlükəsizlik və infrastrukturla bağlı problemlər də daxil olmaqla, bir çox müxtəlif məsələlər üzrə də iclaslar keçirilmişdir.

Kütləvi informasiya vasitələri ilə

- Bizim müxtəlif layihələrimizin qrup rəhbərləri tərəfindən yerli və beynəlxalq jurnalistlər üçün müntəzəm mətbuat konfransları keçirilmişdir.
- BP Azərbaycan SİB-nin prezidenti yerli və beynəlxalq jurnalistlər üçün rüblük mətbuat konfransları keçirmişdir.
- Qəzet və televiziya təmsilçiləri üçün bir çox yerlərə çöl-səhra səfərləri təşkil olunmuşdur. Belə səfərlər BTC/CQBK-nin ixtiyarında olan

sahələrə, Səngəçal Terminalına, BTC/CQBK tikinti düşərgələrinə və Şahdəniz tikinti sahəsinə və sərmayə qoyulmuş məişət obyektlərinə edilmişdir. 2005-ci ilin yaz-yay mövsümündə biz Azərbaycan jurnalistləri üçün Gürcüstanın Borjomi regionuna, Azərbaycan və Gürcüstan jurnalistləri üçün Türkiyənin Ceyhan dəniz terminalına səfərlər təşkil etmişik.

Digər maraqlı tərəflərlə

- Biz maraqlı tərəflər üçün tikinti sahələrinə səfərlər, çöl-səhra ekskursiyaları və seminarların keçirilməsi kimi bir çox tədbirlər həyata keçirmişik. Belə tədbirlərdə iştirak edənlərin sırasına dövlət başçıları, səfirlər, nazirlər, beynəlxalq təşkilatların nümayəndələri, parlament üzvləri, icraçı direktorlar, yerli və beynəlxalq QHT-lərin təmsilçiləri və başqaları daxil olmuşdur.
- Biz öz tərəfdaşlarımızla nəzərdə tutduğumuz Regional İnkişaf Təşəbbüsünü yaratmaq üçün qarşılıqlı əməkdaşlıq şəraitində fəaliyyət göstərmişik.
- Davamlı inkişafı ilə bağlı fəaliyyətlərimizi müzakirə etmək üçün beynəlxalq maliyyə qurumları ilə iclaslar keçirmişik.
- Azərbaycanın yüksək vəzifəli rəsmi şəxslərini Avropa Şurasının (AŞ) ekoloji standartları ilə tanış etmək üçün biz Azərbaycanın parlament üzvlərindən ibarət nümayəndə

heyətini onların Belçika və Danimarkaya səfərlərində müşayiət etmişik.

- Şirkətin Azərbaycandakı fəaliyyətlərindən bəhs edən “BP Azərbaycanda” adlı iki ayda bir dəfə milli televiziya ilə göstərilən bədii proqramın hazırlanıb efirə verilməsini davam etdirmişik.

1.4 Layihə və əməliyyatlarımız

2005-ci ildə necə işləmişik.

Xülasə Əvvəlki illərdə olduğu kimi, 2005-ci ildə də biz Azərbaycandakı layihələrə qrafik üzrə və BP qrupunun öhdəliklərinə uyğun olaraq sərmayələr qoymuşuq. Bizim böyük layihələrimiz Azərbaycanda qoyulan ən böyük birbaşa xarici sərmayələrdir.

Azəri-Çıraq-Dərinsulu Günəşli (AÇG)

Xülasə Xəzər dənizinin cənub hissəsində yerləşən AÇG Xəzər hövzəsinin Azərbaycan sektorunda işlənməkdə olan ən iri neft yatağıdır. Bakıdan təxminən 100km şərqə doğru uzanan AÇG yatağı Azərbaycanda BP şirkətinin əməliyyatçısı olduğu Azərbaycan Beynəlxalq Əməliyyat Şirkəti (ABƏŞ) tərəfindən işlənir.

AÇG-də hasilat işlərinə 1997-ci ilin noyabr ayında Çıraq 1 platformasından başlanmışdır. Bunun ardınca Azəri Layihəsi çərçivəsində eyni adlı yatağın işlənməsi prosesi (Faza 1 və 2) başlanmışdır. Faza 3 mərhələsində isə Dərinsulu Günəşli yatağının işlənməsi həyata keçiriləcək. Ümid edirik ki, AÇG yataqlarının tammiqyaslı işlənməsi nəticəsində 2009-cu ilədək gün ərzində təxminən bir milyon barel neft hasilatı əldə olunacaqdır.

2005-ci ilin əlamətdar hadisələri Çıraq 1 platformasından hasil edilən neftin miqdarı 52,4 milyon barel və ya 7 milyon ton təşkil edib. İşlənmə qazmasına başlandıqdan və 1997-ci ildə birinci neft hasilatından sonra ilin axırındakı Çıraq 1 platforması minimum fasilələrlə 328 milyon barel (44 milyon tondan artıq) neft hasil etmişdir.

Fevral ayında Mərkəzi Azəri (MA) platformasından hasilata başlandı və 2005-ci ilin sonunadək hasilat 42,8 milyon barel (təxminən 6 milyon tona) çatdırıldı. MA platformasından hasil edilən neft diametri 30 düym olan sualtı boru kəməri vasitəsilə Səngəçal Terminalına çatdırılır və orada mövcud ixrac marşrutları ilə bazara çıxarmaq üçün texnoloji emal prosesindən keçir.

Terminalda Səngəçal Terminalının Genişləndirilmə Proqramı (STGP) kimi məlum olan çox böyük genişləndirmə proqramı həyata keçirilsə də, 2005-ci ildə onun faydalı iş əmsalı 100%-ə yaxın olmuşdur. STGP üzrə tikinti işləri qrafik üzrə irəliləmişdir. Terminalda daha çox nəzərəçarpan dəyişiklik birgə tutumu 2,7 milyon bareldən artıq olan üç yeni neft rezervuarıdır. Onlar artıq işə salınmışdır.

Çıraq platformasından hasil edilən səmt qazının 16 düym diametrlı sualtı qaz boru

kəməri ilə Neft Daşlarındakı Azərbaycan Dövlət Neft Şirkətinə məxsus olan kompressor stansiyasına göndərilməsi davam etmişdir. Ümumilikdə, biz 2005-ci ildə Çıraq yatağından 1,03 milyard standart kub metr qaz vermişik.

Mərkəzi Azəri yatağından Azərbaycana verilən qaz Terminal qaz emalı qurğularını Azəriqazın milli şəbəkə sistemi ilə birləşdirən yeni qaz ixrac boru kəməri ilə çatdırılmışdır. 2005-ci ildə Mərkəzi Azəri yatağından cəmi 0,846 milyard standart kub metr qaz hasil edilərək çatdırılmışdır.

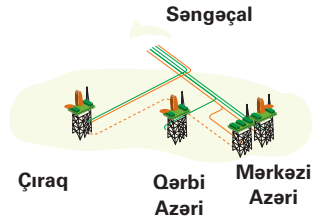
İl ərzində aparılan qazma işləri Çıraq yatağında 20-ci quyunun oktyabr ayında istismara verilməsi ilə əlamətdar oldu. Şərqi Azəri ilə bağlı öncəqazma proqramının həyata keçirilməsinə uğurla başlandı və o, əsasən, başa çatdırılmışdır.

2005-ci ilin iyul ayında Mərkəzi, Qərbi və Şərqi Azəri platformalarını su və qazvurma

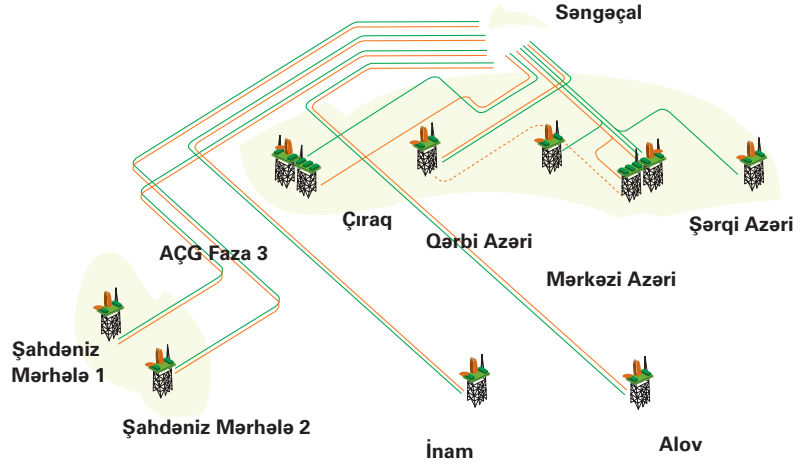
Belə proqnozlaşdırılır ki, BP-nin operatorluğu ilə Azərbaycanda hasil edilən neft dünya neft hasilatının 2010-cu ilədək proqnozlaşdırılan artımının 10%-ini təşkil edə bilər.

2005-ci il BP Azərbaycan SİB üzrə dəniz obyektləri

Gələcək potensial

xidmətləri ilə təmin edəcək kompressor və suvurma platforması (KSVP) Bakının cənubunda yerləşən Amek-Tekfen-Azfen (ATA) istehsal sahəsindən yola salındı. Dənizdə quraşdırma və montaj işlərini 2006-cı ildə başa çatdırmaq məqsədi ilə bu işlər uğurla davam etdirildi.

2005-ci ilin sentyabr ayında Qərbi Azəri (QA) platformasının üst modulları müvəffəqiyyətlə yola salındı və heç bir qəzaya yol verilmədən şəbəkə tipli dayaq blokunun üstünə quraşdırıldı. Şərqi Azəri (ŞA) şəbəkə tipli dayaq blokunun hazırlanması işlərinin böyük bir qismi başa çatdırılmışdır.

Dekabr ayının sonlarında qrafiki dörd ay qabaqlamaqla Qərbi Azəridə üç öncəqazma hasilat quyusunun birincisindən məhsul alınmasına başlandı. QA yatağından hasil olunan neft 2006-cı ilin yanvar ayının əvvəllərində Səngəçal Terminalına çatdı. Hasilatın maksimum sabit dövründə Mərkəzi Azəri yatağından əldə olunan gündə 340 000 barel neft debitinə QA qurğusundan hasilatın maksimum səviyyəsində gündə 300 000 barel neft əlavə edilməsi planlaşdırılır.

Dərinsulu Günəşli yatağında aparılan tikinti işləri planlaşdırıldığı kimi irəliləmiş və bu işlərin 30%-i ilin sonunadək başa çatdırılmışdır. 2005-ci ilin iyul ayında biz eləcə də QA sualtı boru kəmərinin tikintisini qurtardıq və ŞA yatağında boruların döşənməsinə keçdik. 2005-ci ilin sonunadək ümumi uzunluğu 850km-dən artıq 18 sualtı boru kəməri çəkilmişdir ki, bu da çəkilməsini planlaşdırdığımız sualtı boru kəmərlərinin təxminən 90%-ni təşkil

edir. İndiyədək yarım milyon tondan artıq boru işlənmişdir.

2005-ci ildə biz AÇG fəaliyyətlərinə ABƏŞ tərəfdaşlarımızla birlikdə \$2,71 milyard əsaslı xərclər və \$191 milyon əməliyyat xərcləri sərf etmişik.

Gələcəyə bir nəzər 2006-cı ildə qalan öncəqazma hasilat quyuları ümumi sistmə qoşulduqca Mərkəzi Azəri yatağından əldə edilən neft məhsulunun artmasının və bundan sonra platformadan aparılacaq qazma işlərinin davam etdirilməsi planlaşdırılır. 2006-cı il üçün müəyyən edilmiş mühüm hadisələrə KSVP-də laya birinci qazın vurulması daxildir.

Mərkəzi Azəridən hasil edilən qazın 28 düym diametrlı sualtı boru kəməri vasitəsilə Səngəçal Terminalına ixrac edilməsinin və eləcə də yeni qaz ixrac boru kəməri vasitəsilə ölkə daxilində istifadə üçün Azəriqaz sistemə verilməsinin davam etdirilməsi planlaşdırılır. Çıraq 1 yatağından hasil edilən səmt qazının qalanının Azəri kollektoruna yenidən vurulması üçün Mərkəzi Azəri KSVP-yə (o, istismara verildikdən sonra) göndərilməsi planlaşdırılır. Bu bizə imkan verəcəkdir ki, Çıraq platformasında qazın məşəldə yandırılmasına son qoysaq.

Bakı-Tbilisi-Ceyhan (BTC) boru kəməri layihəsi

Xülasə BTC boru kəməri Xəzər dənizindən hasil olunan nefti Bakının cənubunda yerləşən Səngəçal Terminalından Gürcüstan

Planlaşdırılır ki, 2009-cu ilədək BTC boru kəməri dünya bazarlarına gündə bir milyon barel neft ixrac etmək qabiliyyətinə malik olacaqdır ki, bu da növbəti bir neçə il ərzində dünyada neftə gözlənilən tələbatın əhəmiyyətli bir hissəsinin ödənilməsi deməkdir.

ərazisini keçməklə Türkiyənin Aralıq dənizi sahillərində yenidən inşa olunmuş Ceyhan dəniz terminalına nəql etmək üçün inşa edilmişdir. Ceyhan terminalına nəql olunacaq neft oradan tankerlər vasitəsilə dünya bazarına çıxarılacaq və beləliklə də neftin ekoloji baxımdan həssas və gəmilərin sıx hərəkət etdiyi Türkiyə boğazlarından daşınmasına ehtiyac qalmayacaq.

Uzunluğu 1 768km olacaq bu kəmərin doldurulması üçün təxminən 10 milyon barel xam neft tələb olunur. Ceyhan terminalında birinci tankerin neftlə yüklənməsi ilə boru kəmərinin

2010-cu ilədək Şahdəniz Mərhələ 1 işlənməsindən ildə 8,7 milyard kub metr (milyard km/il) qaz istehsal edilməsi planlaşdırılır. Uzunmüddətli müqavilələr əsasında bu həcm 1,6 milyard kub metrinin Azərbaycana, 0,8 milyard kub metrinin Gürcüstana və 6,3 milyard kub metrinin Türkiyəyə verilməsi nəzərdə tutulur.

istismara verilməsi 2006-cı ilin ortaları üçün planlaşdırılır.

2005-ci il üçün əlamətdar hadisələr

2005-ci ilin may ayında BTC boru kəmərinin doldurulmasına Səngəçal Terminalından başlandı. Avqust ayının əvvəllərində neft Azərbaycan/Gürcüstan sərhədinə çatdı və boru kəmərinin Gürcüstan hissəsinə daxil oldu. Noyabr ayının ortalarında neft Gürcüstan/Türkiyə sərhədini keçdi və Türkiyədəki 1 saylı Nasos stansiyasına çatdı. Həmin vaxt boru kəmərinə artıq dörd milyon barel neft var idi.

Layihənin tamamlanması boru kəmərinə neft vurulmasından əvvəl onun hər bir hissəsinin bütövlüyünü və təhlükəsizliyini təmin etmək üçün nəzərdə tutulmuş çox ciddi diqqət tələb edən sınaq və istismara verilmə işləri ilə bağlı idi. Bu işlərin həyata keçirilməsi gözlənilməyindən daha çox vaxt aparsa da, gələcək 40 il və ya daha uzun bir müddət üçün xəttin səmərəli və təhlükəsiz işləməsinə əmin olmaq üçün vacib idi. Hava şəraitinin pis olması və podratçıların işi də daxil olmaqla başqa amillər xüsusilə xəttin Türkiyə hissəsində, layihənin gecikdirilməsinə səbəb olmuşdur.

2005-ci ildə bu layihə ilə bağlı çəkilən əsaslı xərclər boru kəmərinin doldurulması və maliyyələşdirmə xərcləri ilə birlikdə \$1,18 milyard olmuşdur. Tikinti xərclərinin artması qismən inşaat müddətinin nəzərdə tutulduğundan artıq olması ilə əlaqədardır və bu xərclərin ümumi həcmnin təxminən \$4 milyard olacağı gözlənilir.

Gələcəyə bir nəzər 2006-cı ilin ortalarında Ceyhan terminalında tankerin birinci neftlə yüklənməsi ilə BTC boru kəmərinin tam işlək vəziyyətə gətirilməsi planlaşdırılır. BTC-nin tam işlək vəziyyətdə olmasına qədər isə AÇG yataqlarından hasil edilən xam neftin nəqli üçün alternativ variantlardan, o cümlədən Qərb İxrac Boru Kəmərinə, Şimal İxrac Boru Kəmərinə istifadə edilməsinə və neftin Batumiyə qədər dəmiryol sistemləri ilə göndərilməsinə davam ediləcəkdir.

www.bp.com/caspian

Şahdəniz və Cənubi Qafqaz qaz boru kəməri

Xülasə Son illərdə aşkar edilmiş ən böyük yeni karbohidrogen yataqlarından biri olan Şahdəniz (ŞD) təbii qaz yatağı 1999-cu ildə kəşf edilmişdir. Azərbaycanda BP şirkəti ŞD-nin əməliyyatçısı və Cənubi Qafqaz qaz boru kəmərinin (CQBK) texniki operatorudur.

Şahdəniz təbii qaz yatağı Xəzər dənizinin Azərbaycan sektorunda, sahilədən dənizə doğru 70 kilometrlik bir məsafədə yerləşir. Şahdəniz yatağının yerləşdiyi ərazidə suyun dərinliyi şimal-qərbdə 50 metr, cənub-şərqdə isə 600 metrə çatır. Yataq 250km² ölçüdə bir sahəni əhatə etməklə çoxsaylı kollektor "horizontlarından" ibarət kompleks geoloji strukturdur. Şahdəniz yatağından çıxarıla bilən qaz ehtiyatları 22,1 trilyon kub fut,

kondensat ehtiyatları isə 750 milyon barel təşkil edir və yatağın daha dərin horizontları əlavə karbohidrogenlər potensialına malikdir.

Şahdəniz yatağından hasil olunacaq qazın Gürcüstan/Türkiyə sərhədindəki ümumi uzunluğu 690km olan Cənubi Qafqaz Boru Kəməri vasitəsilə Azərbaycana, Gürcüstana və Türkiyəyə çatdırılacağı planlaşdırılır. Türkiyə sərhədində CQBK Türkiyənin milli qaz şəbəkəsinə qoşulacaqdır. Azərbaycan və Gürcüstan respublikalarının ərazilərində CQBK BTC boru kəmərinə paraleldir və eynilə BTC boru kəməri kimi torpağa basdırılmışdır.

ŞD və CQBK üçün birinci mərhələnin işlənmə xərcləri, çox güman ki, təxminən 4,1 milyard ABŞ dolları təşkil edəcəkdir ki, bu xərclərə stasionar hasilat platformasının dənizdə quraşdırılması və Səngəçal Terminalına qədər uzanan üç sualtı boru kəmərinin ona birləşdirilməsi, o cümlədən CQBK üçün sərf olunan 1,1 milyard ABŞ dolları həcmində vəsait də daxildir.

2005-ci ilin əlamətdar hadisələri 2005-ci ildə ŞD-nin birinci mərhələsi ilə əlaqədar tikinti işlərinin gedişində yaxşı irəliləyişlərə nail olunmuşdur. Avqust ayında ŞD tərəfdəşlərinin dördüncü hasilat quyusunun qazılmasına sanksiya verməsi daxil olmaqla, layihənin Mərhələ 1 öncəqazma proqramı başa çatdırıldı. Bu, 2006-2008-ci illəri əhatə edən dövrdə Azərbaycana təxminən üç milyard kub metr əlavə təbii qazın verilməsinin təmin edilməsi üçün planlaşdırılmışdır.

ŞD layihəsi üçün Technip Maritime Offshore Limited (TMOL) şirkəti tərəfindən işlədilən Zığ istehsalat sahəsində işlərə 2003-cü ildə oranı dəniz qurğularının hazırlandığı dünya səviyyəli bir obyektə çevirmək üçün Zığ 3 və Zığ 4 istehsalat sahələrinin modernləşdirilməsi ilə başlanmışdı. 2005-ci ilin aprel ayında nəhəng TPG500 platformasının gövdəsi həmin istehsalat sahəsinə gətirildi. İlin qalan müddəti ərzində istehsalat sahəsində fəaliyyətlər platforma dayaqlarının son quraşdırma və platformanın üst modullarının tamamlanması işləri üzərində cəmləndi.

Səngəçal Terminalinin ŞD-yə məxsus olan hissəsində aparılan tikinti və böyük qaz zavodunda işlər 2005-ci ildə davam etdirilib və bu işlər ilin sonunda qrafik üzrə gedirdi.

2005-ci ilin sentyabr ayında 90km boru kəmərinə əhatə edən ŞD sualtı boru kəməri proqramına başlandı. Bu proqramda AÇG sualtı borudüzmə əməliyyatları üçün yenidən sazlanmış və modernləşdirilmiş “İsrafil Hüseynov” borudüzən bərjindən istifadə edildi. 2005-ci ilin sonunadək ŞD dəniz boru kəmərlərinin təxminən 85%-i artıq çəkilməmişdi.

Uzunluğu 690km olan CQBK layihəsi üzrə də əsaslı irəliləyişlərə nail olundu. 2006-cı ilin başlanmasınadək boru kəmərinin inşası Azərbaycanda, demək olar ki, başa çatdırılmışdı. Əsas nailiyyətlərə Azərbaycanda xəndəyin qazılmasının başa çatdırılması, magistral xəttin qaynaq edilməsi, boruların xəndəyə endirilməsi və üstünün torpaqla doldurulması; xəttin Azərbaycandakı hissəsinin dördü üçün hidrosınağı; Gürcüstanda isə boru kəmərinin yüksək hündürlükdə yerləşən əhəmiyyətli bir hissəsinin quraşdırılması və sınaqdan keçirilməsi daxildir.

Ümumilikdə, 2005-ci ildə Şahdəniz Mərhələ 1 və CQBK layihələrinə çəkilən əsaslı xərclər \$1,27 milyard, Şahdəniz Mərhələ1 üzrə əməliyyat xərcləri isə \$19,8 milyon olmuşdur.

Gələcəyə bir nəzər Birinci qazın 2006-cı ilin qışı üçün çatdırılması planına uyğun olaraq TPG500 platformasının Zığ istehsalat sahəsindən yola salınması və ŞD sualtı boru kəmərlərinin çəkilməsinin başa çatdırılması 2006-cı ilin ikinci rübündə baş

verəcəkdir. Yatağın cənub-qərb hissəsində digər bir qiymətləndirmə quyusunun qazılacağı gözlənilir. CQBK-nin Səngəçal Terminalindən başlayaraq istismara verilməsinə ilin ortalarında başlanacaqdır.

Geoloji-kəşfiyyat

Xülasə Biz uzunmüddətli işlənmə potensialına malik olan yeni karbohidrogen yataqlarının aşkar edilməsi məqsədilə regionda yataqların kəşfi ilə bağlı işləri davam etdiririk. Bizim diqqətimiz dənizdə mümkün olan üç variant üzərində cəmlənmişdir.

İnam yatağı Şahdənizin cənubunda, Kür deltasının ərazisində qazma şəraitinin çətin olduğu bir sahədə yerləşən iri strukturudur. İnam yatağında kəşfiyyat xarakterli ilk dərin istismar quyusu 2001-ci ildə qazılıb, lakin lay təzyiqinin həddən artıq olması üzündən kollektora çatmaq mümkün olmayıb. 2005-ci ildə ikinci quyunun qazılması üzrə hazırlıq işləri davam etdirildi ki, qazmaya “İstiqlal” qazma qurğusunun nə zaman əldə edilməsindən əslilə olaraq 2006-cı ilin ikinci yarısında başlamaq mümkün olsun.

Alov, Araz, Şerq Xəzər dənizinin bölünməsi üzrə Azərbaycan və İran arasında mövcud olan fikir ayrılıqları 2005-ci ildə sahədə müvafiq işlərin aparılmasına maneçilik törətməkdə davam etdi.

Qara dənizin şerq hissəsi Biz Türkiyədə 3534 sayılı Dərin Sularda Geoloji-kəşfiyyat Lisenziyası əsasında 25% iştirak payı ilə fəaliyyət göstəririk. 2006-cı ilin yanvar ayında BP Azərbaycan SİB öz tərəfdaşları TPAO (50%) və Chevron (Unocal Turkey B.V. – 25%) adından birinci kəşfiyyat quyusu Hopa HPX-1-də qazma əməliyyatlarını başa çatdırdı. Quyunun qazılmasına 2005-ci ilin iyul ayının 18-də başlanmışdı və qazma planlaşdırılmış son dərinliyə – təxminən 4 700 metrə çatdırıldı. Tərəfdaşlar qazma zamanı əldə edilən məlumatları 2006-cı il ərzində tədqiq edəcəklər. Gürcüstanda BP-nin dərinisulu IIA, IIB və III bloklarında iştirak payı vardır. Andarkonun (48,0%) əməliyyatçı olduğu bu layihədə BP – 28,5%, Turkey

Petroleum Overseas Company – 13,5% və Chevron (Unocal) – 10% iştirak payına malikdir. Seysmik məlumatların interpretasiyası davam etdirilir.

Digər fəaliyyət sahələri

Kompleks təchizat və ticarət (KTT)

BP Azərbaycan SİB hasil etdiyi xam neft məhsulunu özünün Londonda yerləşən Kompleks Təchizat və Ticarət (KTT) qrupu vasitəsilə bazara çıxarır. KTT qrupunun əsas rolu dəyərin əlavə edilməsi zənciri boyu mövcud olan ticarət imkanlarını müəyyənləşdirib onlardan istifadə etməkdir. Hər bir seqmentlə işləyərək KTT qrupu BP-nin gəlir axınlarını optimallaşdırmaqla və idarə etməklə, eləcə də öz sahibkarlıq bacarıqlarını dəyərin əvəz edilməsi fəaliyyətlərinə tətbiq etməklə getdikcə artan dəyərlər yaradır. Bu qrup tutduğu səviyyəyə və coğrafi miqyasına görə dünyanın ən böyük enerji satıcılarından biridir.

BP-nin istehsal etdiyi sürtkü yağları

Azərbaycanda Bizim yerli tərəfdaşımız olan Petrochem qrupu tərəfindən BP/Castrol sürtkü yağlarının BP Azərbaycan SİB-nin Xəzər regionunda həyata keçirdiyi layihələrə çatdırılması davam etdirilmişdir. 2005-ci ildə 1,8 milyon litr yüksək keyfiyyətli sürtkü yağları BP Azərbaycan SİB-nə və onun Azərbaycandakı podratçılarına çatdırılmışdır. Bizim əməliyyatçı olduğumuz layihələrdən əlavə, Azərbaycanda neft mədənlərinə xidmət edən əksər podratçılar BP/Castrol sürtkü yağları ilə təchiz edilmişdir.

1.5 Əməliyyata məsuliyyətlə yanaşmaq

Əməyin təhlükəsizliyi üzrə göstəricilərimiz və əməliyyatlarımızın bütövlüyü.

Əməyin təhlükəsizliyi

Xülasə Layihələrimizin həyata keçirilməsi ilə əlaqədar işə götürülmüş üç nəfərin ölümü 2005-ci ilin üzərinə qaranlıq bir kölgə saldı. Müqavilə ilə işə götürülmüş iki işçi bizim əməliyyatlarda bilavasitə iştirak etdikləri zaman həyatlarını itirib. Qəzalardan biri Xəzər dənizində borudüzən gəmidə baş vermiş, digəri isə Gürcüstanda boru kəmərinin tikinti dəhlizində nəqliyyat qəzası olmuşdur. Üçüncü əməkdaş, bizim birbaşa nəzarətimiz altında olmasa da, BTC boru kəməri ilə əlaqədar torpağın bərpa edilməsi işləri zamanı ağır avadanlıq qəzasında həlak olmuşdu. Bu həyat itkilərinə biz ürəkdən acıyır və belə hadisələrin yaranma riskini azaltmaq üçün axtarışlarımızı davam etdiririk.

BP qrupunun dəyərləri sırasına hər hansı qəza hadisəsinə yol verməmək və insanlara heç bir xəsarət yetirməmək məqsədləri daxildir. Biz inanırıq ki, şirkət üçün fəaliyyət göstərən zaman heç bir kəs lüzumsuz risklərə məruz qalmamalıdır. Bu məsələlərdə bizim mövqeyimiz ondan ibarətdir ki, bütün qəzaların qarşısını almaq mümkündür. Sağlamlıq və əməyin təhlükəsizliyi üçün sahə rəhbərliyi məsuliyyət daşısa da, BP üçün işləyən hər bir kəs dünyanın harasında fəaliyyət göstərməsindən asılı olmayaraq, öz vəzifəsini bütün hallarda təhlükəsiz şəkildə yerinə yetirməyə görə şəxsi məsuliyyət daşıyır.

Azərbaycanda biz qrup, Səqment və Strateji İcra Bölümünün həyata keçirdiyi təhlükəsizlik təşəbbüslərini birləşdirən və onların arasında əlaqələr yaradan Əməyin Təhlükəsizliyi planını həyata keçiririk. Bu planda həmin siyasətləri dəstəkləyən və təhlükəsizliklə bağlı məlumatlılığı gücləndirmək, işçiləri təhlükəsiz davranışa sövq etmək və baş vermiş qəzalardan ibrət götürmək üçün yerinə yetirilməli konkret tədbirlərin təsviri verilir.

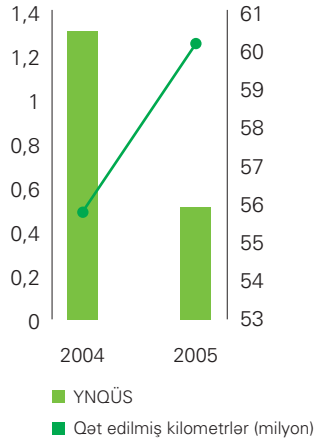
BP Azərbaycan SİB-nin 2005-ci il üçün Əməyin Təhlükəsizliyi Planı bizim 2004-cü ildə əməyin təhlükəsizliyi üzrə əldə etdiyimiz göstəricilərə tənqidi yanaşmağımıza əsaslanır. Tikinti rəhbərləri üçün əlavə treyninq və davranışla bağlı təhlükəsizlik müşahidələrinin artırılmış hədəfləri kimi həyata keçirilməli əsas təşəbbüslər və tədbirlər işlənilib hazırlanmış, bu sahədəki irəliləyiş planla müqayisədə yoxlanılmışdır. Əsas göstəricilər üçün konkret planlar müəyyən edilmişdir. Əməyin təhlükəsizliyi ilə bağlı hər ay təşəbbüslərlə müqayisədə qiymətləndirilmiş göstəricilərimiz barədə rəhbərliyə hesabat verilmiş və bu hesabatlar BP Azərbaycan SİB-də geniş surətdə yayımlanmışdır.

Əməyin təhlükəsizliyi mədəniyyətimiz 2005-ci ildə bir neçə konkret təşəbbüslə, o cümlədən Əməyin Təhlükəsizliyi üzrə Nəzarətçinin Rəhbərliyi kursu, Podratçının SƏTƏM (Sağlamlıq, Əməyin Təhlükəsizliyi və Ətraf Mühitin mühafizəsi) forumları və Enerjinin Təcrid

Əməyin təhlükəsizliyi üzrə nailiyyətlərimiz

- 2004-cü ilin noyabr ayından bəri dəniz İcra Bölümündə 5,8 milyon adam/saat qəza nəticəsində itirilən iş günü olmadan işlənmişdir.
- BTC boru kəməri Səngəçal Terminalından Türkiyədəki 1 saylı nasos stansiyasınadək heç bir qəzaya yol verilmədən neftlə doldurulmuşdur.
- Şimal İxrac Boru Kəməri (ŞİBK) artıq səkkiz ildir ki, vaxt itkisinə səbəb olan heç bir qəzaya yol verilmədən istismar olunur, Qərb İxrac Boru Kəməri (QİBK) isə vaxt itkisinə səbəb olan heç bir qəzaya yol verilmədən fəaliyyət göstərir.
- Bundan başqa, Supsa dəniz terminalı yeddi il qəza nəticəsində baş verən vaxt itkisinə yol verməmiş və 2005-ci ilin noyabr ayında 300-cü tankerin təhlükəsiz yüklənilib yola salınmasını təntənə ilə qeyd etmişdir.

BP Azərbaycan SİB üzrə yol-nəqliyyat qəzalarının ümumi sayı, 2004-2005-ci illər

edilməsi üzrə intensiv təlim kursu təşəbbüsləri ilə daha da gücləndirildi.^a

Bu təşəbbüslər 2004-cü ildə başlanmış proqramların davam etdirilməsi ilə genişləndirildi. Bunların sırasına təhlükəsizlik

baxımından fərdi və iş yerində davranış (Əməyin Təhlükəsizliyinin təkmilləşdirilmiş Auditi kimi tanınır), Əməyin Təhlükəsizliyi üzrə Qaydalara Riayət Proqramı (STOP), BP Azərbaycan SİB-də nəqliyyatın təhlükəsiz

idarə edilməsinin xüsusi vurğulanması və SƏTƏM təlimlərinin keçirilməsi daxildir. Bu səylər həm qeydə alınan qəzaların tezliyinin, həm də bədbəxt hadisələrlə nəticələnən qəzaların tezliyinin azalması ilə nəticələndi. Proqramların uğur qazanmasının bir göstəricisi kimi BTC və CQBK boru kəmərlərinin inşası layihələrini misal gətirmək olar. Bu layihələrin qəza nəticəsində itirilmiş vaxt tezliyi üzrə göstəriciləri 2005-ci ildə boru kəməri sənayesində orta hesabla əldə olunan nəticələrlə müqayisədə onlardan yeddi dəfə yaxşıdır.

2005-ci ildə BP Azərbaycan SİB-nin riayət olunması bütün əməkdaşlardan tələb olunan SƏTƏM Siyasəti üzrə Bəyanatı daha da gücləndirildi. Heç bir qəzaya yol verməmək, insanlara heç bir xəsarət yetirməmək və ətraf mühitə heç bir ziyan vurmamaqla bağlı əsas öhdəlik öz qüvvəsində və dəyişməz olaraq qaldı.

Bundan başqa, bəyanatda təbii ətraf mühitin mühafizəsinə, sağlamlıq, əməyin təhlükəsizliyi, işçi heyətimizin və fəaliyyət göstərdiyimiz ölkədəki icmaların təhlükəsizliyi ilə əlaqədar öhdəliyimiz ətraflı şəkildə şərh olundu. Bəyanata eyni

BP Azərbaycan SİB-nin əməyin təhlükəsizliyi üzrə göstəriciləri – 2004-2005-ci illər^a

	Faktiki 2004	Plan 2005	Faktiki 2005
Ölüm halları ^b	2	0	2
YPH (f) ^c	0,015	0,02	0,005
QNIİGF ^c	0,031	0,03	0,010
QXXF ^d	0,433	0,40	0,33
YNQÜS ^e	1,33	1,16	0,48
ƏTTA ^e	353	600	937
STOP (f) ^e	1 885	3 000	3 643
Təlim (f) ^f	3 561	4 000	4 581
Qət edilmiş kilometrler (milyon)	55,66	şamil deyil	60,10 ^g
İşlənmiş saatlar (milyon)	51,71	şamil deyil	44,41

Qeydlər və təriflər.

^a Bu cədvəl yalnız BP Azərbaycan SİB-yə aid olan məlumatı göstərir. BP Azərbaycan SİB BP daxilində SƏTƏM göstəriciləri üçün hesabat verən bölümdür. Bura yalnız layihə məlumatları daxil deyildir. BP-də istifadə olunan xəsarət və xəstəlik tərifləri ABŞ Peşə Sağlamlığı və Əməyin Təhlükəsizliyi İdarəsi (PSƏTI) tərəfindən müəyyən edilmiş təriflərdən və bu təriflərin şərhlərindən götürülmüşdür.

^b Məlumat verilmiş ölüm hallarını göstərən rəqəmlərə yalnız layihə işləri daxil deyildir. 2005-ci ildə BP Azərbaycan SİB-nin bilavasitə nəzarət etmədiyi, lakin "təsir" göstərdiyi bir layihə işində ölümlə nəticələnən əlavə bir qəza hadisəsi baş verib.

^c YPH akronimi Yüksək Potensiallı Hadisə ifadəsinin ixtisar edilmiş variantıdır.

^d Qəza nəticəsində itirilmiş iş günü hadisəsi (QNIİGH) iş ilə bağlı xəsarət və ya xəstəlik nəticəsində ziyan çəkmiş şəxsin iş qabiliyyətini itirməsinə və belə hadisənin baş verdiyi gündən sonrakı ən azı bir normal iş növbəsinə çıxma bilməsinə (çünki belə şəxs hər hansı bir vəzifəni yerinə yetirmək iqtidarında olmur) səbəb olan hadisə deməkdir. QNIİGH hadisəsinin tezliyi işlənmiş 200 000 saat ərzində şəxsin (əməkdaşın və ya podratçının) bir və ya bir neçə gün (növbə) ərzində iş qabiliyyətini itirməsi ilə nəticələnən qeydə alınmış xəsarət və ya xəstəliklərin sayı ilə ifadə olunur.

^e Qeyd olunan xəsarət və xəstəliklər (QXX) işlə bağlı olan ölüm və xəstəlik halları, o cümlədən günlərlə işə çıxmağa səbəb olan xəsarətlər, iş və ya hərəkətin məhdudlaşması, başqa işə keçirilmə və ya ilk tibbi yardımdan əlavə müalicə tələb edən halların sayı deməkdir. QXX-nin baş vermə tezliyi işlənmiş 200 000 saat ərzində məlumat verilən qeydə alınmış xəsarət və xəstəliklərin sayı ilə ifadə olunur.

^f Yol-nəqliyyat qəzalarının ümumi sayı (YNQÜS) nəqliyyat vasitəsilə qət edilmiş hər milyon kilometr məsafəyə düşən qeydə alınmış yol-nəqliyyat qəzalarının sayıdır.

^g Əməyin təhlükəsizliyi üzrə təkmilləşdirilmiş auditin tezliyi (ƏTTA) və Əməyin təhlükəsizliyi üzrə qaydalara riayət proqramının (STOP) işlənmiş hər 200 000 saat ərzində başa çatdırılan qeydə alınmış ƏTTA və ya STOP müşahidələrinin sayına əsaslanır.

^h Təlim saatlarının tezliyi işlənmiş hər 200 000 saat ərzində keçilən təlim saatlarının sayı ilə ifadə olunur.

ⁱ 2005-ci ildə nəqliyyat vasitələrinin qət etdiyi kilometrlerin ümumi sayı ekvator ətrafında 1 375 dəfə dövrə vurmağa bərabərdir.

^a Enerjinin Təcrid edilməsi üzrə intensiv təlim kursu – bəzi yüksək riskli fəaliyyətlərdə və ya şəraitlərdə məlumatlılığı və bacarıqları gücləndirmək üçün BP təmərəküzləşdirilmiş təlimdən və məlumat komplekslərindən, yeni immersiyalardan istifadə edir. Enerjinin Təcrid edilməsi üzrə intensiv təlim kursu əməliyyatlar, texniki-təmir və tikinti fəaliyyətləri zamanı gözlənilməz enerji idarəolunmazlığı ilə əlaqədar təhlükələrin müəyyən edilməsi və onlara nəzarət üzərində cəmlənmişdir.

Təhlükəsizlik üzrə məlumatlılığın yaxşılaşdırılması

Azərbaycanda həyata keçirdiyimiz əməliyyatlar ərzində biz yollarda təhlükəsizlik məlumatlılığını yaxşılaşdırmaq üçün bir çox tədbirlər həyata keçirmişik.

Beş ildən və 17,5 milyon kilometr məsafə qət edildikdən sonra Mərkəzi Nəqliyyat bölümünün əməkdaşları tək bir itirilmiş iş günü olmadan işlənmiş iki milyon adam-saat kimi bir təhlükəsizlik rekorduna nail olmuşdur.

BP Azərbaycan SİB-dən kənar da biz mütəmadi əsasda gənc nəslin nəqliyyat vasitələrindən təhlükəsiz istifadə məsələləri üzrə Dövlət Yol Polisi Departamenti ilə əməkdaşlıq edirik. Məktəblərdə yol hərəkəti qaydalarını öyrətmək üçün nəzərdə tutulmuş xüsusi meydançaların tikintisi, vəsaitlərin və dərsliklərin hazırlanması xərclərinə öz töhfəmizi əsirgəmirik. Eləcə də, BP Azərbaycan SİB-nin nəqliyyat bölümünün ixtisaslı mütəxəssisləri müntəzəm olaraq məktəblərdə təqdimatlar keçirir və uşaqlara texniki materiallar, o cümlədən "pişikgözü" əksedicilər (reflektorlar) və uşaqlar üçün kitablar paylayırlar.

Nəqliyyatda standartlara riayət edilməsi üzrə müfəttişimiz Hafiz Əskərov məsələyə belə əməli yanaşma prinsipinə möhkəm inanarlardan biridir. O deyir: "Azərbaycanda baş verən yol-nəqliyyat qəzalarının əksəriyyəti sürücülərin və ya piyadaların yol hərəkəti təhlükəsizliyi qaydaları üzrə lazımi şəkildə təlimləndirilməməsi üzündən və ya yoldan istifadə edənlərin bir-birlərinə, eləcə də piyadalara göstərdikləri pis münasibətə görə baş verir. Ümid edirəm ki, belə təqdimatlar münasibətlərin dəyişməsinə kömək edəcəkdir."

Onun dediklərinə BP Azərbaycanın Dəniz əməliyyatlarının İcra Bölümünün rəhbəri Nil MakKleari bunları əlavə edir: "İndi Azərbaycanda zaman dəyişib, yollar yaxşılaşıb və bu yollara hər gün daha sürətli və daha çox avtomobil çıxır. Bizim uşaqlara hədiyyəmiz küçə hərəkəti qaydalarını bilməyi və onlara riayət etməyi öyrətməkdən ibarətdir."

zamanda ISO 14001:2004 Ətraf Mühitin İdarə edilməsi Sistemi Standartı^a kimi bir sıra yeni tələblər daxil edildi.

İl ərzində əməyin təhlükəsizliyi ilə əlaqədar digər işləmələrə aşağıdakılar daxildir:

- 2004-cü ildə işlənib hazırlanmış *SƏTƏM Qaydalarının Dərindən Mənimsədilməsi*^b ilə bağlı təhlükəsizliyin idarə edilməsi sistemlərinin kənar auditində aşkar edilmiş bütün çatışmayan işlərin tamamlanması.
- Təhlükəsiz İş Sistemləri^c çərçivəsində verilmiş prosedurların üçdə birinin 2006-cı ildə yenidən nəşr edilməsi məqsədi ilə yoxlanılması və təshih edilməsi.

BP-nin 2005-ci ildə dünyanın digər yerlərində apardığı əməliyyatlar əməyin təhlükəsizliyi məsələləri üzərində diqqətin fasiləsiz olaraq cəmlənməsinin vacib olduğunu bir daha göstərdi. 2006-cı ildə biz əməyin təhlükəsizliyi proqramlarımızın üç konkret sahəsinə – texnoloji proseslərə, zavodlara və insanlara xüsusi diqqətlə yanaşmağı planlaşdırırıq. Bunlar mükəmməl idarəetmə, mühüm qəza

potensiallarının qiymətləndirilməsi və aradan qaldırılması və podratçıların fəaliyyətlərinin idarə edilməsinin yaxşılaşdırılması planlarını əhatə edir.

Ölümlə nəticələnən hallar Biz BP Azərbaycan SİB-də ölümlə nəticələnən və baş vermiş bütün qəza hallarını sistemli şəkildə təhqiq edirik. Bunda məqsəd ayrılıqda götürülmüş hər bir hadisənin köklü səbəblərinin müəyyən edilməsi və belə hadisələrin bir daha təkrarlanmasının qarşısını almaq üçün tədbirlər hazırlamaq və onları həyata keçirməkdir.

ABŞ Peşə Sağlamlığı və Əməyin Təhlükəsizliyi İdarəsinin (PSƏTİ) müvafiq təlimatına uyğun olaraq qeydə alınmalı hadisə kimi təsnif olunan hər bir hadisə təfəssilatı ilə təhlil edilir. Podratçılar tərəfindən əməyin təhlükəsizliyi qaydalarına riayət olunub-olunmamasını müəyyən etmək üçün planlaşdırılmış və qrafik üzrə aparılan auditlər də daxil olmaqla, bizim tərəfimizdən müntəzəm olaraq audit proqramları həyata keçirilir. Hadisələrin araşdırılması nəticəsində öyrənilmiş dərslərdən proqramlarda dərhal dəyişiklik və təkmilləşdirmə

aparılması və əməyin təhlükəsizliyi üzrə növbəti planlar və məqsədlər üçün əsasın müəyyən edilməsində istifadə olunur.

Regionda 2005-ci ildə apardığımız əməliyyatlarla bağlı, bizim dərin təəssüfümüzlə səbəb olan üç ölüm hadisəsi baş vermişdir. Onlardan ikisi BP Azərbaycan SİB, biri isə BTC layihəsi səviyyəsində qeydə alınmışdır. Bütün bu halların hamısı tikinti işləri sahəsində fəaliyyət göstərən podratçılarla əlaqədardır.

Sözügədən ölüm hallarının baş verməsindən sonra biz əməyin təhlükəsizliyi üzrə mövcud proqramlarımızı, bizə dəstək verən təşkilatlarda daha geniş şəkildə tətbiq etmək üçün tədbirlər gördük.

^a ISO 14001 – BP özünün ətraf mühitlə əlaqədar proqramlarının yerinə yetirilməsinin yoxlanılmasını beynəlxalq ekoloji standartlardan (ISO 14001) istifadə edilməklə kənar akkreditasiya təşkilatlarına həvalə edir. Yoxlamaları üçüncü tərəf təşkilatları həyata keçirir və bu dəfə belə bir təşkilat Moody International təşkilatı olmuşdur.

^b SƏTƏM Qaydalarının Dərindən Mənimsədilməsi – Bu, BP qrupunun əməyin təhlükəsizliyinin idarə edilməsi sistemi üçün istifadə etməsinə addır.

^c Təhlükəsiz İş Sistemləri – Bunlar əsas iş fəaliyyətlərinin təhlükəsiz icrası təlimatlarının təmin edilməsi üçün istifadə edilən tapşırıqlar və ya risk xarakterli siyasət və prosedurlar toplusudur.

BP Azərbaycan SİB-nin bu tədbirlərinə öz avadanlıqları ilə texniki xidmət göstərən podratçılar üçün, hətta onlar BP Azərbaycan SİB üçün bilavasitə iş görməsələr belə, əməyin təhlükəsizliyi proqramlarının yerinə yetirilməsində daha yüksək tələblərin qoyulması da daxildir. İşlərin subpodratçılar tərəfindən təhlükəsiz icrası üçün qoyulan tələblər artırıldı və onlara təhlükəsizlik texnikası ehtiyatlarından əlavə olaraq istifadə etmə imkanları təmin edildi. Əməyin təhlükəsizliyi üzrə Biznes Mərkəzi tərəfindən təklif edilən təlim genişləndirildi və bütün podratçılar, subpodratçılar və ictimaiyyət nümayəndələri üçün bu proqramlardan istifadə imkanı təmin edildi.

Nəqliyyat vasitələrindən təhlükəsiz istifadə 2005-ci ildə keçirdiyimiz bütün əməliyyatlar boyu nəqliyyat vasitələrinin təhlükəsizliyi həmişə diqqət mərkəzində olub. Xüsusi vurğu əməkdaşlarımıza və nəqliyyat vasitələrimizə və eləcə də podratçılarımızın işçi heyətinə BP-nin *Nəqliyyat vasitələrinin Təhlükəsiz İdarə Edilməsi Standartlarından* irəli gələn konkret elementlərə məcburi riayət edilməsi üzərində cəmləşdirildi. Belə bir tədbirin nəticəsi özünü aydın şəkildə 2004-cü ilə müqayisədə baş vermiş yol-nəqliyyat qəzaları tezliyinin (1,33) 2005-ci ildə azalmasında (0,48) göstərdi.

Əməyin təhlükəsizliyi üzrə təlim Əməyin təhlükəsizliyi ilə bağlı bizim tutduğumuz mövqe odur ki, BP Azərbaycan SİB üçün işləyən hər bir şəxs öz iş yerində əməyin təhlükəsizliyinə böyük diqqət yetirməyə borcludur. Biz başa düşürük ki, əməliyyatların təhlükəsiz icrası yalnız texniki baxımdan saz maşın və avadanlıqlardan deyil, həm də insanların səriştəliliyindən və tutduqları fəal SƏTTƏM mövqeyindən asılıdır.

BP Azərbaycan SİB-də bizim və digər təşkilatların işçi heyətindən SƏTTƏM üzrə əsas təlim kursunu keçmək tələb olunur. 2005-ci ildə SƏTTƏM təliminə həsr edilmiş saatların miqdarı təxminən 58 573 olmuşdur. Təlim kurslarına yağınlı mübarizə, təhlükəli kimyəvi

maddələr barədə məlumatlılıq, əməyin təhlükəsizliyi qaydalarına riayət edilməsi üzrə treyninq, yeni işə götürülənlər üçün əməyin təhlükəsizliyi qaydaları ilə tanışlıq və BP qrupu obyektlərində baş vermiş qəzaların (məsələn, Texas şəhərində 2005-ci ildə baş vermiş partlayış) tənqidi şəkildə nəzərdən keçirilməsi daxildir.

Bizim SƏTTƏM kadrlarımız "dəyişikliklərin hərəkətverici qüvvəsi" hesab olunurlar – onlar biznesin idarə edilməsində bizə dəstək verir və bizneslə bağlı ümidlərimizin doğrulduması və şirkətdənkənar səhmdarlarımızın tələbatlarının ödənilməsi üçün SƏTTƏM ilə əlaqədar məsələlərin ən yaxşı yollarının tapılmasına səy göstərirlər. Məsələn, əməliyyatlarda və tikinti meydançalarında çalışan təhlükəsizlik texnikası işçilərimiz BP-nin *Əməyin Təhlükəsizliyinin Qızıl Qaydaları və Təhlükəsiz İş Sistemləri* kimi təhlükəsiz iş praktikasını tətbiq etmək üçün işçilərə məsləhətlər verir və onları buna sövq edirlər. Onlar tikinti meydançalarındakı fəaliyyətlərə nəzarət edir, əməyin təhlükəsizliyi ilə bağlı yaxşı praktikaya uyğun olmayan vəziyyətlərin müşahidə edildiyi hallarda sahə rəhbərlərinə dəstək verir və SƏTTƏM siyasətinin həyata keçirilməsinə və tikinti sahələrində əməyin təhlükəsizlik mədəniyyətinin mütəmadi olaraq yüksəldilməsinə kömək edirlər.

Podratçılarla əlaqədar əməyin təhlükəsizliyi 2005-ci ildə BP Azərbaycan SİB-nin istənilən fəaliyyət növündə iştirak edən hər bir kəsin təhlükəsizliyini yaxşılaşdırmaq üçün tədbirlər görüldü. Digər təşəbbüslərlə yanaşı, podratçıların əməyin təhlükəsizliyi qaydalarına necə riayət etmələrinə nəzarət etmək və onu qiymətləndirmək üçün aylıq Podratçının SƏTTƏM Göstəriciləri Matrisası işlənilib hazırlanmışdır. Bizim ən mühüm əməliyyatlarımızı yerinə yetirən podratçı şirkətlərdə bir neçə SƏTTƏM auditori keçirilmiş, podratçının sahə rəhbərlərindən ibarət işçiləri əməyin təhlükəsizliyinə rəhbərlik təlimi keçmiş və podratçının nəqliyyat vasitələri və sürücüləri qiymətləndirilmişdir. Bundan əlavə, əməyin təhlükəsizliyi ilə bağlı siyasətimizi

və ümidlərimizi xüsusi olaraq vurğulamaq məqsədi ilə əsas podratçı şirkətlərlə "Əməyin təhlükəsizliyinə həsr edilmiş işdən kənar gün" keçirilmişdir. BP-nin əsas podratçı şirkətlərinin yüksək rütbəli regional nümayəndələri, eləcə də BP Azərbaycan SİB-nin yüksək rəhbərliyi bu tədbirdə iştirak etmişdir.

Həyata keçirdiyimiz əməliyyatların bütövlüyü

2005-ci ilin iyun ayında Moody International Certification qrupu tərəfindən Ətraf mühitin İdarə olunması Sistemi (ƏMİS) üzrə ISO 14001 Standartına necə riayət olunması ilə əlaqədar altı ay davam edən yoxlama həyata keçirilmişdir. Nə Səngəçal Terminalına, nə Çıraç 1 platformasına edilən səfərlər zamanı, nə də Səngəçal, Çıraç, ŞİBK və QİBK-ya aid olan ƏMİS-lə bağlı sənədlərin yoxlanılmasında heç bir pozuntu aşkar edilməmişdir.

Eynilə, belə bir yoxlama 2005-ci ilin noyabr ayında Mərkəzi Azəri Yaşayış Bloku Hasilat Qazma Platformasında, Səngəçal Terminalında və Supsadakı tikinti sahələrində AÇG Faza 1 obyektlərinin ISO 14001 Standartına uyğunluğunu yoxlamaq məqsədilə həyata keçirilmişdir. Yenə də heç bir pozuntu aşkar edilməmişdir və bu da onu göstərir ki, yeni obyektlər ISO 14001 Standartına uyğun olaraq uğurla ƏMİS-ə inteqrasiya edilmişdir.

1.6 Ətraf mühitin idarə edilməsi

2005-ci ildə Azərbaycanda həyata keçirdiyimiz fəaliyyətlər ətraf mühitə necə təsir göstərüb.

İstixana qazları (İQ)

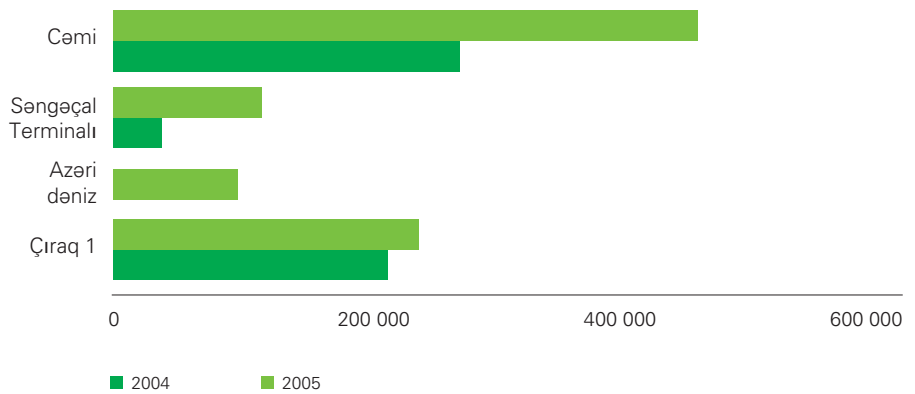
BP iqlim dəyişikliyi haqqında mövqeyini və qlobal istiləşməyə xidmət edən istixana qazlarının (İQ) hasilatını azaltmaq barədə öhdəliyini açıq şəkildə bəyan edib. Qazın məşəldə yandırılmasının və ya atmosfərə buraxılmasının tamamilə aradan qaldırılması və ya minimuma endirilməsi bu öhdəlikdən irəli gələn istəyi bir daha təsdiq edir. Aşağıda verilmiş bölmələrdə yuxarıda göstərilən öhdəlikləri yerli və regional miqyasda həyata keçirmək üçün BP Azərbaycan SİB-nin göstərdiyi səylər təsvir edilir.

2005-ci ildə İQ-lərin emissiyasının çoxalması neft hasilatının artmasının nəticəsidir. Faktiki emissiyalar 2005-ci il üçün ilkin proqnozdan 28% az olmaqla 1 860 kiloton təşkil etmişdir.

2004-cü il hesabatında göstərilirdiyi kimi, BP Azərbaycan SİB İQ emissiyalarını minimuma endirmək üzrə bir neçə layihə həyata keçirir. Bunlara neftin çıxarılmasını yaxşılaşdırmaq üçün qazın AÇG Faza 1 dəniz kollektoruna vurulması, Çıraq 1 platformasında qazın məşəldə yandırılmasının minimuma endirilməsi və Səngəçal Terminalında quruda məşəl qazının tutulması daxildir. Bu layihələrin 2006-cı ildən etibarən dəyişikliklərin başlanmasına təkan verəcəyi gözlənilir.

Əvvəlki illərdə olduğu kimi, İQ-lərin əsas mənbəyi Çıraq 1 dəniz platformasında və Səngəçal Terminalında qazın quruda və dənizdə məşəldə yandırılması olmuşdur. 2005-ci il ərzində biz sualı qaz boru

2004-2005-ci illərdə BP Azərbaycan SİB tərəfindən qazın məşəldə yandırılmasının xülasəsi (obyektlər üzrə)

kəməmindən istifadə etməklə artıq qazın AÇG Faza 1 KSVP qurğusuna çatdırmaq yolu ilə Çıraq 1-də adi qaydada məşəldə yandırılmanı minimuma endirməyə nail olacağımızı gözləyirdik. Layihədə ləngimələr bu təşəbbüsün 2006-cı il üçün yenidən planlaşdırılması ilə nəticələndi. O vaxta qədər Çıraq 1-də hasil edilən artıq qaz, Çıraq-Neft Daşları qaz boru kəmərinin ötürmə qabiliyyətində əlavə imkan olmadığına görə, məşəldə yandırılmaqda davam etdi.

2005-ci ildə BTC layihəsindən emissiyalar əsasən boru kəmərinin istismara verilməsindəki ləngimələrə görə gözlənilmədiyindən az olmuşdur. Mərkəzi Azəri platformasından emissiyalar əməliyyatların səmərəliliyinin yaxşılaşdırılmasına və KSVP-nin işə salınmasında baş verən cüzi ləngimələrə görə planlaşdırıldığından 58% az olmuşdur.

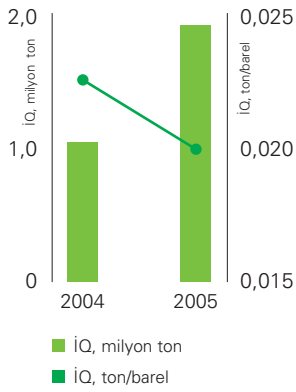
Səngəçal Terminalında emissiyalar qazın ARDNŞ-ə çatdırılmasında baş verən cüzi ləngimələrə görə (bu iş məşəldə yandırma səviyyələrinin artması ilə nəticələnmişdir) obyekt üçün planlaşdırıldığından 3% artıq olmuşdur.

2006-cı ildə İQ emissiyalarının 2005-ci ilə müqayisədə 65% yüksək olacağı gözlənilir və bu da MA KSVP-nin, Qərbi Azəri, Şərqi Azəri və Şahdəniz dəniz neft və qaz yataqlarının istismara verilməsi, işə salınması, BTC və CQBK neft və qaz boru kəmərlərinin istismarı ilə əlaqədardır.

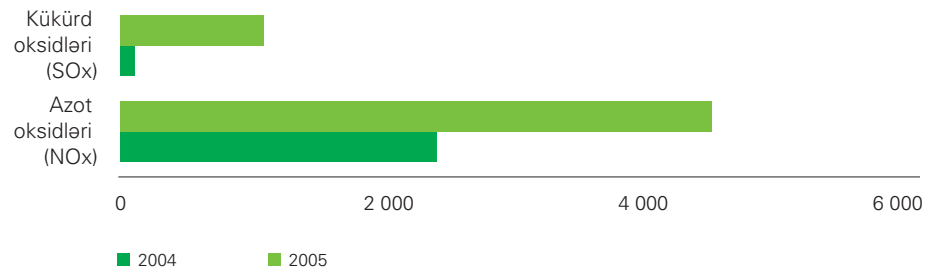
Qazın məşəldə yandırılması

2005-ci ildə məşəldə yandırılan qazın miqdarı 478 415 ton – 2004-cü ilə müqayisədə 68% çox olmuşdur. Bu, Mərkəzi Azəri dəniz platformasının istismara

BP Azərbaycan SİB İQ emissiyaları 2004-2005, ton (ümumi)

2004-2005-ci illərdə yaranmış azot və kükürd oksidləri emissiyaları (BP Azərbaycan SİB), tonlarla

verilməsi, işə salınması, Çırağ 1-də neft istehsalında məhsuldarlığın artması ilə əlaqədar əlavə qaz həcmələrinin dənizdə və Səngəçal Terminalında məşəldə yandırılmasının nəticəsidir.

Çırağ 1-də məşəldə müntəzəm olaraq yandırılan qazın həcmi azaltmaq üçün biz səmt qazının platformadan yenice

quraşdırılmış MA kompressor və suurma platformasına (MA KCVP) ötürmək fikrindəyik ki, bununla da həmin qazı kollektora idarəetmə proqramının bir hissəsi kimi kollektora vurmaq və ya MA KSVP-dən sahile çəkilmiş qaz boru kəməri vasitəsilə Səngəçal Terminalına ötürmək mümkün olsun.

Enerji istehlakı

2005-ci ildə BP Azərbaycan SİB 136 543 ton yanacaq qazı və 35 353 ton dizəl yanacağı istehlak edib – bu, 2004-cü il üçün müvafiq rəqəmlərlə müqayisədə 134% və 36% yüksəkdir. Fəaliyyətlərimizin artması, xüsusilə, MA platformasının və Səngəçal Terminalının Faza 1 qurğularının istismara verilməsi və BTC boru kəmərinin neftlə doldurulması bu artımın yaranmasının səbəbidir.

Fəaliyyətlərimizin geniş miqyası həm də qeyri-İQ – SOx və NOx emissiyalarını artırdı. Bu artıma baxmayaraq, bizim quruda ən böyük obyektimiz olan Səngəçal Terminalı ətrafındakı mühit çərçivəsində həyata keçirdiyimiz monitoring proqramları göstərdi ki, SOx və NOx konsentrasiyaları 2004-2005-ci illərdəki havanın keyfiyyəti standartları hüdudlarındadır.

2004-2005-ci illərdə BP Azərbaycan SİB tərəfindən suya atılmış qazma şlamları, tonlarla

	2004-cü ildə SƏQM ilə qazılıb suya atılmış şlamlar, ton	2005-ci ildə SƏQM ilə qazılıb suya atılmış şlamlar, ton	2004-cü ildə SnƏQM ilə qazılıb suya atılmış şlamlar, ton	2005-ci ildə SnƏQM ilə qazılıb suya atılmış şlamlar, ton	2004-cü ildə suya atılmış qazma şlamlarının cəmi, ton	2005-ci ildə suya atılmış qazma şlamlarının cəmi, ton
Çırağ 1 platforması	0	0	6 077	3 315	6 077	3 315
Azəri dəniz	0	1 408	0	0	0	1 408
AÇG öncəqazma	12 901	8 291	0	0	12 901	8 291
Şahdəniz apstrim	4 294	0	0	0	4 294	0
Cəmi	17 195	9 699	6 077	3 315	23 272	13 014

Azərbaycanda hidrosınaq

Hidrosınaq boru kəmərinin bütövlüyünü sübut etməyin və ətraf mühiti gələcək sızma və dağılmalardan qorumağın ən vacib elementlərindən biridir. Bu sınağın istismardan əvvəl bir çox bütövlük yoxlamalarından biri kimi həyata keçirilməsi yeni boru kəmərinin su ilə doldurulmasından və standart istismar prosedurlarında olduğundan daha yüksək təzyiq tətbiq edilməsindən ibarətdir.

BTC-nin Azərbaycandakı tikinti podratçısı Konsolideyted Kontraktəz İnterneşnl Kompani (Consolidated Contractors International Company – CCIC) BTC-nin Azərbaycan hissəsi üçün hidrosınaq proqramı hazırlamış və onu həyata keçirmişdir. Suyun bir sınaq hissəsindən digərinə dövr etdirilməsi ilə boru kəməri on hissə kimi sınaqdan keçirilmişdir. Bu üsulla hidrosınaq üçün istifadə olunan suyun miqdarı minimuma endirilmişdir.

Sınağın sonunda təxminən 76 000 kub metr sınaqda çirkələnmiş su boru kəmərinə ətrafına çəpər çəkilmiş və xəbərdaredici işarələr qoyulmuş iki gölə

boşaldılmışdır. Bu suyun tərkibində biosidlərin (borudan oksigen və kükürdü çıxartmaq, bakteriyaların sayını azaltmaq və daxili korroziyadan yayınmaq üçün hidrosınaq suyuna əlavə edilən kimyəvi aşqar) olması və onun dayazda yerləşən qrunt sularına daxil ola biləcəyi ehtimalını aradan qaldırmaq üçün hər iki gölün dibinə yüksək sıxlıqlı polietilen üzlük çəkilmişdir.

Birinci buxarlanma gölündə biosidlərin konsentrasiyaları yalnız altı həftədən sonra normal aşkərmə həddlərinə enmişdir. Daha sonra hər iki gölün tutduğu sahə tam şəkildə torpağın əvvəlki istifadə vəziyyətinə gətirilmişdir.

Suya atılmalar/qazma şlamları

2005-ci ildə 13 014 ton qazma şlamı və onlarla əlaqədar məhlul (onlara yapışmış qazma məhlulu) dənizə atılmışdır – 2004-cü il ilə müqayisədə 44% azdır.

BP Azərbaycan SİB şirkəti özünün qazma əməliyyatlarında həm su əsaslı qazma məhlulundan (SƏQM), həm də qeyri-su əsaslı qazma məhlulundan (QSƏQM) istifadə edir. Bizim atdığımız qazma şlamlarının əksər hissəsi su əsaslı məhlulla qazılmış şlamlardır. SƏQM bütün dünyada geniş şəkildə istifadə olunan qazma məhluludur və bu qazma məhlulunda toksikliyin səviyyəsi azdır. Məhz elə bu səbəbdən dəniz qazma əməliyyatları nəticəsində yaranan və tərkibində SƏQM olan qazma şlamlarının dəniz dibinə atılmasına adətən icazə verilir.

Azərbaycanda bizim tərəfimizdən dənizdə həyata keçirilən qazma əməliyyatları da tərkibində qeyri-su əsaslı qazma məhlulu (QSƏQM), o cümlədən sintetik əsaslı qazma məhlulu (SnƏQM) olan xeyli şlamlar yaradır. AÇG və Şahdəniz layihələrində biz QSƏQM-ləri ya dənizdə laya vurur, ya da təkrar istifadədən və ya atmazdan əvvəl təmizlənmək üçün sahile

göndəririk. BP Azərbaycan SİB tərəfindən atılmış şlamların iyirmi beş faizinin tərkibində sintetik əsaslı qazma məhlulu (SnƏQM) olub. 2004-cü ildə olduğu kimi, 2005-ci ildə də bu şlamlar yalnız Çıraq 1 platformasından atılmış və atılmalar tətbiq edilə bilən AÇG HPBS və ƏMTQ tələblərinə uyğun olmuşdur.

BP qrupunun siyasəti tərkibində SnƏQM olan şlamların atılmasını əməli cəhətdən mümkün olan qədər aradan qaldırmaqdır. Çıraq 1 platforması üçün SnƏQM tərkibli atılmaların ləğvi variantları BP Azərbaycan SİB tərəfindən qiymətləndirilmişdir. Qiymətləndirmədən belə bir nəticə hasil olmuşdur ki, istifadəsi mümkün olan variantlar Çıraq 1 platformasından şlamların yenidən laya vurulmasına mane olan texniki problemlərlə yanaşı, göyertədə tələb olunan yerin və ağırlığa dözümlülüyün kifayət qədər olmamasına görə mühəndis-texniki baxımdan platformaya retrospektiv olaraq tətbiq oluna bilməz.

2004-cü il ilə müqayisədə Çıraq 1 platformasından atılan SnƏQM ilə qazılmış şlamlar və onlarla əlaqəli məhlulların həcmi 2005-ci ildə təxminən 46% azaldılmışdır. Bu, üç işlənmə quyusundan mərkəzdənqazma qüvvəsi ilə çıxarılan

bərk cisimciklərin sahile göndərilməsinə görə mümkün olmuşdur. BP Azərbaycan SİB Çıraq 1 platformasından atılan SnƏQM-li tullantıların miqdarını bundan sonra da azaltmaq üçün yollar arayacaqdır və platformanın yaxınlığında ekoloji monitorinq aparılmasına davam edəcəkdir. Çıraq 1 qazma şlamlarının idarə edilməsi strategiyasının bir hissəsi kimi, planlaşdırılır ki, 2006-cı ildə platformanın göyertəsində atılan şlamların tərkibindəki SnƏQM-in miqdarını azaldacaq şlamqurudan avadanlıq quraşdırılsın.

Sahile göndərilən QSƏQM-li şlamların miqdarını minimuma endirmək və heç bir QSƏQM-li şlamların atılmaması barədə layihə öhdəliyinə əməl etmək məqsədi ilə 2006-cı ildə Mərkəzi Azəri və digər Azəri platformalarında QSƏQM-li şlamları çıxarıldıqca, yenidən laylara vurmağı planlaşdırırıq.

Neft dağılmaları

2005-ci ildə Azərbaycanda, Gürcüstanda və Türkiyədə bizim həyata keçirdiyimiz fəaliyyətlər nəticəsində 64 neft dağılması halı (əsas tutumlardan) qeydə alınıb. Bu dağılmalar 2004-cü ildəki 24 dağılma halına uyğun gəlir, çünki onların təxminən

80%-i həcmcə çox kiçik – bir barel və ya 159,9 litrdən az olmuşdur.

Təxminən 70 900 litr (və ya 446 barel) 2005-ci ildə baş vermiş bütün dağılma həcmlərinin dördü üçünə bərabər olub. Bu dağılma Gürcüstanda Qərb İxrac Boru Kəmərinə qeyri-qanuni qoşulma nəticəsində baş verib. Zəruri təmizləmə tədbirləri həyata keçirilmiş və çirkləndirilmiş torpaq götürülmüşdür.

Azərbaycanda 2004-cü ildə baş vermiş 20 neft dağılması ilə müqayisədə 2005-ci ildə 54 neft dağılması qeydə alınmışdır. Azərbaycanda dağılmış neft məhsullarının ümumi həcmi 24 410 litr olmuşdur. Demək olar ki, dağılmış bütün neft məhsullarının hamısı xüsusi dağılmanı bərpa edən avadanlıqla toplanmışdır. Bununla belə, dağılmış neft məhsullarının həcmi 2004-cü ilə nisbətən 14% çox olmuşdur.

2004-cü illə müqayisədə 2005-ci ildəki neft dağılmalarının sayca daha çox olması həyata keçirdiyimiz işlərin 2004-cü ilə nisbətən daha geniş miqyasını – xüsusilə, yeni dəniz platformalarının və BTC neft boru kəmərinin Azərbaycanda və Gürcüstanda istismara verilməsini əks etdirir.

Neft dağılmasının baş verdiyi hallarda bütün aqilabatan və qabaqcadan müəyyən edilə bilən fəaliyyətlərin və fəvqəladə

tədbirlərin həyata keçirilməsini təmin etmək üçün BP Azərbaycan SİB Neft dağılmalarının Nəticələrinin Aradan qaldırılması üçün Cavab Tədbirləri Planlarından istifadə edir. Yerli bacarıq və imkanların yaradılmasına kömək məqsədi ilə biz 2005-ci ildə Azərbaycanın Neft dağılmalarının Nəticələrinin Aradan qaldırılması üçün Cavab Tədbirləri Planının (MNDCTP) işlənilib hazırlanmasında iştirak etmişik. Bu planda məqsəd əlaqələndirilmiş yerli cavab tədbirləri mexanizmini təmin etməklə neft dağılmalarının zərərli təsirlərindən ətraf mühiti mühafizə etməkdir. Disperqatorlardan istifadə (aşağıya baxın) MNDCTP-yə daxil edilmişdir. Beynəlxalq konsultant olan Det Norske Veritas (DNV) şirkəti ilə uzlaşdırıldıqdan sonra MNDCTP-nin 2006-cı ildə başa çatdırılması planlaşdırılır.

Disperqatorlar

Neft dağılmalarına qarşı Xəzər dənizi resurslarının mühafizəsini maksimuma çatdırmaq üçün Azərbaycan hökuməti və ölkədə fəaliyyət göstərən beynəlxalq neft şirkətləri bir neçə il bundan əvvəl neft dağılmaları baş verdiyi hallarda disperqatorlardan əlverişli bir vasitə kimi

cavab tədbirlərində istifadə edilməsinin tədqiq edilməsinə bir ehtiyac olduğunu müəyyən etdilər. Ümumi məqsəd Xəzər dənizində neft dağılmalarına cavab tədbirlərində istifadə edilə bilən ən təsirli və ən aşağı toksikliyə malik olan disperqatorun tapılması idi.

Disperqatorlardan neft dağılmalarına qarşı cavab tədbirlərində istifadə olunması bütün dünyada qəbul edilmiş metodlardan biridir. Disperqatorlar neftin “dispersiyası”na kömək etmək üçün neft dağılmalarının üzərinə çilənən və beləliklə də canlı təbiətə və ya sahil zolaqlarına çatan neftin miqdarını minimuma endirən və neftin biodeqradasiyasını sürətləndirən kimyəvi maddələrdir. Disperqatorların təyinatı dağılmış nefti parçalamaq və ya “emulsiyalaşdırmaqla” onu suyun səthindən aşağıda qalan və yenidən nazik bir təbəqə şəklində düşə bilməyən çox kiçik damcılara çevirməkdir. Bundan sonra suyun təbii yerdəyişmə hərəkəti neftin dənizdə ətraf mühit üçün heç bir problem yaratmayacağı bir səviyyəyədək durulaşmasını təmin edir.

Hökumət rəsmilərinin narahatlığını aradan qaldırmaq və yerli potensial yaratmaq məqsədi ilə maraqlı tərəflərdən (ETSN, ARDNŞ və Milli Elmlər Akademiyası)

ibaret Rəhbər Komitə təsis edildi və bu komitə bir sıra elmi tədqiqatlar apardı. Aparılmış tədqiqatların nəticələrinə əsaslanaraq, Azərbaycan hökuməti beynəlxalq miqyasda qəbul edilmiş və istifadə olunan iki növ disperqatorun (Superdisperqator 25 və Koreksit EC 9527A) Xəzər dənizində istifadəsini, eləcə də disperqatorlardan istifadə təlimatlarını təsdiq etdi.

Disperqatorların potensial xüsusiyyətləri Xəzər hövzəsində neft dağılmalarına qarşı cavab tədbirləri görmək üçün Azərbaycanın və regionun imkanlarını xeyli genişləndirəcəkdir. Bu sahədə görülən işlərin faydaları artıq Azərbaycandan kənar – disperqatorların Qara dənizdə potensial istifadəsi haqqında Türkiyənin rəsmi şəxsləri ilə 2005-ci ildə aparılan məsləhətləşmələr zamanı BP Türkiyə Qara dəniz Geoloji-kəşfiyyat qrupunun bu informasiyadan istifadə etməsində özünü göstərdi.

Rəhbər Komitə tərəfindən həyata keçirilən tədqiqatların nəticələri Xəzər Ekologiya Proqramı Neft Dağılma hallarında Hazırlıq seminarında təqdim olunmuş və ABŞ-in Mayami şəhərində keçirilən 2005 Beynəlxalq Neft Dağılmaları Konfransına göndərilməsi üçün tövsiyə edilmişdir.

Tullantıların idarə edilməsi

Avropa Birliyi (AB) standartlarına cavab verən tullantıların idarə edilməsi infrastrukturunu Azərbaycanda və Gürcüstanda

işlənmənin ilkin mərhələsindədir. Daha inkişaf etmiş infrastruktur Türkiyədə var.

Həm Azərbaycan, həm də Gürcüstan təhlükəsiz tullantıların ləğv edilməsi üçün AB standartlarına uyğun qurğular inşa etməyi planlaşdırır. AB standartlarına uyğun olaraq layihələşdirilmiş yeni torpaq tullantı poliçonunun Azərbaycanda 2007-ci ildə istismara verilməsi gözlənilir.

2005-ci ildə Azərbaycandakı mövcud təhlükəli tullantılar poliçonundan istifadə edilməsinə icazə almaq və həmin poliçonun istismarında beynəlxalq standartlara riayət olunmasını təmin etmək üçün biz Azərbaycanın Ekologiya və Təbii Sərvətlər Nazirliyi (ETSN) ilə işimizi davam etdirdik.

2005-ci ildə XİMŞ (Xəzərdə İşlənmələr üzrə Məsləhət Şurası) öz hesabatlarının birində tullantıların idarə edilməsinin uzunmüddətli həllini tapmaq üçün BP Azərbaycan SİB və BTC-nin hər ikisini 2004-2005-ci illərdə yerli orqanlarla, xüsusilə Gürcüstanda, "konstruktiv qaydada" işlədikləri üçün "tərifləmişdi".

BP Azərbaycan SİB-nin 2005-ci ildə istifadə etdiyi tullantıların həcmi ümumilikdə 130 78 ton olub ki, bu da 2004-cü ildə müqayisədə 109% artım deməkdir. Bunun 85%-i (11 170 ton) təhlükəli,^a 15%-i (1 908) isə təhlükəsiz^b tullantılar kateqoriyasına aid edilmişdir – bu isə müqayisə edilən rəqəmlərin 2004-cü ildə 61% (3 817 ton) və 39% (2 440 ton) olmasından əsaslı şəkildə fərqlənir. Tullantıların miqdarca belə artımı Mərkəzi Azəri platforması, Səngəçal Terminalındakı Faza 1 obyektləri

və digər tikinti-inşaat sahələrinin və onlarla əlaqədar istismara verilmə, quyuların tamamlanması və s. bu kimi fəaliyyətlərin sayca daha çox olmasının nəticəsidir.

Azərbaycanda 2005-ci ildə bütün il boyu biz Sumqayıt şəhərində yerləşən təhlükəsiz tullantılar üçün bizim xüsusi olaraq tullantıların ləğvi üçün nəzərdə tutulmuş yeni torpaq tullantı poliçonumuzdan istifadə etmişik. Torpaq tullantı poliçonunda əməliyyatların yerinə yetirilməsi üçün işçilərin təlimləndirilməsi proqramı işlənilib hazırlanacaqdır. Bundan başqa, problemin uzun müddət üçün birdəfəlik həlli kimi, biz yerli bir şirkət ilə AB standartlarına uyğun olaraq layihələşdirilmiş yeni bir torpaq tullantı poliçonunun tikintisi və istismarı üzrə müqavilə bağlamışıq.

Sərəncədə tullantıların saxlanması üçün inşa edilmiş xüsusi təyinatlı obyektimiz genişləndirilmişdir ki, tullantıların müvəqqəti saxlanması üçün orada təhlükəli kimyəvi maddələrin saxlanma meydançası yaradılsın. Biz həm də konkret kimyəvi maddələrdən təkrar

^a Təhlükəli tullantılar – bunlar elə tullantılardır ki, onlar alışqanlıq, korrozivlik, kimyəvi aktivlik, toksiklik, alovlanma və ya partlama kimi xüsusiyyətlərdən birinə və ya bir neçəsinə malikdir. Bunlara misal olaraq neftli eskier/absorbentləri, mazut/xam neft qalıqlarını, ərsinlə təmizləmə zamanı hasil edilən parafini, batareyaları və qazma şlamını göstərmək olar.

^b Təhlükəsiz tullantılar – bunlar elə tullantılardır ki, təhlükəli tullantıların heç bir xüsusiyyətinə malik deyildir; mikroorqanizmlər tərəfindən parçalanır və ya təsirsizdir və insanlara və ətraf mühitə heç bir zərər vura bilmir. Onlara misal kimi kağızı, kartonu, ərzaq tullantılarını, metal tullantılarını, ağacı, plastikləri və şüşəni göstərmək olar.

istifadə imkanlarını aşkar etmək üçün yerli podratçılarla birgə işləmişik. Bu da anbarlarda saxlanılan təhlükəli maye tullantılarının miqdarının azalması ilə nəticələndi.

Sərəncə qazma şlamı anbarı və təmizləyici proseslərin aparıldığı yer kimi qalmaqda davam etdi. 2005-ci ildə 14 298 ton və ya hasil edilmiş bütün qazma şlamının təxminən 95%-i Birbaşa Termal Desorbsiya (BTD) aqreqatında təmizlənmişdir.

Səngəçal Terminalı və Gürcüstan sərhədi arasındakı yolun ortasında yerləşən Kürdəmirdə tullantıları yandırma qurğusu inşa edilmişdir ki, BTC tikinti sahələrində yaranmış tullantıların daşınması minimuma endirilsin. Tullantıları yandırma qurğusu yandırma sistemindən, tüstü qazını soyudan və təmizləyən sistemdən və daimi nəzarət sistemindən ibarətdir. Bərk tullantılar üçün onun buraxıcılıq qabiliyyəti saatda 170 kiloqramadək və neft tullantıları üçün saatda 40 litrədəkdir. Bu, layihəyə torpaq tullantı poliqlonlarına göndərilən tullantıların miqdarının minimuma endirilməsinə imkan verib. Gözlənilir ki, Kürdəmir qurğusu öz işini BTC layihəsinin istismar mərhələsi dövründə də davam etdirəcək.

Tullantıların idarə edilməsi üzrə podratçılarımızın işləri necə yerinə yetirdiklərinə yaxından nəzarət edirik. Onların işlərini qiymətləndirmək, çatışmazlıqları aşkar etmək təkmilləşdirmə planları müəyyən etmək üçün mövcud Tullantıların İdarə edilməsi üzrə podratçılarla

müntəzəm olaraq Rüblik İcra Yoxlamaları (RİY), auditlər və yoxlamalar aparılır. Tələblərimiz və işlərin əhatə dairəsi barədə yeni potensial xidmət təchizatçılarna hər tərəfli məlumatlar vermək məqsədi ilə onlar müntəzəm olaraq təlimatlandırılmışdır ki, qurğu və proseslərin davamlı inkişafı təmin oluna bilsin.

2005-ci ildə BP Azərbaycan SİB özünün tullantıların idarə edilməsi strategiyasında dəyişiklik etdi. Bu strategiyanın tərkib hissələrindən biri yerli xidmət təchizatlarının iş standartlarını yaxşılaşdırmaq üçün onlarla iş aparmaqdan ibarətdir. Bir çox yeni “ölkədaxili” podratçılar ərsinlə təmizləmə zamanı çıxarılan parafin və ağac qırıntıları kimi tullantıların təkrar emalını həyata keçirmək üçün işə cəlb olundular. Bundan başqa, 2005-ci ildə biz hər bir tullantı axınına ayrıca və birgə nəzərə almaqla və ətraf mühitə təsir, texniki standartlar və maliyyə xərcləri kimi aspektlər arasında tarazlıq yaratmaqla tullantıların idarə edilməsi üçün “Ən Yaxşı Əməli Ekoloji Variantı” (ƏYƏEV) qiymətləndirmək üçün Enviros (ətraf mühitin mühafizəsi üzrə müstəqil məsləhətçi) şirkəti ilə müqavilə bağladıq.

“Yaşıl ofis” təşəbbüsü 2003-cü ildə biz Azərbaycanda “Yaşıl ofis” təşəbbüsünü (YOT) həyata keçirməyə başladığımız və o vaxtdan bəri bu layihə BP Azərbaycan SİB-nin mövcudluğunun ayrılmaz bir hissəsinə çevrildi. Məqsəd birmənalı və aydındır – ofis fəaliyyətlərinin yerli ətraf

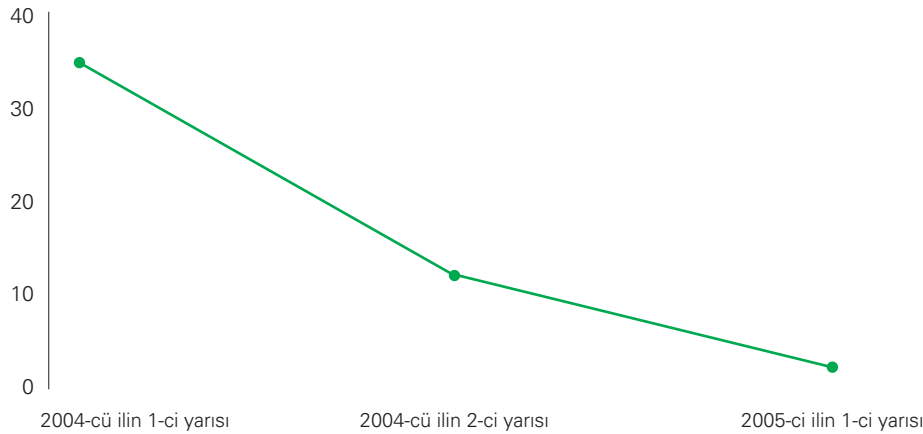
mühitə göstərdiyi təsiri azaltmaq. Seçilmiş vasitə 3 prinsipin – “Azalt”; “Yenidən işlət”; “Təkrar emal et” prinsiplərinin hər gün tətbiq edilməsidir.

Kağızın təkrar emal edilməsi sahəsində irəliləmişdir. Ofisdə işlədilmiş kağızlar, o cümlədən doğranmış kağız, indi xüsusi təkrar emal qablarına yığılır və bir yerli şirkət tərəfindən işlədilmiş kağızın təkrar emalı fabrikinə verilir. Təkrar emaldan alınan material daha sonra yumurta qabları, qutular və digər karton məmulatların hazırlanmasında istifadə olunur.

2005-ci ildə ofislərimizin nail olduğu ən yüksək göstərici istehlak edilmiş kağız nisbətində 39% təkrar emal edilmiş ofis kağızı olmuşdur. Köhnə kitablar, kitabçalar və qəzetlər də toplanır. 2005-ci ildə bizim Azərbaycandakı ofislərimizdən toplanmış 24 916 kiloqram kağız məmulatı təkrar emal edilmişdir. Biz “Yaşıl ofis” təşəbbüsünə yeməxanalarımızda istifadə olunmuş günəbaxan yağını daxil etmək üçün bu təşəbbüsün əhatə dairəsini genişləndirmişik. Bu tullantı lak hazırlanması üçün təkrar emal edilir.

İşlənmiş batareyalar, lüminessent işıq lampaları və printerlərdə istifadə edilmiş toner kartriclərinin hələlik Azərbaycanda təkrar emal müəssisələri olmadığından onlar toplanır və BP Azərbaycan SİB tərəfindən təsdiq edilmiş tullantıların idarə edilməsi meydançalarına göndərilir. Ofislərimizdə istifadə olunan penoplast stəkanları 2006-cı ildə mikroorqanizmlərin dağıda bildiyi kağız stəkanlarla əvəz etməyi planlaşdırırıq.

Azərbaycan üzrə ƏMMK rüblük auditlərində aşkar edilmiş pozuntu hallarının inkişaf təmayülü

YOT öz növündə Azərbaycanda birinci belə təşəbbüsdür və indi ona bənzər təşəbbüslər podratçı şirkətlərimiz və yerli ictimaiyyət tərəfindən təkrar olunur

Ətraf mühitin monitorinqi

Qanunlara və öz dəyərlərinə uyğun üzərinə götürdüyü öhdəliyə əsaslanaraq BP-dən fəaliyyətləri ilə bağlı ekoloji monitorinqlər həyata keçirmək tələb olunur. Şirkətin fəaliyyət göstərdiyi hər bir yerdə faktiki monitorinq həmin yerdə aparılan fəaliyyətlərin səciyyəvi xüsusiyyətlərinə əsaslanır.

Bu regionda apardığımız ekoloji monitorinqin tarixi 1995-ci ildə eməliyyatların başladığı vaxta gedib çıxır. 1995-2003-cü illəri əhatə edən dövrdə bizim adımızdan 29 dəniz ekoloji tədqiqatı aparılmışdır.

BP Azərbaycan SİB-nin hazırda kompleks ekoloji monitorinq strategiyası və proqramı vardır. Bu strategiyanın əsas məqsədi ətraf mühitə göstərdiyimiz təsiri

başla düşməkdə və qanuni öhdəliklərimizi yerinə yetirməkdə bizə kömək edə biləcək və özlüyündə sabit qalan uzunmüddətli ekoloji monitorinq rejiminə malik olmaqdır.

2004-cü ildə aparılmış bütün tədqiqatların bir yerə toplandığı ilk daxili monitorinq hesabatı 2005-ci ilin əvvəllərində tərtib olundu. Belə bir işin həyata keçirilməsinin nəticələri hazırda həm regional meyllərin fonunu və eməliyyatların təsirlərini kəmiyyətə təyin etmək, həm də gələcək üçün ətraf mühitin idarə edilməsinin ən səmərəli praktikasını müəyyən etmək məqsədi ilə nəzərdən keçirilir.

Şahdəniz Müqavilə sahəsinin hüdudları daxilində kəşfiyyat qazmasının aparıldığı yerdə dəniz bentik tədqiqatları ilə yanaşı bizim inteqrasiya edilmiş monitorinq proqramı bütün il ərzində davam etdirildi. Şahdəniz Müqavilə sahəsində bir regional bentik tədqiqatın həyata keçirilməsinə başlandı və müqavilə sahələri arasındakı dəniz ərazisi də daxil olmaqla, həm AÇG,

həm də Şahdəniz Müqavilə sahələrini əhatə edən kombine edilmiş plankton-su keyfiyyəti tədqiqatı ilə tamamlandı. Səngəçal Terminalını əhatə edən quru ətraf mühitlə bağlı iki mövsümi yeni tədqiqat aparıldı. Biz sahil boyu köçəri və həmin ərazidə qışlayan quş populyasiyaları ilə əlaqədar keçirilən mövsümi monitorinqə dəstək verməyimizi davam etdirmişik.

Bu gün bu proqramdan həm eməliyyatların aparıldığı yerlər, həm də daha geniş ətraf mühit üçün etibarlı və məlumatların uzunmüddətli zaman sıralarının işlənilməsində uğurla istifadə olunmağa başlanıb. Gözlənilir ki, bu məlumatlar bundan sonra da uzun müddət Xəzər dənizinin sağlamlığının və vəziyyətinin elmi dairələr tərəfindən daha dərindən anlanılmasına əhəmiyyətli dərəcədə kömək edəcəkdir.

Bu proqram yerli alimlərdən və ETSN-nin, Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının (AMEA), Azərbaycan Respublikası Dövlət

Palçıq vulkanları barədə

Azərbaycanda 300-dən artıq palçıq vulkanı var. Soyuq palçıqdan ibarət hava qovucuqlu kraterlər bəzən püskürür və mənbəyindən palçıq axınına səbəb olur ki, bu palçıq da yamacla aşağı axır və vaxt keçdikcə konusvari və ya yayla şəkilli strukturlar yarada bilər. Palçıq vulkanlarının əksəriyyəti Qobustan rayonunda BTC boru kəməri marşrutunun 0KN və 30KN arasında yerləşir və onlar yer qabığında təzyiğin azaldığı yerlərdə əmələ gəlmişdir.^a

Lap əvvəldən nəzərdə tutulurdu ki, BTC boru kəməri fəal palçıq vulkanlarından yan keçəcək, lakin necə olsa da, axı boru kəməri dəhlizi Palçıq Vulkanları Silsiləsi (PVS) kimi tanınan ərazidən keçir. Bu silsilənin 24KN və 30KN arasında yüksəklikdə yerləşən və əsasən qeyri-fəal olan bir çox vulkanı var. Burada torpaq qeyri-sabit

və eroziyaya qarşı son dərəcə həssasdır və bu ərazi üçün həm də dik xəndək və dərələr səciyyəvidir.

Tikinti PVS-nin yerləşdiyi ərazi boyunca başlanarkən belə bir qorxu var idi ki, aparılan işlər eroziyanı daha da pisləşdirə və hətta lazımcına idarə olunmasa, boru kəmərinin bütövlüyü üçün təhlükə yarada bilər.

Buna görə də, tikintinin təsirini azaltmaq üçün əlavə nəzarət-idarəetmə tədbirləri hazırlandı. Bu tədbirlər tikintinin aparıldığı müddəti minimuma endirmək və ərazinin sürətlə və bir dəfəyə bərpasına imkan yaratmaq (konkret tikinti ərazisi üçün qarşıya vəzifə qoyma metodu) üçün BTC və CQBK boru kəmərlərini qoşa çəkməkdən, BTC və CQBK boru kəmərləri arasındakı məsafəni minimuma endirməkdən, həmin ərazini təxirəsalınmadan bərpa etməkdən və oranı nəqliyyat vasitələrinin üzünə bağlamaqdan ibarət idi. Bundan başqa, yer səthini qazıntı işlərinin başlanmasından əvvəlki relyefinə uyğunlaşdırmaq üçün xüsusi cəhd göstərilmiş və bununla da oranın tezliklə daha sabit yer səthi quruluşuna qaytarılması sürətlənmişdir. Bərpa işlərində həm də biodeqradasiyaya qabil örtük çəkilməsindən istifadə olunmuşdur. Bu əməliyyatların uğurluluğu verilmiş fotosəkilə əyani şəkildə nümayiş etdirilir.

^a BTC üçün Azərbaycan ƏMSTQ, Bölmə 8.6.4.2 . www.bp.com

Neft Şirkətinin (ARDNŞ) və onun elmi-tədqiqat institutu "Qipromornefteqaz"ın nümayəndələrindən ibarət ekspertlərin üzv olduğu ABƏŞ/Şahdəniz Tədqiqat və Monitorinq Qrupunun elmi dəstəyini və tövsiyələrini almaqda davam edir.

BTC/CQBK layihələrinin monitorinqi bütün 2005-ci il boyu davam etmişdir. Bu monitorinqlər ətraf mühitin mühafizəsi qaydalarına riayət edilməsi üzrə daxili monitorinqdən (BTC/CQBK, BOTAŞ, və tikinti podratçıları tərəfindən aparılmışdır), kreditör qrupları adından müstəqil konsultantlar tərəfindən aparılmış Ətraf Mühit və Sosial Fəaliyyət Planı (ƏMSFP) və Köçürmə Tədbirləri Planına (SKFP) riayət olunması üzrə monitorinqdən, tranzit əraziyə malik ölkə hökumətləri tərəfindən aparılan tənzimləyici monitorinqdən və XİMŞ tərəfindən həyata keçirilmiş layihə monitorinqindən ibarət olmuşdur.

Kreditör qruplarının Ətraf Mühit üzrə Müstəqil Konsultantı (ƏMMK) bütün

2005-ci il boyu BTC tikintisi ilə əlaqədar rüblük auditlər aparmışdır. Bütövlükdə, Kreditörün Ətraf Mühit üzrə Müstəqil Konsultantının (ƏMMK) auditlərində qaldırılan pozuntu hallarının sayı BTC-nin tikintisinə başlanandan indiyədək, aşağıda göstərilədiyi kimi, getdikcə azalmışdır.

BTC layihəsi özünün layihə veb-səhifəsi ilə ictimaiyyət arasında yayılmaq üçün rüblük Ətraf mühit və Sosial məsələlər üzrə hesabatlar verməkdə davam etmişdir. 2004-cü ildə BTC və CQBK layihələrinin hər ikisini əhatə edən Ətraf Mühit və Sosial məsələlər üzrə hesabatlar həm də 2005-ci ildə nəşr edilmişdir. Bu hesabatlarla www.bp.com/caspian saytında tanış olmaq olar.

Biomüxtəliflik

Coğrafi və bioloji baxımdan müxtəlif olmalarına baxmayaraq, Azərbaycanda geniş ərazilər ekoloji vəziyyətin

pisləşməsinə məruz qalırlar. Hələ üstəlik, bizim bu regionda həyata keçirdiyimiz müxtəlif layihələr təbii yaşayış mühitinə müdaxilə etməklə, tullantılar yaratmaqla, səs-küy çirklənməsinə səbəb olmaqla və əvvəllər ucqar hesab olunan ərazilərə daxil olmaq imkanları biomüxtəlifliyə təsir etmək potensialına malikdir.

Bu potensial təsirləri minimuma endirmək üçün məqsədimiz dəniz qurğularının və boru kəmərlərinin yüksək biomüxtəlifliyə və ekoloji həssaslığa malik ərazilərdən yan keçməsinin təmin edilməsindən ibarət olmuşdur. Biz həm də regionda biomüxtəlifliyi gücləndirməyə kömək edən və biomüxtəliflik məsələsi haqqında məlumatlılıq səviyyəsini artıran əməli layihələr həyata keçirmişik və bu işi indi də davam etdiririk.

2005-ci ildə biz Kür çayı boyunca yerləşən nadir Tuqay meşələri arealının qorunub mühafizə edilməsi və bəzi ərazilərinin bərpa edilməsi məqsədi daşıyan

pilot layihənin hazırlıq mərhələsindən ilkin icra mərhələsinə keçdik.

Vaxtilə Azərbaycanda 180 000 hektar ərazini tutan Tuqay meşəsinin bu gün yalnız 10%-i qalıb. Son onilliklərdə bu meşə güclü şəkildə itki və ziyanlara məruz qalıb. Kür hövzəsində su anbarlarının yaradılması 30 000 hektardan artıq meşə ərazisinin suyun altında qalması və məhv edilməsi ilə nəticələnmişdir. Tuqay meşəsinin çox hissəsi kənd təsərrüfatı fəaliyyətləri nəticəsində itirilmişdir. Gəmiçilik və emal sənayesi kimi sahələr də daxil olmaqla, sənaye fəaliyyətləri nəticəsində yaranmış çirkləndirici tullantılar çay suyuna atılmışdır. Bu çirkləndirilmiş sular isə təbii subasma nəticəsində meşə ərazisini basmışdır. Ətraf kəndlərdə elektrik enerjisindən istifadə edilməsinin mümkün olmaması da Tuqay meşəsindəki ağacları çirkləndirici yanacaq odununa çevirmişdir.

Pilot layihənin bir hissəsi kimi, BP Azərbaycanın köməyi və onun Azərbaycan Ekologiya və Təbii Sərvətlər Nazirliyi ilə sıx əməkdaşlığı sayəsində indi meşələrin 12 hektar ərazisində yenidən ağaclar ekilir və 150 hektardan çox torpaq sahəsi artıq bərpa edilmişdir. Pilot ərazinin yaxınlığında yaşayan kənd sakinləri ağacların ekilməsində iştirak etmişlər. Onların ətraf mühitlə əlaqədar məlumatlılığını artırmaq üçün müəyyən işlər görülmüşdür – məsələn, çağırılmış iclaslarda təbii yaşayış mühiti üçün ağacların necə vacib olduğu vurğulanmış və mal-qaranın meşəni necə tükəndirdiyi eyni şəkildə nümayiş

etdirilmişdir. Yeni ekilmiş ağacların özlərini tutmasına vaxt imkanı yaratmaq məqsədi ilə bərpa edilmiş ərazilərin ətrafına çəpərlər çəkilmişdir.

Azərbaycanda ABƏŞ, Şahdəniz və BTC/CQBK layihələri tərəfindən sponsorluq edilən Biomüxtəliflik üzrə layihələrin mükafatlandırılması mərasimi dördüncü dəfə 2005-ci ilin noyabr ayında keçirildi. 27 təşkilat tərəfindən təqdim edilmiş qırx üç layihə Biomüxtəliflik üzrə Ən yaxşı Layihə kateqoriyasına daxil edildi. \$20 000 məbləğində birinci mükafata Abşeron yarımadasının təbii abidələrinə həsr edilmiş layihəyə görə Azərbaycan Botaniklər Cəmiyyəti layiq görüldü.

Mədəni irsin qorunub saxlanması

2005-ci il ərzində BC/CQBK layihələri tikinti işlərinin lap başlanğıcında işlənilən hazırlanmış mədəni irs üzrə iş proqramını həyata keçirməyə davam etmişdir. İl boyu diqqət boru kəməri dəhlizində bütün zəruri qazma işlərini tikintidən əvvəl tənzimləyici orqanların razı qalacağı bir tərzdə və arxeologiya üzrə beynəlxalq ekspertlərin nəzarəti altında başa çatdırmaq üzərində cəmlənmişdir.

2005-ci ildə daha 27 arxeoloji qazma işi tamamlanmış və Azərbaycanda görülmüş belə işlərin ümumi sayı 40-a çatdırılmışdır. Bu qazma işlərinin həyata keçirilməsində biz Arxeologiya və Etnoqrafiya İnstitutu (AEİ) ilə yaxından

əməkdaşlıq etmişik. Görülmüş işlərdən bəhs edən bir məqalə avqust ayında www.archaeology.co.uk/cwa/issues/cwa12/cwa12.htm#BTC veb-səhifəsində nəşr edilmişdir.

İlin sonunda biz AEİ tərəfindən çağırılmış regional arxeoloji konfransın keçirilməsinə kömək etdik. Konfransda bizim layihələrlə əlaqədar iş proqramı üzrə məruzə təqdim olundu. Gürcüstandan, Rusiyadan və Amerika Birləşmiş Ştatlarından dəvət olunmuş alimlər də daxil olmaqla, 60 nəfərdən çox iştirakçının cəlb edildiyi bu konfrans üç gün davam etdi. Konfransın keçirilməsindən bir qədər sonra BTC orada təqdim edilmiş 175 elmi məruzədən ibarət bir kitabın nəşrini maliyyələşdirdi. Sonradan bu kitablar konfrans iştirakçıları arasında paylandı.

Layihələr BTC/CQBK tikintisindən sonra, 2006-cı ildə də AEİ-yə qazıntılar zamanı aşkar edilmiş arxeoloji tapıntıların hərtərəfli analiz olunmasında və onların barəsində hesabatlar verilməsi işlərində kömək edir. Əlavə nəşrlərin həyata keçirilməsi və media nümayəndələri üçün təqdimatlar təşkil etməklə layihə bu məlumatların ictimaiyyət və elmi dairələr arasında bir daha yayılmasını planlaşdırır.

1.7 Təhlükəsizlik və insan hüquqları

Hüquqların qorunmasında və 2005-ci ildə baş vermiş narazılıqların nizamlanmasında iştirakımız.

Obyektlerimiz daxilində və ətrafında əməkdaşlarımızın və avadanlıqlarımızın təhlükəsizliyini təmin etmək bizim üçün məsuliyyətli biznes etikasının təməli daşdır. Bundan başqa, biz inanırıq ki, insan hüquqlarının təmin olunmasına nəzarət hökumətlərin birbaşa vəzifəsi olsa da, bu hüquqların müdafiəsi biznes münasibətlərinin qanuni tərəflərindən biridir.

Bizim öz standartlarımızın yüksək və davamlı olmasına əminlik üçün BP qrupu təhlükəsizliklə əlaqədar üz-üzə gəlmiş riskləri müəyyən edir və sonra aydın fəaliyyət planları işləyib hazırlayır. BP şirkəti hər bir kəs üçün fundamental insan azadlıqları prinsipini əks etdirən Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Ümumdünya İnsan Haqları Bəyannaməsini dəstəkləyir və öz işində bu prinsipin təmin edilməsinə çalışır. BP qrupu, eyni zamanda Təhlükəsizlik və İnsan Haqları üzrə Könüllülük Prinsiplərinə dəstək verir.

Könüllülük Prinsiplərinin məqsədi enerji sahələrini və ya boru kəmərlərini mühafizə edən polis işçilərini, təhlükəsizlik xidməti əməkdaşlarını və özəl təhlükəsizlik şirkətlərində çalışan işçiləri lazımi qaydada təlimləndirməklə və onlara yaxından nəzarət etməklə hüquqların qorunmasını təmin etməkdir. 2005-ci ildə bu Prinsiplərin tətbiq olunması, xüsusilə də sözügedən Prinsipləri öz hüquq sistemində bu sistemin üstünlük təşkil edən bir hissəsi kimi ilk dəfə daxil edən layihələrdə – BTC/CQBK boru kəmərlərinin tikintisində davam etdirildi.

Biz əmək hüququ da daxil olmaqla, beynəlxalq aləmdə qəbul olunmuş digər

insan haqlarına da hörmətlə yanaşırıq. İnsanların əmək hüququ ilə əlaqədar üzərimizə götürdüyümüz öhdəliklər sırasına ayrı-seçkiliyə yol verilməməsi, birlik yaratmaq hüququ, iş şəraiti və uşaq əməyindən istifadənin qadağan edilməsi kimi məsələlər daxildir. Biz həm də insanların fikir və söz azadlığı ilə bağlı üzərimizə götürdüyümüz öhdəliyə sadıq, azlıqların və etnik qrupların haqlarına hörmətlə yanaşırıq.

Fundamental insan haqları ilə əlaqədar öhdəliklərimizə necə riayət etdiyimizi qiymətləndirmək məqsədilə BTC və CQBK layihələri ABŞ-ın Foley Hoag hüquq firmasını müstəqil auditor təyin etdi. 2005-ci ilin iyul ayında Foley Hoag şirkəti Azərbaycanda yerində qiyətləndirmələr aparmış və bu qənaətə gəlmişdir ki, bütövlükdə layihələr “Azərbaycan, Gürcüstan və Türkiyənin İnsan Hüquqları üzrə Öhdəliklərinə əsaslı şəkildə uyğundur” və “BTC Ko. və CQBK Ko. Şirkətlərinin insan hüquqları ilə əlaqədar problemləri həll etmək sahəsində gördüyü işlər neft və qaz sənayesində qəbul edilmiş ən yaxşı praktikadan fərqlənmir, bəzi hallarda isə yeni və daha yüksək standartlar yaradır”. Layihələrin bir çox digər şirkətdən kənar monitoring qiymətləndirmələri kimi, yoxlamanın bu dövrəsində də aşkar edilmiş faktlar və tövsiyələr ictimaiyyətin tanış olması üçün layihələrin veb-səhifələrində açıqlanmışdır.

Biz BTC/CQBK boru kəmərlərinin gündəlik idarə olunması və istismarı ilə bağlı olan əməli təhlükəsizlik məsələləri

üzrə cavabdehlik daşısacaq da, yerli hökumətlər sözügedən boru kəmərlərinin milli əmlak kimi qorunması üçün məsuldurlar. Bu sahədə bilik və bacarıqların yaradılması məqsədi ilə biz boru kəmərinin təhlükəsizliyi üçün məsuliyyət daşıyan Azərbaycan və Gürcüstan dövlət təhlükəsizlik təşkilatlarının əməkdaşları üçün insan hüquqlarına əsaslanan təhlükəsizlik təliminin təmin edilməsi üçün Equity International beynəlxalq təşkilatı ilə müqavilə imzalamışıq.

Equity International təşkilatı 2005-ci ildə Azərbaycanın Boru Kəmərinin Mühafizəsi Departamentinin (BKMD) əməkdaşları üçün insan hüquqlarına əsaslanan təhlükəsizlik təliminin keçirilməsi işini davam etdirdi. “Təlim Proqramının Davamı” adlanan ikinci proqram bir il bundan əvvəl başlamış bilik və bacarıqların inkişaf etdirilməsi işini daha da gücləndirməklə 2005-ci ilin yazında başa çatdırıldı. Təlimin bu mərhələsinə yüksək rütbəli komandirlər və əməliyyatçı komandirlər üçün seminarlar, dördhəftəlik “təlimçilər üçün təlim” kursu və bunlardan sonra boru kəmərləri marşrutu boyunca yerləşən regional bazalarda boru kəmərinin dövlət mühafizəsi kadrları üçün keçirilən üç dövrdən ibarət iki həftəlik təlim daxil idi.

İlin ikinci yarısında Equity International Azərbaycanın BKMD əməkdaşları üçün təlimin üçüncü mərhələsinə başladı. Təlimin bu mərhələsinə güc tətbiq edilməsi və odlu silahlardan mütənasib istifadəyə həsr edilmiş “təlimçilər üçün təlim” kursu, BKMD-nin təlim proqramını

gücləndirməyə kömək (proqrama insan hüquqlarının mühafizəsi üzrə təlimatların daxil edilməsi), BKMD-nin standart əməliyyat prosedurlarının yaxşılaşdırılmasına kömək və onun fəvqəladə hallar üçün cavab tədbirləri planının işlənilib hazırlanmasına kömək göstərilməsi kimi məsələlər daxil idi. Bu təlim proqramı Azərbaycanın rəsmi orqanlarından gözəl dəstək aldı və onun 2006-cı ildə də davam etdirilməsi planlaşdırılır.

2004-cü ilin oktyabr ayında bizimlə Gürcüstan hökuməti arasında ikitərəfli təhlükəsizlik protokolunun imzalanmasından sonra, biz 2005-ci ildə Azərbaycan rəsmiləri ilə belə bir sazişin işlənilib hazırlanması üçün görüşlər keçirdik. Bu görüşlərdə güc tətbiq edilməsi və odlu silahlardan istifadə ilə bağlı standart və prosedurların müddəalarının müzakirəsi, monitoring və hesabatların verilməsi, təhlükəsizlik əməkdaşlarının işə götürülməsi və onların təlimləndirilməsi və iki tərəf arasında rabitə yaradılması və məsləhətləşmələr kimi məsələlər barədə fikir mübadiləsi aparılmışdır. Ümid edirik ki, belə bir saziş 2006-cı ildə bağlanacaqdır.

Narazılıqların nizamlanması Biz başa düşürük ki, həyata keçirdiyimiz fəaliyyətlər yerli icmalara əhəmiyyətli dərəcədə təsir edə bilər. Buna görə də, fəaliyyətlərimizin təsirinə məruz qalan fərdlər tərəfindən qaldırılmış haqlı narazılıqları qəbul etmək, qeydiyyatdan keçirmək və həll etmək üçün ictimaiyyət tərəfindən bildirilən narazılıqlara cavab tədbirləri mexanizmi işləyib hazırlamışıq.

2005-ci il ərzində BTC/CQBK boru kəmərlərinin tikintisi ilə əlaqədar BTC-nin Azərbaycan ərazisindəki boru kəməri dəhlizi boyunca yaşayan torpaq sahiblərindən/istifadəçilərdən və digər fərdlərdən cəmi 396 şikayət qəbul edilmişdir. Bunlardan çoxu suvarma məsələlərinə (42%), əmlaka vurulan ziyan (12%), infrastruktura vurulan ziyan (7%), torpaq (12%) və ya torpaqla bağlı kompensasiya məsələlərinə (13%) aiddir. 2005-ci ilin sonunadək həll edilməmiş yalnız 35 şikayət qaldı ki, onlara da 2006-cı ildə baxmağa davam edəcəyik.

Biz, eyni zamanda biznesimizlə əlaqədar nəzərimizə çatdırılmış iddia edilən hər hansı insan hüquqları pozuntusu halında yerinə yetirilməli cavab tədbirləri üzrə prosedurlar hazırlamışıq. 2005-ci il fevral ayının sonlarında Azərbaycanın Goranboy rayonunda sakinlərdən ibarət kiçik bir qrup BTC boru kəməri dəhlizində tikinti zamanı BTC tərəfindən istifadə edilmiş torpaq üçün kompensasiya hüququ ilə bağlı etiraz aksiyası keçirdi. Layihənin qəbul edilmiş prosedurlarına uyğun olaraq iş dayandırıldı və ictimaiyyətlə əlaqələr üzrə məsul şəxs (İƏMŞ) aksiya iştirakçılarının şikayətlərini dinləmək və problemləri necə yoluna qoymaq barədə təlimatlandırmaq üçün onlarla görüşdü. Ertəsi gün elə həmin yerdə ikinci etiraz aksiyası keçirildi. Polis bölmə rəisi və rayon İcra Hakimiyyətinin nümayəndəsi aksiya iştirakçıları ilə hər hansı bir qərarın qəbul edilməsində razılığa gələ bilmədiklərindən, yerli polisə müraciət

etdilər və polis əməkdaşları həmin qrupu boru kəməridən uzaqlaşdırdı.

Bu hadisədən dərhal sonra BTC/CQBK layihələrinin təhqiqat qrupundan hadisə ilə bağlı faktları öyrənmək və hadisənin qarşısını almaq məqsədi ilə əlavə tədbirlərdən istifadə olunub-olunmamasını müəyyən etmək xahiş olundu. Sonrakı hesabatdan aydın oldu ki, aksiya iştirakçılarından heç biri fiziki xəsarət almayıb. Təhqiqatın nəticələri, tövsiyələr və öyrənilmiş dərslər geniş şəkildə bölüşdürüldü.

Yerli QHT-lər tərəfindən keçirilən monitoring də fəaliyyətlərimizlə əlaqədar insan hüquqları ilə bağlı riskləri müəyyən etməkdə bizə kömək etdi. BTC/CQBK-nin yerli QHT Monitoringi və Audit proqramının bir hissəsi kimi, Azərbaycanda və Gürcüstanda insan hüquqlarının təmin edilməsi üzrə qiymətləndirmələr 2005-ci ildə başa çatdırıldı. Auditlərdə ictimaiyyətlə əlaqə, torpağın alınması və kompensasiyası, işəgötürmə standartları və şikayətlərə cavab mexanizmləri kimi layihə ilə əlaqədar məsələlər yoxlanıldı. İşçi qrupunun aşkar etdiyi faktlar və verdiyi tövsiyələr ictimaiyyətə açıqlandı və indi onları www.bp.com/caspian veb-səhifəsində oxumaq olar. Yerli QHT-lər tərəfindən insan hüquqları üzrə monitoringin ikinci dövrəsinin hər iki ölkədə 2006-cı il müddətində tamamlanması planlaşdırılır.

1.8 Əməkdaşlar, sağlamlıq, etik normalara riayət

Əməkdaşların işə götürülməsinə, təliminə, sağlamlığına və davranışına yanaşma tərzimiz.

Əməkdaşlar

Azərbaycanda və Qafqaz regionunda əməkdaşların BP Azərbaycan SİB-yə işə götürülməsində məqsədimiz onlara layiqli və yaxşı ödənilən iş, bərabər imkanlar və çevik ixtisaslaşma şəraiti yaratmaqdan ibarətdir. Biz iş yerlərində müxtəlif səriştə və bacarıqlara yiyələnməyi alqışlayır və işə götürərkən və irəli çəkərkən insanlar arasında ayrı-seçkiliyə yol verməmək məqsədi güdürük.

Bizim üçün işləyən hər bir kəsin öz bacarıq və səriştələrini tam inkişaf etdirməsinə dəstək verilir. İşçi heyətinin ayrı-ayrı üzvlərinin iş icrası göstəriciləri müntəzəm olaraq nəzərdən keçirilir. Biz öz iş öhdəliklərimizi necə yerinə yetirdiyimizi müəyyən etmək üçün icra səviyyəsini qiymətləndirir və həmkarlarımızın fikir və rəylərini öyrənmək üçün müxtəlif üsullardan istifadə edirik.

Biz Əməkdaşların Rəy Sorğusu (ƏRS) proqramı çərçivəsində hər iki ildən bir

işçilərimizin rəylərini öyrənirik. Sorğuların keçirilməsi arasındakı vaxtda aşkar edilmiş problemlərin həlli üçün tədbirlər görmək menecerlərin borcudur. 2004-cü ildə bu proses nəticəsində müəyyən edilmişdir ki, BP Azərbaycan SİB-də çalışan əməkdaşların məmnunluğu ümumilikdə BP qrupu və ya bütövlükdə regionla müqayisədə daha yüksəkdir.

BP Azərbaycan SİB üçün çalışan hər kəs öz gördüyü işə layiq qiymətləndirilir. İşçilərimizə verilən imtiyazlara tibbi sığorta, bədbəxt hadisə nəticəsində ölüm və əmək qabiliyyətinin itirilməsi hallarının sığortası, ailəyə kömək planları, bonuslar və əməkdaşların aldığı şirkət səhmlərinin ikiqat artırılması planı daxildir. İşçilər üçün naədsiz imtiyazlara onların təhsil almasına göstərilən kömək, məzuniyyət vaxtının verilməsi, analıq məzuniyyəti və xəstəliklə əlaqədar məzuniyyət və iş günlərində onların naharla təmin edilməsi daxildir

İşə qəbul BP-nin fəaliyyət göstərdiyi digər ölkələrdə olduğu kimi, Azərbaycanda da biz xarici əməkdaşların işə götürülməsi ilə yerli kadrların hazırlanması və işlə təmin olunması arasında tarazlıq yaratmağa səy göstəririk ki, bundan da məqsəd işçi qüvvəsini mümkün qədər tez bir zamanda yerlilərdən təşkil edilməsidir. 2005-ci ildə BP Azərbaycan SİB-də çalışan işçilərin təxminən 74%-i Azərbaycan vətəndaşlarından ibarət olmuşdur. Xarici ölkə vətəndaşları onların öz ölkələrindəki yaşayış minimumunu əks etdirən əsasla işə götürürlər.

2005-ci ildə 36 nəfər azərbaycanlı əməkdaş xarici ölkələrdə ya BP Azərbaycan SİB-də, ya da BP qrupu daxilindəki digər biznes bölmələrində çalışıb. 2004-cü ildə 1 291 nəfər yerli əməkdaşın 129-u idarəetmə strukturunun orta (107) və yaxud da yüksək (22) səviyyələrində (xaricdə çalışan azərbaycanlı işçilər də daxil olmaqla) fəaliyyət göstərib. İdarəetmə strukturunda çalışan yerli işçilərin 19 faizini qadınlar təşkil edib.

2005-ci il ərzində biz 115 nəfər əməliyyatlar üzrə texniki mütəxəssisdən əlavə, işə 49 nəfər məzun, 17 nəfər təcrübəli işçi və 57 nəfər gənc mütəxəssis qəbul etmişik. İşə qəbuletmə prosesini müşahidə edən Açıq Cəmiyyət İnstitutu Yardım Fondu (ACİ YF) sonra bəyan etmişdir ki, bu proses “şəffaf və ədalətli” keçirilmişdir. ACİ işəgötürmə prosesini yaxşılaşdırmaq üçün bir sıra təkliflər vermiş və BP həmin təkliflərin həyata keçirilməsinə razılıq vermişdir. ACİ YF ikinci bir yoxlamayı 2006-cı ildə keçirməyi planlaşdırır.

2005-ci ildə 26 nəfər əməkdaş Azərbaycandan gedərək, öz peşə ixtisasları üzrə fəaliyyətlərini Kanadada, Almaniyada, Qazaxıstanda, Rusiyada, İsveçrədə, Böyük Britaniyada və Amerika Birləşmiş Ştatlarında davam etdirmək üçün BP Azərbaycan SİB-dən çıxmışdır.

Podratçı işçi qüvvəsi 2005-ci ilin sonlarında AÇG layihəsinə 12 000 nəfər işə götürülmüşdür ki, bunların da 77 faizini Azərbaycan vətəndaşları təşkil etmişdir. Səngəçal Terminalında 3 600 nəfərdən

2005-ci ildə BP Azərbaycan SİB-də işəgötürmə (yalnız Azərbaycanda fəaliyyət göstərən əməkdaşlar)

Yerli əməkdaşlar	1 291
Xarici əməkdaşlar	450
Müvəqqəti işə götürülmüş əməkdaşlar (Yerli)	312
Müvəqqəti işə götürülmüş əməkdaşlar (Xarici)	720
Cəmi	2 773

çox adam işe götürülmüşdür və onların təxminən 76%-i Azərbaycan vətəndaşlarından ibarət olmuşdur. Bu işçilərin, demək olar ki, yarısı terminalın yaxınlığındakı kəndlərin və Qaradağ rayonu qəsəbələrinin sakinləridir. 2005-ci ilin sonlarında yerli podratçıların təxminən 3 600 nəfərədək işçisi Şahdəniz layihələri ilə əlaqədar Zığ istehsalat sahəsində və Səngəçal Terminalında fəaliyyət göstərmişdir. BTC və CQBK layihələrində fəaliyyət göstərən yerli podratçı işçilərin sayı 1 300 nəfər olmuşdur.

Tikinti layihələrimiz ilə əlaqədar yaranmış və yerli işçi qüvvəsindən istifadə edilən məşğulluq səviyyəsi il ərzində bir qayda olaraq planlaşdırıldığından artıq olmuşdur. Azərbaycanda yerli işçi qüvvəsinin faiz tərkibi BTC boru kəməri layihəsində 70%-dən çox və obyektlərimizdə 90% olmuşdur.

Əmək mübahisələri 2005-ci ilin noyabr ayında platformanın üst modullarının hazırlanması üzrə ABƏŞ-in tikinti podratçısı MakDermott Kaspian Kontraktez İnk (MKKI) tərəfindən işlədilən istehsalat sahəsində bir neçə yüz fəhlə işləməkdən imtina etdi və əmək haqlarının dərhal artırılmasını tələb etdi. Mübahisə yoluna qoyuldu və əmək haqlarının artırılmasına, bonus verilməsinə və əmək haqlarına yenidən baxılmasına razılıq verildi. İşçilər tərəfindən qaldırılan problemlərin tədqiq olunması və həll edilməsində MKKI rəhbərliyinə kömək etmək üçün bir neçə işçi qrup yaradıldı.

Təlim 2005-ci ildə biz təlim fəaliyyətləri üçün \$22 milyondan artıq vəsait xərcləmişik.

Sınaq proqramı BP qrupunun Geoloji-kəşfiyyat və Hasilat (GKH) seqmentinin məzunlar üçün Sınaq proqramının tarixi 1993-cü ildən başlayır. O vaxtdan bəri bu proqram biznes fəaliyyətlərinə uyğun olaraq inkişaf etsə də, onun ilkin məqsədi – şirkətin gələcəyinin təhlükəsizliyini təmin etmək, BP-nin ixtisaslı işçi qüvvəsini yeniləşdirmək – lap başlanğıcda olduğu kimi qalır.

BP Azərbaycanın Sınaq proqramında iştirakçıların sayı 131 nəfər olmaqla GKH seqmentində ən böyük qruplardan biridir. Bu proqram tələb olunan səriştələrin əldə edilməsi üçün lazımi strukturu təmin etməklə real iş üzərində qurulub. O, sınaqda iştirak edənlərə qarşıya qoyulmuş vəzifənin uğurla yerinə yetirilməsi yollarını müəyyənləşdirmək, zəruri əməli təcrübə əldə etmək və bütün dünyada öz həmkarları ilə əlaqələr yaratmaq üçün imkan yaradır.

Gənc mütəxəssislər üçün yay proqramı

Bu proqram iki-üç aylıq yay tətili dövründə Azərbaycan universitetlərinin ikinci/üçüncü kurs tələbələri və magistraturanın birinci kurs tələbələri üçün BP Azərbaycan SİB-də əməli iş təcrübəsi əldə etməyə imkan verir. 2005-ci ildə bu proqramda 57 tələbə iştirak etmişdir.

Təqaüd proqramları BP Azərbaycan SİB-nin əsas təqaüd proqramının həyata keçirilməsinə 2001-ci ildə bölümün geologiya-geofizika şöbəsinin geoloqlar, geofiziklər və neft-qaz mühəndisləri üçün ABŞ-da elmlər doktorluğu proqramının təşkili barədə irəli sürdüüyü təşəbbüslə başlanıb. 2003-cü ildə bu proqram qazma,

Təlim xərcləri 2005

Yerli kadrların peşə təlimi	\$19 799 192
Əməyin təhlükəsizliyi üzrə təlim	\$2 307 801
Cəmi	\$22 106 993

tamamlama, geofizika və quyu mühəndisi ixtisasları daxil edilməklə genişləndirildi. İki yerli universitet – Qafqaz və Xəzər universitetləri və Türkiyənin Yaxın Şərqi Texniki Universiteti bu genişləndirilməyə dəstək vermək üçün seçildi.

2005-ci ilin sonlarında 66 nəfər Azərbaycan vətəndaşı – 13 nəfər Amerika Birləşmiş Ştatlarında, 33 nəfər Türkiyədə və 20 nəfər Azərbaycanda – bizim maliyyələşdirdiyimiz müxtəlif təqaüd proqramlarında iştirak edirdi. Onlardan 15 nəfər geoloq və geofizik, 23 nəfər qazma və tamamlama mühəndisi və 28 nəfər quyu mühəndisi ixtisasları üzrə təhsil alırdı.

2005-ci ilin sentyabr ayında Böyük Britaniyanın Bakıdakı səfirliyi və Britiş Kansl (British Council) ilə yanaşı, BP Azərbaycan SİB Böyük Britaniya-Azərbaycan Məzunlar Cəmiyyətinin – vaxtilə Böyük Britaniyada təhsil almış və qayıtdıqdan sonra hökumət orqanlarında, biznesdə və vətəndaş cəmiyyətində işləyən Azərbaycan vətəndaşlarının özünüidare qruplaşmasının təsis edilməsində sponsorlardan biri olmuşdur. Bu cəmiyyət yaradılan kimi ona 50 nəfərdən çox üzv qoşulmuşdur.

Bundan başqa, BP Böyük Britaniyada Con Smit təqaüdcüsü olan ilk üç nəfər gənc azərbaycanlıya köməklik

"Deyə bilərəm ki, Sınaq proqramı peşə səriştələrini inkişaf etdirmək üçün məzunlara verilən həqiqətən əla bir imkandır. Mənim özüm üçün bu proqram xüsusilə SƏTƏM verdişlərimi bir çox müxtəlif cəhətdən genişləndirməyə imkan verdi."

Asif Hüseynov, Qazma üzrə sınaq keçən şəxs, Mərkəzi Azəri platformasının Qazma qrupu.

"Bu proqramda iştirak etməkdən çox şey, xüsusilə də mənə tənqidi düşünməyə və getdikcə daha çox inteqrasiya olunan dünyada işləməyə imkan verəcək biliklər qazandım. Mən eləcə də BP şirkətində uğurlu bir mənəbə çatmaq üçün nələrin lazım olduğu barədə müəyyən qənaətə gəldim."

Emin Həsənov, Dövlət İdarəetmə Akademiyasının tələbəsi.

göstərmişdir. Regionda demokratiyanı və yaxşı idarəetməni inkişaf etdirmək, eləcə də gənclər arasında dialoqlar aparılmasını təşviq etmək məqsədi ilə bu proqram 2005-ci ildə Azərbaycanı əhatə etmək üçün genişləndirilmişdir.

Texniklərin təlimləndirilməsi Xəzər Texniki Təlim Mərkəzi (XTTM) öz fəaliyyətinə 2004-cü ildə başladı və dərhal Azərbaycanda quruda və dənizdə karbohidrogen əməliyyatlarında çalışan texniklərin peşə inkişafı üçün əsas tədris mərkəzinə çevrildi.

Texniklər XTTM-də bir il təlim keçərək əməli təcrübə əldə edirlər və onların hazırlığı qiymətləndirilir. Auditoriyada keçilən təlim qazma simulyatorlarında, avadanlıq maketlərində və yaxşı təchiz edilmiş müasir emalatxanada praktiki öyrənmə ilə əlaqələndirilir. İlin sonunda təlimi uğurla bitirən məzunlar BP-nin istismar qurğularına təyinat alırlar.

2005-ci ildə təxminən 98 nəfər XTTM-də təlim keçmişdir. On altı nəfər texnik həm də üç ay BP-nin Şimal dənizində yerləşən Sullom Vo və Dimliqton istismar obyektlərində işləməklə BP Azərbaycan SİB-nin xaricə ezamiyyət proqramında iştirak etmişdir. İştirakçılar öz cari iş yerlərində əldə etdikləri iş göstəriciləri əsasında seçilmişdi. 2006-cı ildə texniklərin BP-nin Alyaska Biznes Bölümünə ezam edilməsini əhatə etmək məqsədi ilə bu proqram genişləndiriləcəkdir.

Neft Mühəndisləri Cəmiyyəti (NMC) 2004-cü ildən etibarən BP Azərbaycan SİB biliklərin, texnologiyanın, təcrübə və ən yaxşı praktikanın bölüşdürülməsi məqsədi ilə neft və qaz sənayesində çalışan mütəxəssisləri bir araya gətirmək üçün NMC ilə birgə işləyir (xidmətlərin təmin edilməsi ilə və sponsorluqla). NMC 2005-ci ildə Xəzər Universitetinin və Dövlət Neft Akademiyasının tələbələri üçün quyuların planlaşdırılması, təqdimat və qrupda işləmə bacarıq və vərdişləri üzrə təlim keçməklə iki günlük simpozium təşkil etdi.

Yerli rəhbərliyin inkişaf etdirilməsi

Potensial rəhbər işçilərə lazımi vərdiş və davranışlarını inkişaf etdirmək imkanı yaratmaq məqsədi ilə BP qrupu bir neçə il

bundan əvvəl Birinci Səviyyə Rəhbərləri (BSR) proqramı təsis etmişdi. Bu proqramda məqsəd şirkətin strateji yönümünü, onun fəaliyyət göstərdiyi mühiti və rəhbərliyin ümumi dilini anlayan fərdlərin ümumdünya birliyini yaratmaqdan ibarətdir. 2005-ci ilin sonlarında BP Azərbaycan SİB-də 250-dən çox BSR-lər var idi. Onların təxminən 120 nəfəri Azərbaycan vətəndaşlarıdır.

Nisbətən Yüksək səviyyə Rəhbərləri (YSR) proqramının məqsədi şirkətin genişləndirilmiş rəhbərliyini qrupun strateji istiqamətinin müəyyən edilməsinə cəlb etməklə, YSR-lərin müxtəlif, eyni zamanda birgə düşüncə qlobal birliyini formalaşdırmaqla və proqramda iştirak edənlərin arasında rəhbərlik üçün güclü istək oyatmaqla rəhbərlik bacarığı və vərdişlərini gücləndirməkdən ibarətdir. BP Azərbaycan SİB-də 140-dan çox YSR-lər var və onların beş nəfəri Azərbaycan vətəndaşdır.

Sağlamlıq

BP Azərbaycan SİB-də sağlamlığın idarə edilməsinin əsas məqsədləri obyektlərimizdə baş verə biləcək xəsarət və xəstəliklərin qarşısının alınması, xəsarət və xəstəliklərin idarə olunması və möhkəm sağlamlığın stimullaşdırılmasından ibarətdir. Bu məqsədlərə nail olmaq üçün bizim sağlamlıq qrupu təlimlər keçir və geniş sağlamlığın idarə edilməsi proqramını və faktiki məlumatlar barədə hesabatların verilməsi sistemini həyata keçirir.

Sağlamlıq üzrə təlimlər və faktiki məlumatlar barədə hesabatların verilməsi sistemi Böyük əhəmiyyətə malik bir təşəbbüslə çıxış edərək, biz xəstəxanaya çatdırılanadək göstərilən təcili tibbi yardım üzrə Böyük Britaniya sertifikatlı ilk təlim məşqin Azərbaycanda keçirilməsini təşkil etdik. Dörd ölkədən və on şirkətdən olan qırx nəfər tibb mütəxəssisi təcrübə və nəzəri moduluları uğurla başa vurdu və onlara şəhadətnamələr verildi.

Biz eləcə də BP/ABƏŞ/BTC-nin əməliyyatlar apardığı müxtəlif yerlərdən olan qruplar üçün fəvqəladə hallarda təcili tibbi yardım tədbirlərinin görülməsi üzrə təlim keçdik. BP Azərbaycan SİB-ni və podratçıları təmsil edən 60 nəfərdən çox xilasetmə xidməti işçisinə təcili

tibbi yardım göstərilməsinin müxtəlif ssenarilərində həyatı xilasedici tədbirlərin necə həyata keçirilməsi nümayiş etdirildi. 2005-ci ildə daha bir təşəbbüs Azərbaycanın və Gürcüstanın 84 nəfər səhiyyə və əməyin təhlükəsizliyi mütəxəssisləri ilə PXSİ-də (Peşə Xəstəlikləri və Sağlamlığın İdarə edilməsi) xəstəliklər və xəsarətlər barədə hesabatların verilməsi üzrə təlimlərin keçirilməsi olmuşdur. Bu layihənin bir hissəsi kimi, bütün BP Azərbaycan SİB-də xəsarət və xəstəliklər barədə hesabatlar verilməsinin yeni bir sistemi həyata keçirilmişdir.

132 nəfərdən artıq BP Azərbaycan SİB və podratçı kadrları ellə yükləmə-boşaltma əməliyyatlarında səriştəlilik üzrə təlim keçmişdir. Bizə işə xidmətləri göstərən podratçılarımıza Böyük Britaniya standartları üzrə narkotik maddələrə qarşı sınaq üzrə təlim keçirilmiş və onlarla əlavə vərdişlərin aşılınması üçün məşğələlər aparılmışdır. Cinsi əlaqə ilə ötürülən infeksiya xəstəlikləri barədə kompüter əsaslı təlim üç dildə (Azərbaycan, ingilis və rus) keçirilmişdir.

Sağlamlığın idarə edilməsi proqramları

2005-ci il ərzində bir neçə yeni sağlamlıq proqramı, o cümlədən Ərzaq Təhlükəsizliyinin idarə edilməsi proqramının birinci nəşri və geniş şəkildə təkmilləşdirilmiş İcməli Suyun Keyfiyyətinin idarə edilməsi proqramı çap edilmişdir. Bu daxili məlumat kitabçaları ərzaq təhlükəsizliyinin, suyun keyfiyyətinin saxlanılması və yaxşılaşdırılmasına sisteməlik və məqsədyönlü yanaşmanın təmin edilməsi üçün nəzərdə tutulmuşdur. 2005-ci ildə icməli suyun keyfiyyəti proqramının bir hissəsi kimi, qablaşdırılmış su istehsal edən bir sıra zavodlar BP Azərbaycan SİB-nin sağlamlıq qrupu tərəfindən yoxlanılmışdır. Bundan başqa, ölkədə ərzaq və su proqramlarına dəstək verə biləcək müvafiq sınaq xidmətləri təchizatçıların olmasını təmin etmək üçün akkredite edilmiş şirkətdən kənar ISO 17025^a auditləri keçirilmişdir.

^a ISO 17025 – sınaqların keçirilməsi və/ya kalibrləşdirmə, o cümlədən nümunə götürmə əməliyyatlarını həyata keçirmək üçün səriştəliliyə verilən ümumi tələbləri konkret olaraq müəyyən edir. O, sınaqda və kalibrləşdirilmədə istifadə olunan standart metodları, qeyri-standart metodları və laboratoriyalarda işlənilən hazırlanmış metodları da əhatə edir.

Höccət Nuriyev, dənizdə istismar əməliyyatları mühəndisi

Çıraq qrupuna 1997-ci ildə işə götürülən ixtisasca mühəndis-mexanik Höccət Nuriyev BP/ABƏŞ-in ilk azərbaycanlı əməkdaşdır ki, 2005-ci ildə Çıraq 1 platformasında Dənizdə İstismar Əməliyyatları Mühəndisi (DİƏM) oldu.

1982-ci ildə "Azərbaycantikinti" də adi mexanik kimi fəaliyyətə başlayan Nuriyev uzun bir yol keçmişdir. 1984-cü ildə o, Azərbaycan Politexnik İnstitutuna qəbul olmuş və 1990-cı ildə oranı mühəndis-mexanik ixtisası üzrə bitirmişdir. 1997-ci ildə ABƏŞ ona iş təklif edənədək o, Bakıdakı elmi-tədqiqat və layihə institutlarının birində dəniz platformalarının layihələşdirilməsi üzərində işləmişdir. Həmin vaxtlar o, ingilis dilində qətiyyənlə heç nə bilmirdi. Hətta ABƏŞ-ə işə qəbul olunmaq üçün sınaqdan keçəndə, o, yanında əyləşən şəxsə onun adını ingiliscə test vərəqinə yazmağı xahiş etməli olmuşdu.

ABƏŞ-də Nuriyevin gərgin əməyi və irəli getmək istəyi tezliklə diqqəti cəlb etdi. Quruda altı aylıq təlimdən sonra o, istehsalat texniki kimi Çıraq qrupuna qoşuldu. Dörd il sonra, 2002-ci ildə o, İstehsalat rəhbəri səviyyəsinə çatan ilk azərbaycanlı oldu. 2005-

ci ilin əvvəllərində o, quru-dəniz qarşılıqlı əlaqələri prosesi ilə tanış olmaq üçün BP-nin Şimal dənizindəki Maqnus platformasına üç aylıq ezamiyyətə göndərildi.

Höccət indi Çıraq 1 platformasında neft hasilatı, separasiyası və onun Səngəçal Terminalına ixrac edilməsinə rəhbərlik edir. O deyir: "Bu günə qədər mənim irəli çəkilməyimə səbəb olan əsas amillər öz üzərimə yeni məsuliyyətlər və çətin vəzifələr götürməyə həmişə hazır olmağımdır."

Bu proqramların həyata keçirilməsində məqsəd BP Azərbaycan SİB-nin Təchizat Sisteminin idarə edilməsi şöbəsinin, SƏTTƏM-in və podratçıların vahid yanaşma mövqeyindən çıxış edərək, işə xidmətləri və obyektlərini təyin və idarə etmək imkanına malik olmasını təmin etməkdir. Yeni Ərzaq Təhlükəsizliyinin idarə edilməsi proqramının ilk uğurlu tətbiqi Dərin Özüllər Zavodunun üst modulların hazırlanması sahəsində mədə-bağırsağ simptomları ilə müalicə üçün yerli klinikaya müraciət etmiş 100 nəfər işçinin ərzaqla əlaqədar xəstələnməsindən sonra oldu. Proqramdan yeni işə podratçısının təyin olunması, oradakı işə obyektinin modernləşdirilməsi və BP/ABƏŞ audit fəaliyyəti ilə birgə özütənzimlənən monitoring prosesinin həyata keçirilməsində istifadə olundu.

Etik normalara riayət

Sabit və yüksək davranış standartları müəyyən etmək və bu standartlara nail olmaq üçün, BP tətbiq oluna bilən yerli qanun və qaydalara əlavə olaraq BP qrupu çərçivəsində bütün əməkdaşlar tərəfindən riayət olunması tələb edilən qaydalar

işləyib hazırlamışdır. BP-nin 1992-ci ildə Bakıda öz ofisini açdığı vaxtdan indiyədək biz işgüzar fəaliyyətimizi həmişə bu standartlara uyğun aparmağa çalışmışıq.

BP şirkətdə çalışan hər bir kəsdən 2005-ci ilin iyun ayından etibarən bütün BP qrupunda, eləcə də işçi heyət üçün 190 təlimatlandırma xarakterli iclasın keçirildiyi Azərbaycanda tətbiq olunan BP qrupunun *Davranış Kodeksinə* ciddi şəkildə əməl edilməsini gözləyir. Bu Kodeks qeyri-qanuni, korrupsiya xarakterli və ya qeyri-etik davranışa qadağa qoyur və mənəvi təmizliyin ən yüksək standartlarına riayət olunmasını tələb edir. O, tətbiqi baxımdan universaldır və qaydaları və tövsiyələri əvvəlkilərdən tamamilə fərqli olaraq daha aydın və daha müfəssəl şəkildə açıqlayır. Davranış Kodeksinə riayət olunmaması çox ciddi pozuntu hesab edilir və işdən qovulma da daxil olmaqla, inzibati cəza tədbirlərinin tətbiqi ilə nəticələne bilər.

Hökumət və icmalara münasibətdə, Kodeks siyasi məqsədlərlə BP-nin istər nağd, istərsə də natura ilə korporasiya adından heç bir yardım ödəməməsinə xüsusi olaraq nəzərə çarpdırır. Kodeks,

eyni zamanda hədiyyələrin verilməsi və qəbul edilməsi, ziyafətlərin təşkil edilməsi, mənafelərin toqquşması, rüşvət verilməsi və alınması, rəqabət, kommersiona məhdudiyətləri, çirkli pulların yuyulması və təchizatçılarla əməkdaşlıq üzrə müfəssəl rəhbər prinsipləri ehtiva edir.

Bundan başqa, Kodeksdə şirkətə məxsus əmlakdan şəxsi məqsədlər üçün istifadə olunması, şirkətə məxsus informasiyanın ötürülməsi, intellektual mülkiyyət və məlumat, rəqəmsal sistemlər barədə aydın qaydalar öz əksini tapıb. Bu kodeks bütün yurisdiksiyalara və mədəniyyətlərə tətbiq olunur. Yerli adətlər, qanunlar və qaydalarla Kodeksin prinsipləri arasında fərqlər mövcud olduqda, işçilər hansının ən yüksək standartlara cavab verməsindən asılı olaraq, ya Kodeksi, ya da yerli tələbləri tətbiq etməlidirlər.

İngilis dilində olan nəşrə əlavə olaraq, Davranış Kodeksi sənədinin özü, plakatlar və veb-səhifə Azərbaycan dilinə tərcümə edilərək əməkdaşlarımıza təqdim edilmişdir. Kodeks həm də gürcü və türk dillərinə tərcümə edilib. Kodeksin müddəalarına uyğunluğu təmin etmək məqsədi ilə BP Azərbaycan SİB-nin biznesin aparılması ilə

əlaqədar siyasətlərinə yenidən baxılmış və onlarda dəyişikliklər edilmişdir. Aparılmış bütün dəyişikliklər barədə əməkdaşlara məlumat verilmişdir. Təzə işə götürülən bütün əməkdaşlara istiqamətləndirmə prosesinin bir hissəsi kimi Kodeks haqqında müfəssəl təlimatlar verilmişdir.

Reylərin öyrənilməsi üzrə Transparency International kimi müstəqil təşkilatların apardığı tədqiqatlar belə bir qənaətə gəlməyə əsas verir ki, Azərbaycanda korrupsiyanın səviyyəsi yüksəkdir. Buna görə də, Azərbaycanda həyata keçirdiyimiz əməliyyatların bir hissəsi kimi, BP Azərbaycan SİB fırılacaqılığın və etik risklərin baş verə biləcəyi ehtimalı çox olan sahələri müəyyənləşdirib. Sadalanan hallara əsasən müqavilələrin və təchizatçı şirkətlərin seçilməsi və müqavilələrin icra olunması sahəsində (iri və kiçik həcmli müqavilələr ilə bağlı təchizat proseslərinin idarə olunması sahəsində), habelə işəgötürmə prosedurları və digər inzibati proseslər zamanı rast gəlinir.

Attestasiya prosesi BP Azərbaycan SİB-nin tətbiq oluna bilən qanunlara və qaydalara nə dərəcədə riayət etməsinin əsas göstəricilərindən birini etik normalara riayət üzrə bütün qrupu əhatə edən hər il keçirilən attestasiya prosesi müəyyən edir. Bu bizə riskləri və potensial problemləri müəyyən etməyə və müvafiq hallarda tədbirlər görməyə imkan verir. Aşkar edilmiş hər hansı risk və ya problem barədə BP Azərbaycan SİB rəhbərinin imzası ilə BP qrup rəhbərliyinə etik

normalara riayət barədə hesabat verilir. Biz 2005-ci ildə illik attestasiyasını tamamlamışıq.

Etik Normalara Riayət üzrə attestasiya prosesinin bir hissəsi kimi, BP Azərbaycan SİB fərdi attestasiyanın tətbiqinə başlamışdır. Nəticədə, bizim Azərbaycandakı bütün əməkdaşlarımız yazılı şəkildə təsdiq etməli olmuşdur ki, il ərzində onların göstərdiyi fəaliyyət *Davranış Kodeksinə* uyğun olmuşdur. Bu tədbir həyata keçirilən zaman 150 fərdi məsələ qaldırılmış və onların sayı seçib təmizləmə nəticəsində 51 potensial etik problemə azalmışdır. Həmin məsələlərin yarıdan çoxu attestasiya vaxtınadək müvafiq qruplarda öz həllini tapmışdır və hazırda yerdə qalanları haqqında tədbirlər görülür.

Əməkdaşların rastlaşdıqları hər hansı etik problemi rəhbərliyə çatdırması və ya bu problemi "Açıq söhbət" sistemi vasitəsilə bildirməsi rəğbətlə qarşılır. Bu proqrama əsaslanan şirkət səy göstərir ki, haqqında məlumat verilən bütün problemlər lazımı qaydada araşdırılsın və lazım gələrsə, məxfi qaydada təhqiq edilsin və müvafiq ölçü götürülsün.

2005-ci ildə tətbiq edilən qanunlara, qaydalara və ya BP-nin Davranış Kodeksinə riayət etmədiyinə görə bizim işçilərdən və podratçı kadrlarından Azərbaycanda işləyən az sayda adam işdən azad edilmişdir. Qaydalara riayət etməmə halları narkotik maddələrdən istifadə, tədarük işlərində pozuntular, kənar ortaq şirkətlər/mənafeələrin toqquşması, aldatma və oğurluqdan ibarət olmuşdur.

2006-cı ildə BP Azərbaycan SİB bizim Azərbaycanda çalışan əməkdaşlarımız və

işə götürülmüş podratçılarımız arasında biznesin aparılmasında etik normalara riayət edilməsini daha yüksək səviyyəyə qaldırmaq üçün göstərdiyi səyləri davam etdirəcəkdir. Planlaşdırırıq ki, üçüncü tərəf podratçıları üçün etik normalara riayət edilməsi üzrə seminarlar və təlimatlandırma iclasları keçirək, biznes davranışı siyasətlərini və etik normalara riayət proseslərini nəzərdən keçirək, ayrı-ayrı sahələr üzərində diqqəti cəmləməklə ilin ortasında yarım il üçün etik normaların necə yerinə yetirilməsini yoxlayaq və *Davranış Kodeksinin* podratçılarımıza çatdırılması üçün xüsusi səylər göstərək.

Podratçılar və etik normalar Həyata keçirdiyimiz biznes fəaliyyətlərinin əksəriyyəti podratçılarımızla əməkdaşlıq şəraitində aparılır. Podratçıların seçilməsi ilə bağlı BP-nin istifadə etdiyi üsullar mənafeələrin toqquşmasından və müvafiq olmayan hədiyyələrdən və ziyafətlərdən boyun qaçırmaqla podratçıların diqqətlə və ləyaqətlərinə görə seçilməsi məqsədi daşıyır. Biz öz podratçılarımızdan bütün qanuni tələblərə riayət etmələrini gözləyirik və məqsədimiz elə podratçılarla iş görməkdir ki, onlar öz işlərini BP-nin etik normalara riayət edilməsi üzrə götürdüyü öhdəliklərə və BP-nin *Davranış Kodeksində* göstərilən normalara uyğun aparırlar. 2005-ci ildə bizi Azərbaycanda mal və xidmətlərlə təmin edən yerli və beynəlxalq şirkətlərin və fiziki şəxslərin sayı 2600-dən çox olmuşdur.

1.9 Gürcüstan və Türkiyə – həyata keçirilmiş əməliyyatların xülasəsi

Xəzər layihələrinin həyata keçirilməsində BP qrupu Azərbaycandan kənar da, xüsusilə qonşu Gürcüstanda və Türkiyədə bir sıra məsələlərlə üzləşmişdir.

Gürcüstan

Azərbaycandan Türkiyəyə çəkilən BTC və CQBK boru kəmərlərinin hər ikisi öz yolunda Gürcüstan ərazisindən keçir və marşrutun 250 km uzunluğunda olan bu hissəsi tikinti mərhələsinin ən çətin təchizat və texniki çətinliklər yaradan hissəsi olub.

1998-ci ilin sonundan etibarən BP Gürcüstan həm də QİBK kimi tanınan Qərb İxrac Boru Kəməri Marşrutunu istismar edir. 830 kilometr uzunluğunda olan bu xətt Xəzər dənizindəki AÇG yatağından hasil edilən nefti Səngəçal Terminalı vasitəsilə Gürcüstanın Qara dəniz sahilindəki Supsa limanına nəql edir.

2005-ci ilin yayında AÇG nefti Bakı-Tbilisi-Ceyhan boru kəmərinin Gürcüstandan keçən hissəsinə vurulmağa başladı. Birinci Neftə həsr olunmuş rəsmi mərasim bu layihələrlə bilavasitə əlaqəli olan üç ölkənin – Gürcüstan, Azərbaycan və Türkiyə prezidentlərinin iştirakı ilə 2005-ci il oktyabr ayının 12-də Gürcüstandakı birinci nasos stansiyasında keçirildi.

Mərasimdən sonra BTC layihəsinin tikinti mərhələsindən istismar mərhələsinə keçid rəvan şəkildə davam etdi. 2005-ci ilin sonunadək Gürcüstan ərazisindəki bütün nasos stansiyaları və boru kəməri qurğuları işləyirdi və Səngəçal Terminalından boru kəmərinin doldurulması üçün vurulan neft Gürcüstandan artıq Türkiyə ərazisinə keçmişdi.

Boru kəmərinin Kodianadakı hissəsində tikinti işləri Gürcüstan hökumətinin xüsusi olaraq nəzərdə tutduğu əlavə obyektlər

üzərində davam etdirildi. Qeyd olunan altı yerin beşində müvəqqəti əlavə mühafizə tədbirləri həyata keçirildi və 2006-cı ilin yazında bir təhlükəsizlik bazasının inşası üçün podratçı seçildi.

BTC boru kəmərinin Gürcüstandan keçdiyi ərazilərdə torpaqların bərpası uğurla irəlilədi. CQBK boru kəmərinin də çəkildiyi yerlərdə 44 metr eni olan dəhliz bütünlüklə bərpa edildi. Boru kəməri dəhlizinin 83 kilometr hissəsi boyunca bərpa işlərinin xüsusilə yüksək standartlarına nail olundu. Bu da təbii bitki örtüyünün yenidən çox yaxşı səviyyədə emələ gəlməsi ilə nəticələndi və bu hissədə boru kəməri marşrutunu digər ərazilərdən fərqləndirmək çətindir.

Türkiyə

1 768 kilometrlik BTC boru kəmərinin təxminən 60%-i Türkiyə ərazisindədir. Boru kəmərinin bu hissəsinə dörd nasos stansiyası, iki ölçmə stansiyası və yeddi xam neft rezervuarından və 300 000 ton yük tutumlu iki tankeri eyni zamanda yükləmək imkanına malik 2,6km uzunluqda körpüdən ibarət Ceyhan dəniz terminalı daxildir.

BTC boru kəmərinin Türkiyə ərazisindəki hissəsi BTC şirkəti ilə bağlanmış “obyektin tam hazır təhvil” sazişi əsasında Türkiyə dövlət şirkəti BOTAŞ və onun subpodratçıları tərəfindən inşa olunur. 2005-ci ilin əvvəlində baş vermiş ləngimələrə baxmayaraq, ilin sonunadək bütün boru kəməri çəkildi və hidrosınaqdan

keçirildi. Boru kəmərinin Türkiyə hissəsi boyunca bütün torpaqların bərpa edilməsi işləri başa çatdırılmışdır. Ceyhan terminalı qurğularının istismara verilməsinin Supsa terminalından gəmi ilə çatdırılmış xam neftdən istifadə olunmaqla həyata keçirilməsi davam etdirildi.

Bütün nasos stansiyalarında tikinti işləri davam etdirilmişdir. Dekabr ayında neft Gürcüstan sərhədini keçdi və boru kəməri Türkiyədəki birinci nasos stansiyasınadək neftlə dolduruldu. 2005-ci ilin sonlarında yalnız iki boru kəməri tikintisi düşərgəsi (Qarsda və Kovada) hələ də işləyirdi. Digər düşərgə sahələrinin bərpası ya başa çatdırılmışdı, ya da davam etdirilirdi.

1.10 Fəsil 1-də verilmiş əsas statistik məlumatlar^a

Tərəfdaşlarımız

ABƏŞ BP (operator – 34,1%), Şevron (10,3%), ARDNŞ (10%), İNPEKS (10%), Statoyl (8,6%), EksonMobil (8%), TPAO (6,8%), Devon (5,6%), İtoçu (3,9%), Amerada Hess (2,7%).

BTC BP (30,1%), AzBTC (25%), Şevron (8,9%), Statoyl (8,71%), TPAO (6,53%), Eni (5%), Total (5%), İtoçu (3,4%), İNPEKS (2,5%), KonokoPhillips (2,5%) və Amerada Hess (2,36%).

Şah Dəniz BP (operator – 25,5%), Statoyl (25,5%), ARDNŞ (10%), LUKAcip (10%), NİKO (10%), Total (10%) və TPAO (9%).

CQBK BP (texniki operator – 25,5%), Statoyl (kommersiya operatoru – 25,5%), ARDNŞ (10%), LUKAcip (10%), NİKO (10%), Total (10%) və TPAO (9%).

İnam BP (operator – 25%), ARDNŞ (50%), Şell (25%).

Alov-Araz-Şərq BP (operator – 15%), ARDNŞ (40%), Statoyl (15%), EksonMobil (15%), TPAO (10%), EnKana (5%).

Türkiyə, Qara dəniz BP (operator – 25%), TPAO (50%), Şevron (25%).

Gürcüstan, Qara dəniz Andarko (operator – 48%), BP (28,5%), TPAO (13,5%), Şevron (10%).

İstismar

- Çıraq 1 və Mərkəzi Azəri platformalarından neft hasilatı ilin sonunadək orta hesabla gündə 261 000 barel olmuşdur.
- Bütün il üçün Çıraq 1 üzrə hasilat – 52 milyon barel.
- Çıraq yatağında 20-ci quyu istismara verildi.
- Azərbaycana 1,88 milyard standart kub metr səmt qazı çatdırıldı.

Maliyyələşdirmə

- AÇG işlənməsinə \$2,71 milyard əsaslı xərclər (tərəfdaşlarla).
- BTC tikintisinə \$1,18 milyard əsaslı xərclər (tərəfdaşlarla).
- ŞD/CQBK tikintisinə \$1,27 milyard əsaslı xərclər (tərəfdaşlarla).
- AÇG/ŞD işlənməsinə \$211 milyon əməliyyat xərcləri (tərəfdaşlarla).

Ətraf mühit

- İQ-lərin emissiyası 2004-cü ildəki nisbətən 72% artaraq 1 860 000 tona çatmışdır.
- Məşəldə yandırılan qazın həcmi 2004-cü ildəki nisbətən 68% artaraq 478 415 tona çatmışdır.
- 136 543 ton yanacaq qazı və 35 353 ton dizəl yanacağı.

- Dənizə atılan qazma şlamının miqdarı 2004-cü ildəki nisbətən 44% artaraq 13 014 tona çatmışdır.
- Çıraq 1 platformasından atılan SnƏQM-in miqdarı 46% azalmışdır
- 11 170 ton təhlükəli tullantı hasil edilmişdir.
- Ləğv edilmiş tullantıların miqdarı 109% artaraq 13 078 tona çatmışdır.
- Ümumi həcmi 95 468 litr olmaqla 64 neft dağılması hadisəsi baş vermişdir – bu, 2004-cü ildəki nisbətən 77% çoxdur.

Əməyin təhlükəsizliyi

- İl ərzində Azərbaycanda, Gürcüstanda və Türkiyədə həyata keçirdiyimiz əməliyyatlarla əlaqədar üç ölüm hadisəsi.

Əməkdaşlar

- 181 nəfər yeni milli kadr işə götürülmüşdür (yalnız Azərbaycanda).
- 2005-ci ilin sonunda BP Azərbaycan SİB-də əməkdaşların sayı – 2 203 (yalnız Azərbaycanda).
- SƏTTƏM üzrə 58 573 saat təlim keçilmişdir.
- 2005-ci ildə təlimə \$22 milyon xərclənmişdir.
- BP Azərbaycan SİB tərəfindən maliyyələşdirilən təqaüd proqramlarında 66 nəfər Azərbaycan vətəndaşı iştirak etmişdir.
- 2005-ci ildə Xəzər Texniki Təlim Mərkəzində 98 nəfər təlim keçmişdir.

^a Başqa cür göstərilməyibse, iş göstəriciləri BP Azərbaycan SİB-ə aiddir.

2

Xəzər Enerji Mərkəzi, Bakı.

Fəsil 2. BP Azərbaycanda – cəmiyyətdə bizim rolumuz

- 2.1 BP və iqlim dəyişikliyi
- 2.2 Ölkə konteksti
- 2.3 Gəlirlərin şəffaflığı
- 2.4 Regional davamlı inkişaf
- 2.5 Sahibkarlığın inkişafı
- 2.6 Təlim təşəbbüsləri
- 2.7 İctimaiyyətə və ətraf mühitə sərmayələr
- 2.8 Gürcüstan və Türkiyə – sosial göstəricilərin xülasəsi
- 2.9 Fəsil 2 üzrə əsas statistik göstəricilər

2.1 BP və iqlim dəyişikliyi

Bizim yanaşma tərzimiz; 2005-ci ildə əsas hadisələr.

Qlobal bir enerji şirkəti olaraq, BP iqlim dəyişikliyi təhlükəsinin həll edilməsində iştirak etmək kimi bir məsuliyyət daşıyır. 2005-ci il BP-nin Alternativ Enerji proqramına başlaması ilə əlamətdar oldu. 10 il müddətində 8 milyon ABŞ dolları məbləğində sərmayə qoyulması planlaşdırılan bu fəaliyyət sahəsi günəş, külək, təbii qaz və hidrogenə alınmış aşağı karbonlu enerjinin, eləcə də daha təmiz elektrik enerjisinin böyük həcməldə bazara çıxarılmasında şirkəti lider etmək üçün başlanan bir biznesdir.

2005-ci ildə BP-nin Alternativ Enerji proqramının həyata keçirilməsinə başlanması iqlim dəyişikliyi probleminin həlli üçün BP tərəfindən az qala on il müddətində aparılan işin davamıdır. BP-nin iqlim dəyişikliyi problemi ilə əlaqədar ehtiyat tədbirlərinin görülməsi barədə açıq təşviqat aparması və qarşısına 1998-ci ildə öz emissiyalarını könüllü olaraq azaltmaq məqsədi qoyması 1997-ci ildə geniş şəkildə təqdir edildi. Artıq 2001-ci ildə BP-nin İQ emissiyalarının səviyyəsi 1990-cı il səviyyələrindən 10% az idi. BP İQ emissiyaları üzrə göstəricilərini enerjiden səmərəli istifadə layihələri ilə yaxşılaşdırmağa davam edir və emissiyaları azaltmaq üçün problemin texnoloji həlli sahəsində tədqiqatlara dəstək verir.

BP müştərilərə öz emissiyalarını azaltmağa kömək edən məhsullar işləyib hazırlayır. BP elektrik enerjisi istehsalında istifadə edilən ənənəvi kömür texnologiyasının CO₂ emissiyalarının

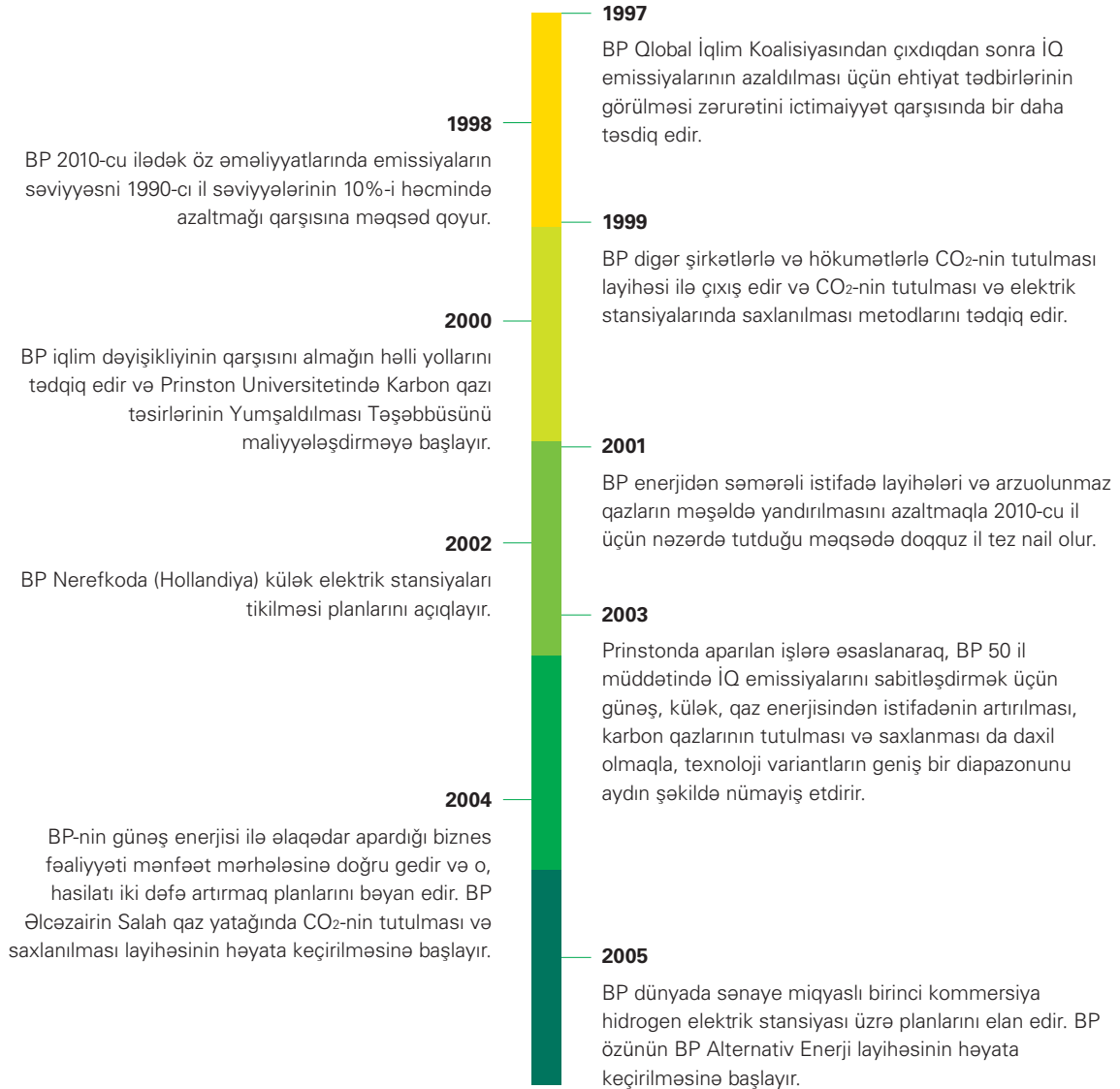
təxminən yarısını hasil edən təbii qaz istehsalını və istehlakçılara çatdırılmasını artırmışdır. BP günəş enerjisindən istifadə kimi bir biznes fəaliyyəti sahəsini işləyib hazırlamış, özünün ilk külək elektrik stansiyasını tikmiş və CO₂-nin tutulması və geoloji strukturlarda saxlanması üçün yeni texnologiyalara birinci olaraq yol açmışdır. Nəqliyyat sənayesində də BP emissiyaların azaldılmasını təmin edən yaxşılaşdırılmış yanacaq və sürtkü yağları işləyib hazırlamışdır.

BP İQ emissiyalarını məhdudlaşdırmaq üçün ehtiyat tədbirlərinin görülməsini dəstəkləyir, baxmayaraq ki, bu elmin aspektlərinin özləri belə hələ də mütəxəssislərin apardığı elmi mübahisələrin mövzudur. BP-nin nöqtəyi-nəzərinə, məqsəd emissiyaların davamlı və uzunmüddətli azaldılması yolu ilə İQ səviyyələrini sabitləşdirməkdən ibarət olmalıdır. BP yaranmaqda olan belə bir konsensusa tərəfdardır ki, dünya temperaturundakı artımı sənayeləşmədən əvvəlki temperaturlardan təxminən 2°C-dək artıq səviyyədə məhdudlaşdırmaq məqsəduyğun olardı. Buna nail olmaq yollarından biri 2050-ci ildə qlobal emissiya səviyyələrinin bugünkü səviyyedən – ildə təxminən 25 milyard ton CO₂ – yüksək olmamasını təmin etmək ola bilər. BP inanır ki, buna müxtəlif texnologiyalardan, o cümlədən qazıntı yanacaqlarında CO₂ miqdarını azaltmaq kimi yeni bir metoddan istifadə etməklə, mühərrikli nəqliyyat vasitələrinin yanacağı qənaətlə işlətməsini əhəmiyyətli

dərəcədə yaxşılaşdırmaqla, binalarda enerji istifadəsinin səmərəliliyini artırmaqla, külək və günəş enerjisi imkanlarından istifadədə kəskin dönüş yaratmaqla nail olmaq olar. Bu sahədə BP öz rolunu keçirdiyi əməliyyatların səmərəliliyinə can atmaqda, daha təmiz məhsullar istehsal etməkdə və bu sahədə aparılan sanballı müzakirələrə öz töhfəsini verməkdə görünür. Məsələn, BP iqtisadiyyatları karbonun sıxışdırılıb aradan çıxarıldığı bir dünyaya uyğunlaşdırmağa imkan verəcək bazar mexanizmlərindən istifadə edilməsinə tərəfdar çıxmışdır.

www.bp.com/sustainability

İqlim dəyişikliyi – BP-nin keçdiyi yol

2.2 Ölkə konteksti

Azərbaycanda həyata keçirdiyimiz əməliyyatların tarixi aspekti.

Bir əsr bundan əvvəl neft hasilatı üzrə dünyanın aparıcı ölkələrindən biri olan Azərbaycan 2006-cı il başlayanda yenidən neft və qaz mənbələri üzrə aparıcı rolunu bərpa etdi. Qarşıdan gələn 30-40 il ərzində böyük həcmdə yeni gəlir axınları alacaq Azərbaycanın bu gəlirlərdən necə istifadə edəcəyi iki onillikdən də az müddət ərzində müstəqil olan bir ölkə üçün kifayət qədər mürəkkəb məsələdir.

Son illər ərzində Azərbaycan iqtisadiyyatının liberallaşdırılması, sabitləşdirilməsi və özəlləşdirmə istiqamətində bir sıra addımlar atılıb. Struktur, maliyyə və sahibkarlığa yönəlmiş islahatlar həyata keçirilmiş və ölkədə idarəetmə və şəffaflıq standartları yaxşılaşdırılmışdır.

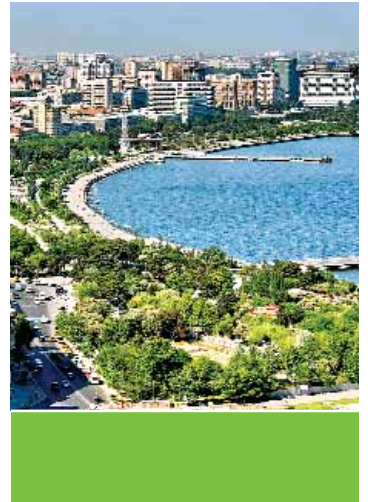
Bununla belə, uğurlu bir bazar iqtisadiyyatı yaratmaq üçün xərclərə və inflyasiyaya nəzarət, qanunvericilikdə dəyişikliklərin həyata keçirilməsi, xarici investisiyaların yeni mənbələrinin axtarılması, ictimai infraqurstruktura daha çox investisiya qoyuluşu, eləcə də bank və məhkəmə sistemlərində islahatların həyata keçirilməsi ilə bərabər hələ çox işlər görülməlidir.

Azərbaycandakı siyasi və iqtisadi şərait xarici sərmayəçilər və biznes sahələri üçün problemlə bir mühit olmaqda davam edir. Xüsusilə korrupsiya cəmiyyətdə geniş yayılmış bir problem olaraq qalır.

Son vaxtlar əldə edilmiş bəzi nailiyyətləri, xüsusilə də hökumətin Mədəni Sənayesində Şəffaflıq Təşəbbüsünün (MSŞT; aşağıdakı bölməyə baxın) həyata keçirmək üçün göstərdiyi səyləri biz də təqdir edirik.

Lakin bununla belə, bizim Azərbaycanda gördüyümüz işlər nəticəsində yaranan gəlirlərin hamıya bərabər və ədalətli mənfəətlər gətirməsinə və sabit və davamlı tərəqqiyə yol açacağına hələ çox var.

Böyük beynəlxalq şirkətin bir hissəsi kimi, biz tərəfdaşlarımızla birlikdə Azərbaycan hökuməti və xalqına ölkənin inkişaf potensialını gerçəkləşdirməkdə kömək etmək öhdəliyinə sadıq qalır və bizim fəaliyyətlərin nəticəsi kimi yaranmış gəlirlərdən məsuliyyətlə istifadə olunmasını təmin etmək istiqamətində iş aparırıq. Bu mərhələdə bizim əsas səylərimiz üç sahə – şəffaflıq və gəlirlərin idarə olunması, iqtisadiyyatda daha güclü özəl sektorun yaradılması və enerji ehtiyatlarından istifadə imkanlarının yaxşılaşdırılması üzərində cəmləşib.

2.3 Gəlirlərin şəffaflığı

Azərbaycanda maliyyə aşkarlığı və biliklərin mübadiləsinə münasibətimiz.

BP qrupu şirkətlərin hökumətlərə ödədiyi pul məbləğləri ilə əlaqədar aşkarlığı – gəlirlərin şəffaflığını – onların necə xərclənməsini inkişaf etməkdə olan ölkələrə kömək etmək, yoxsulluğu azaltmaq və iri gəlir axınlarını idarə etmək üçün yerli bilik və bacarıqlar yaratmaq yollarından biri hesab edir.

Təbii sərvətlərin yaratdığı böyük əhəmiyyətli gəlir axınları ilə əlaqədar problemlərə görə bir çox hökumətlər və beynəlxalq şirkətlər bu problemlərin həllinə kömək etmək məqsədi ilə könüllü Mədən Sənayesində Şəffaflıq Təşəbbüsündə (MSŞT) iştirak etməyə razılıq vermişdir.

2005-ci ildə MSŞT Beynəlxalq Məşvərət Qrupunun Londonda keçirilən iclasında qeyd olundu ki, Azərbaycan və Nigeriya kimi MSŞT-ni həyata keçirən ölkələr "özlərinin müvafiq regionlarındakı digər ölkələri

şəffaflıq haqqında məlumatlandırmaq və onu inkişaf etdirmək sahəsində mühüm rol oynaya bilər."

Keçən üç il ərzində biz öz veb-səhifələrimizdə hüquq, maliyyə, ətraf mühit və sosial sahədə bağlanmış sazişləri təfəsilatı ilə əks etdirən bir çox hesabat və sənədləri yerləşdirməklə və seminarlar keçirmək yolu ilə ölkədə yaxşı idarəetməyə kömək etməklə MSŞT-yə dəstək verməkdə aparıcı rol oynamışıq.

MSŞT prinsiplərinin Azərbaycan hökuməti və ölkənin Neft Fondu tərəfindən təsdiq edilməsindən, 2004-cü ilin noyabr ayında BP-nin MSŞT-ni dəstəkləmək barədə verdiyi vəddən sonra MSŞT-ni Azərbaycanda həyata keçirmək üçün bir komissiya yaradıldı. Ölkədəki 22 xarici neft şirkəti ilə yanaşı biz də 32 yerli QHT ilə

koalisiyada bu nailiyyətin əldə olunmasında iştirak etdik və daha sonra təşkilati məsələlərin yoluna qoyulmasında şirkətlər arasında böyük rol oynadıq.

2005-ci ilin əvvəllərində ölkə hökumətinin xarici neft şirkətlərindən aldığı gəlirlər barədə illik hesabatı və şirkətlərin hökumətə ödədiyi gəlirlər barədə fərdi hesabatları qəbul etmək üçün aqreqator təyin edildi. Aqreqatorun vəzifəsi məbləğləri müqayisə etməkdən, aşkar səhvlərin olub-olmamasını yoxlamaqdan və hesabatları nəşr etdirməkdən ibarətdir. Azərbaycanın ilk MSŞT hesabatı 2005-ci ilin mart ayında nəşr edildi. Dörd ay sonra biz MSŞT üzrə öz məlumatlarımızı *BP Azərbaycan 2004-cü il üçün Davamlı İnkişaf haqqında Hesabatda* nəşr etdik.

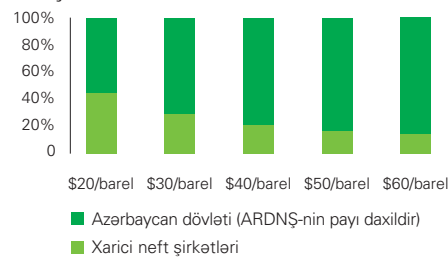
www.oilfund.az

Azərbaycan dövlətinin AÇG, BTC, ŞD Mərhələ 1 və CQBK üzrə potensial gəlirləri (2006)^a

Neftin qiyməti \$/barel	Pul gəlirləri \$/ml.d
40	1,45
50	2,10
60	2,80

^a Bura Azərbaycan dövlətinin gəlirləri və ARDNŞ-nin payı daxildir.

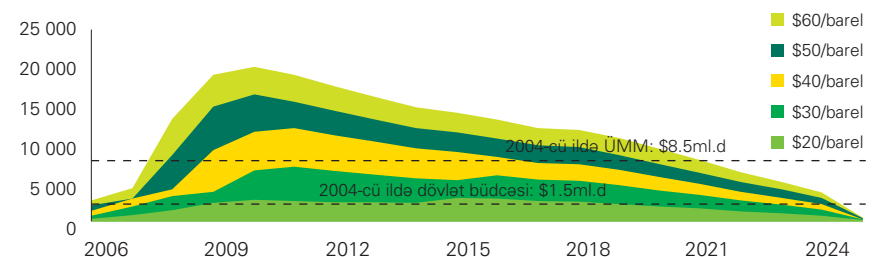
AÇG ümumi nağd pul axınının potensial bölüşdürülməsi, tam dövr

Azərbaycan dövlətinə ödənişlər (BP Azərbaycan SİB-nin MSŞT üzrə açılanmış göstəricilərinin xülasəsi)

	2003	2004	2005
Natura ilə ödənişlər neft (barel, milyon)	2,26	2,29	4,89
Pul ödənişləri (ABŞ dolları, milyon)	4,3	4,47	5,71

Azərbaycan dövlətinin AÇG, BTC, ŞD Mərhələ 1 və CQBK-dən potensial gəlirləri (günlük pul hesabı ilə, \$ milyon)^a

2.4 Regional davamlı inkişaf

Bizim inkişaf və artımla əlaqədar uzunmüddətli öhdəliyimiz.

Regional İnkişaf Təşəbbüsü (RİT) 2003-cü ildə XİMŞ tərəfindən irəli sürülən “şirkət layihələrin işləndiyi bütün müddət üçün “Xəzər regionunda davamlı inkişafa bir bütöv kimi sərmayə qoymalıdır” tövsiyəsinə BP-nin cavabıdır. BP qrupu tərəfindən ilkin maliyyə yardımı kimi RİT-yə \$20 milyon verilmişdir.

Şirkətlərin məsuliyyətinə dair BP qrupunun rəyinə uyğun gələn üç əsas sahə – sahibkarlığın inkişaf etdirilməsi, düzgün idarəetmə və enerji ehtiyatlarından istifadə imkanlarının yaxşılaşdırılması RİT-ə daxili bir sabitlik verir.

2005-ci il RİT-nin fəaliyyətə faktiki olaraq başlaması ili oldu. Biz öz ilk maliyyə öhdəliklərimizi yerinə yetirdik, daxili idarəetmə proseduru və əməliyyatlar üzrə təlimatların hazırlanmasını başa çatdırdıq və üçillik strategiya və büdcəni təsdiq etdik.

Birləşmiş Millil İnkişaf Proqramı (BMİP) ilə əməkdaşlıqda biz Azərbaycan Mikromaliyyəlaşdirmə Assosiasiyasına (AMMA) ölkədəki mikromaliyyəlaşdirmə sektorunun inkişafına mane olan problemləri müəyyənləməyə kömək etmək məqsədi ilə tədqiqat materiallarının toplanılmasına sponsorluq etdik və vəziyyəti yaxşılaşdırmaq üçün uzunmüddətli siyasət mexanizmi təklif etdik.

Biz Deutsche Gesellschaft für Technische Zusammenarbeit (GTZ) GmbH ilə ictimai-ferdi tərəfdaşlıq layihəsi üzrə işimizi davam etdirdik. Bu layihənin məqsədi Azərbaycandakı şirkətlərin rəqabətə davamlılığını gücləndirməkdən

ötrü onların imkanlarını yaxşılaşdırmaq və onlara BP Azərbaycan SİB-yə və bizim əsas podratçılarımıza mal və xidmətlərin təchiz edilməsi üçün keçirilən tenderlərdə uğurla iştirak edə bilmələrinə şərait yaratmaqdan ibarətdir.

BMK ilə birlikdə biz biznes xidmətləri sektorunda standartların səviyyəsini qaldırmaq üçün Azərbaycan Bank Təlimi Mərkəzi ilə həyata keçirilən layihəni maliyyələşdirməyə davam etdik. 2004-cü ildən etibarən bu layihə ödənişli əsasda yüksək keyfiyyətli peşəkar təlim kurslarının keçilməsini və yüksək səviyyəli məsləhət xidmətlərinin göstərilməsini təmin edir.

RİT-nin bir hissəsi kimi, biz regionun biznes icmalarının şəffaf maliyyə mənbələrindən istifadəsini yaxşılaşdırmağa can atırıq və buna görə də yeni maliyyə proqramlarının işlənilməsi üçün bir sıra beynəlxalq maliyyə institutları və digər çoxşaxəli inkişaf təşkilatları ilə birgə işləyirik.

Deyilənlərə misal kimi, Beynəlxalq Maliyyə Korporasiyası (BMK, Dünya Bankının kreditlər verən qolu) ilə əməkdaşlıqda yaradılmaqda olan Təchizatçı Müəssisələri Maliyyələşdirmə Qurumunu göstərmək olar. Bu qurum yerli maliyyə institutları vasitəsilə işgüzar fəaliyyət sahələrinin şəffaf KOM (kiçik və orta müəssisələr) kreditlərindən istifadə imkanlarını genişləndirməklə BP Azərbaycan SİB-nin təchizat sistemində yerli ehtiyat mənbələrinin payını artırmağa xidmət edəcəkdir. Ümid edirik ki, bu qurum ilk ödənişlərini 2006-cı ildə edəcəkdir.

2006-cı ildə biz sahibkarlığın inkişafı ilə əlaqədar fəaliyyətlərimizə davam edəcəkdir və XİMŞ-nin tövsiyələrinə uyğun olaraq, təchizatçıları maliyyələşdirən qurumların miqyasının genişləndirilməsinə diqqət yetirəcəyik. Maliyyələşdirmə fəaliyyətlərimizi tamamlamaq məqsədi ilə yerli şirkətlər və təchizatçılar arasında sifarişlərin icrasını daha da yaxşılaşdırmaq üçün müvafiq təlim fəaliyyətlərini inkişaf etdirməyə səy göstərəcəyik. Biz eləcə də enerji ehtiyatlarından istifadə imkanları və yaxşı idarəetmə kimi RİT məqsədlərini ehtiva etmək üçün işimizin əhatə dairəsini genişləndirməyə başlayacağıq. Bunlarla əlaqədar layihələrin həyata keçirilməsinə başlamaq 2006-cı ilin sonları üçün nəzərdə tutulur. Bu arada isə, biz həm RİT, həm də GİP (Gələcək İcmalar Proqramı) proqramları üçün yeni tərəfdaşlar axtarışını davam etdirəcəyik.

2.5 Sahibkarlığın inkişafı

Azərbaycanda yerli biznes üçün göstərdiyimiz dəstəyi necə genişləndiririk.

Səmərəli yerli təchizatçı bazasının inkişaf etdirilməsi bizim Azərbaycanda neft və qaz biznesimizin gələcək uğurları və davamlılığı üçün ən vacib amillərdən biri və eləcə də Azərbaycan iqtisadiyyatının artımı və inkişafı üçün həyati əhəmiyyət kəsb edən bir məsələdir.

2005-ci ildə BP Azərbaycan SİB-nin üçüncü tərəf vasitəsilə xərclədiyi vəsaitin ümumi məbləği \$5 milyard olmuşdur. Azərbaycanda yerləşən kommersiya müəssisələri vasitəsilə çəkilən ümumi xərclər \$310 milyona çatmışdır (KOM-lər – \$67 milyon, 2004-cü illə müqayisədə bu,

17,5% artıqdır; BM-lər – \$184 milyon; dövlətə məxsus şirkətlər – \$59 milyon).

2005-ci ildə bizim yerli şirkətlərə birbaşa ödənişlərimiz Azərbaycan təchizatçılarını BP-nin təmsil olunduğu ölkələrdə etdiyi ödənişlərin gətirdiyi mənfəətə görə bu ölkələr arasında ABŞ

RealQaz – BP Azərbaycan SİB-nin ilk uğurlu podratçısı

2005-ci ilin may ayında biz əvvəllər bir beynəlxalq şirkətə həvalə etdiyimiz müqaviləni yerli şirkət RealQaz-la beşillik müddət üçün bağladıq. Bu müqavilə qablaşdırılmış 99%-li təmiz azotun təchiz edilməsini və əməliyyatlarımızda boruların sızma sınaqlarının keçirilməsi üçün onunla bağlı tələb olunan xidmətləri əhatə edirdi.

RealQaz Azərbaycanın qaz satışı bazarında yeddi ildir ki, sənaye, texniki və səhiyyə sahələrində istifadə edilən qaz və qaz qarışıqlarının satışı və xidmətlərini təmin edir. Onun texniki qazlar istehsal edən zavodu var və bu yaxınlarda Qazaxıstanda texniki qaz sifarişlərini yerinə yetirmək üçün öz nümayəndəliyini açmışdır. Bu şirkət Azfen, Kaspian Şipyar Kompani, BOSSELF, Franklin Ofşor Kaspian Ltd, Saypem Spa Azərbaycan, Oil Elektro Ltd və başqa bu kimi şirkətlərlə yaxından əməkdaşlıq edir.

Tender prosesi zamanı uğurlu qalib üçün üç əsas qiymətləndirmə meyarı irəli sürülmüşdü: yerli kadrlardan istifadə, qəbul edilmiş standartlara cavab verən yerli özəl obyektlərin olması və subpodratçı xidmətlərin həcmi.

Tenderdə qalib gəldikdən sonra RealQaz-ın işçi heyətinin sayı 11 nəfərdən 53 nəfərədək artmışdır. 2005-ci ilin dekabr ayında işə Büro Veritas Kvoliti İnterneşnal (Bureau Veritas Quality International) audit şirkəti RealQaz-ı ISO 9001:2000^a sertifikatına layiq gördü. RealQaz-ın baş direktoru İlxas Cəfəri dedi: "ISO 9001:2000 sertifikatı bizim təşkilatın bütün səviyyələrində sifarişçinin razı salınmasının və mütəmadi inkişafımızın bir nömrəli prioritet olmasına RealQaz-ın indiki və gələcək sifarişçilərində əminlik yaranmasını təmin edir."

^a ISO 9001:2000 – üçüncü tərəfin yoxlama və qeydiyyatdan keçirilməyə cəlb edilməsi ilə keyfiyyətə təminatın idarə edilməsi sistemləri üçün texniki xarakteristikalar və standartlar üzrə beynəlxalq sistemdir.

və Böyük Britaniyadan sonra ən yüksək üçüncü yerə çıxardı.

2005-ci ildə biz həm də öz yerli təchizatçı sistemimizi və sahibkarlığın inkişaf etdirilməsi fəaliyyətlərimizi ətraflı şəkildə təhlil etdik. Bu təhlilin bir hissəsi kimi, biz yerli təchizat sisteminin inkişafının şirkətdənkənar ekspertlər tərəfindən qiymətləndirilməsini təşkil etdik. Bundan sonra, yerli müəssisələri stimullaşdırmaq və həm BP Azərbaycan SİB-nin müqavilələrində iştirak edən şirkətlərin sayını, həm də yerli şirkətlərə verilən podratların dəyərini artırmaq üçün yeni bir qrup yaratdığımızı elan etdik.

Gələn bir neçə il ərzində bu qrup bizim işgüzar fəaliyyət sahələrimizdə Azərbaycana məxsus şirkətlərin iştirak etməsi üçün yerli sahibkarlığın inkişaf etdirilməsi üzrə konkret təşəbbüslər irəli sürməklə və yerli tərəfdaşlarla birgə müəssisələrin, lisenziyalı şirkətlərin və ölkə daxilində xarici şirkətlərin filiallarının yaradılmasını stimullaşdırmaqla, onlara bir sıra yeni imkanlar yaradacaqdır. O eləcə də beynəlxalq podratçıları təlimə və infrastruktura sərmayə qoymağa və material və xidmətləri yerli şirkətlərdən tədarük etməyə sövq edəcəkdir.

Biz indi qarşımıza Azərbaycana məxsus şirkətlərlə bağladığımız müqavilələrin dəyərini beş il müddətində iki dəfə artırmaq kimi möhtəşəm bir vəzifə qoymuşuq. Bizim məqsədimiz 2010-cu ilə qədər Azərbaycanda hər il yerli şirkətlər vasitəsilə sərf olunan vəsaiti 500 milyon dollardan yuxarı bir məbləğə çatdırmaqla

kiçik və orta müəssisələr (KOM-lər), eləcə də yerli birgə müəssisələr vasitəsilə ildə əlavə 250 milyon dollar xərcləməkdir.

Biz Regional Davamlı İnkişaf Proqramının (RDİP) bir hissəsi kimi çoxşaxəli iqtisadiyyata malik olmaq səylərinə kömək məqsədi ilə Azərbaycanın hər yerində sahibkarlığın inkişafına kömək etmək və yerli biznes sahələri üçün yeni və şəffaf maliyyələşdirmə mənbələri yaratmaqla qeyri-neft sektoruna dəstək vermək üçün planlar işləyib hazırlayacağıq.

Çoxtərəfli inkişaf təşkilatları ilə birlikdə KOM-lərin böyük xarici şirkətlərə rəqabətədavamlı təchizatçı ola bilmələrinə kömək etmək üçün onların maliyyə problemlərinin mütəxəssislər tərəfindən həllinə tələbatının hansı səviyyədə olacağını qiymətləndirməyə başlamışıq. Bundan başqa, niyyətimiz mümkün qədər tez bir zamanda biznes xidmətlərimizin daha çox hissəsini yerli şirkətlərə sifariş verməkdən və yerli şirkətləri regionda və beynəlxalq səviyyədə rəqabət aparmağa qadir etmək üçün onlarla tərəfdaşlığımızı genişləndirməkdən ibarətdir.

2.6 2005-ci ildə təlim təşəbbüsləri

Yerli ictimaiyyətlə biliklərin bölüşdürülməsi.

Xəzər Enerji Mərkəzi Dörd ölkənin prezidenti və Britaniya şahzadəsi Endru 2005-ci ilin may ayının 25-də Xəzər enerji sektoru haqqında öz biliklərini genişləndirməyə marağı olan hər bir kəsin üzünə qapılarını pulsuz olaraq açan və regionda bu sahədə ilk elmi mərkəz olan BP və onun tərəfdaşlarının maliyyələşdirdiyi Xəzər Enerji Mərkəzini (XEM) açdılar.

XEM qarşısında duran vəzifə Xəzərdə enerji işlənmələrinin hərəkətverici qüvvələri, o cümlədən BP Azərbaycan SİB-nin də iştirakçısı olduğu nöqtəyi-nəzər və layihələri nümayiş etdirməkdən ibarətdir. Bu mərkəz regiondakı enerji mənbələrinin mənşəyinə və gələcəyinə və enerji işlənmələrinin Azərbaycana göstərdiyi müsbət dəyişikliklərə əhatəli bir nəzər salmağa imkan yaradır və eləcə də interaktiv, çoxyaruslu təlim proqramları və təcrübələr vasitəsilə regionda bilik və bacarıqların yaradılmasına yardım göstərir. Bu sahədə xüsusi diqqət məktəblilər və yerli icmalarla aparılan işə verilir.

2005-ci ilin sonunda, mərkəzin açıq olduğu yeddi ayda ora gələnlərin sayı təxminən 3 000 nəfərə çatdı və onların yarısını 8-16 yaşlı məktəblilər təşkil edirdi. 2005-ci ilin sonuna yaxın XEM Britaniya Bilik Həftəsində iştirak etdi və eləcə də Britiş Kansl (British Council) kimi digər təhsil müəssisələri ilə birgə tədbirlər və proqramlar işləyib hazırlamağa başladı.

“Enerji avtobusu” 2005-ci ildə biz Avropada Təhlükəsizlik və Əməkdaşlıq

Təşkilatı (ATƏT), Benəlxalq Maliyyə Korporasiyası (BMK) və Avrasiya Faundeyşn (Eurasia Foundation) təşkilatı ilə birgə işləyərək Azərbaycanın kənd rayonlarında enerjiden səmərəli istifadə barədə məlumatlılığı yüksəltmək üçün “Enerji avtobusu” adlı tədbirin keçirilməsinə sponsorluq etdik.

Biliklərin əldə edilməsini və beynəlxalq aləmdə tətbiq edilən enerjinin mövcud alternativ həlləri barədə məlumatlılığı artırmaq və təcrid olunmuş kəndlərə enerji probleminin asanlıqla reallaşdırıla bilən qənaətli və uzunmüddətli həlli yollarını müəyyənləşdirməyə kömək etmək məqsədilə avtobusda generatorların müxtəlif növlərinin, külək elektrik enerjisi, su elektrik enerjisi və günəş elektrik enerjisi generatorları variantlarının nümayiş modelləri yerləşdirilir.

Gələnləri avtobusun içərisindəkilərlə bələdçi tanış edir, bayırda isə su isitmək üçün istifadə olunan günəş panellərinin və taxta kəpəyi ilə işləyən güclü, lakin qənaətli qızdırıcı nümayiş etdirilirdi ki, ikili xarakter daşıyan mətləb – alternativ enerji həllinin doğrudan da mövcudluğu və enerjiden səmərəli istifadənin yalnız arzuolunan yox, həm də əməli cəhətdən mümkünlüyü aydın şəkildə çatdırılmış olsun.

2005-ci ilin sonunadək “Enerji avtobusu” 75 icmada 6 867 nəfər qarşısında əyani nümayişlər həyata keçirmişdi.

Dövlət Neft Akademiyasında müəllimlərin təkmilləşdirilməsi 2005-ci ilin iyul ayında bizim sponsorluq etdiyimiz və Britiş Kansl

(British Council) tərəfindən həyata keçirilən müəllimləri təkmilləşdirmə proqramı başa çatdı.

Proqramın məqsədi Dövlət Neft Akademiyasında müasir interaktiv metodlardan istifadə etməklə ingilis dilinin tədrisi standartlarının daha yüksək səviyyəyə qaldırılmasından ibarət idi. Yeddi aylıq bir müddət ərzində Britiş Kansl (British Council) təlimatçıları Akademiyada həftəlik seminarlar aparmış və proqramda iştirak edən bütün müəllimlərlə müşahidə dərsləri keçmişdir. Akademiyanın 13 nəfər proqramı uğurla başa vurmuş müəlliminə diplomlar verilmiş və tədris materialları hədiyyə edilmişdir.

2.7 İctimaiyyətə və ətraf mühitə sərmayələr

Bizim Azərbaycandakı tərəfdaşlarımız özlərinə kömək etmək üçün digərlərinə necə kömək edirlər.

Azərbaycanda aparıcı rola malik xarici sərmayəçi kimi, cəmiyyətə göstərdiyimiz başlıca faydalı təsir bizim qoyduğumuz sərmayələrin, açdığımız iş yerlərinin və ölkə üçün yaratdığımız gəlirlərin nəticəsidir. Bu vacib xidmətləri yerinə yetirməkdən başqa, BP Azərbaycan SİB cəmiyyətə və ətraf mühitə qoyduğu sərmayələr və həyata keçirdiyi layihələrlə, yerli iqtisadi inkişafı irəlilətməklə və davamlı ictimai sərmayə proqramları üçün yerli imkanlar və bacarıqlar yaratmaqla əhəmiyyətli dərəcədə ictimai təsir gücünə malikdir.

İctimai inkişaf əlaqədar tutduğumuz mövqə tərəfdaşlıq konsepsiyasına əsaslanır və vahid bir birləşdirici leytmotivlə – “özlərinə kömək etmək üçün digərlərinə kömək etmək” prinsipi ilə möhkəmləndirilir. Bu leytmotiv ölkədə bizim də iştirakçısı olduğumuz təşəbbüslərin və layihələrin

bir çoxunu qarşılıqlı surətdə əlaqələndirir və onlara məntiqli bir ardıcılıq gətirir.

2005-ci ildə bizim Azərbaycanda, Gürcüstanda və Türkiyədə çəkdiyimiz sosial xərclər cəmi \$25,45 milyon olmuşdur (bu xərclər 2003-cü ildə \$6,66 milyon və 2004-cü ildə \$34,25 milyon olmuşdur) ki, bu da BTC layihəsinin tikinti mərhələsinin başa çatmasını əks etdirir.

Biz və bizim tərəfdaşlar 2003-2005-ci illəri əhatə edən müddətdə Azərbaycanda ictimai sərmayə qoyuluşunun müxtəlif növlərinə bütövlükdə təxminən \$18 milyon vəsait xərcləmişik. Bu sərmayələrdən ən çox faydalananlar BTC/CQBK boru kəmərlərinin Azərbaycandakı marşrutu boyunca yerləşən kənd icmaları və AÇG və ŞD layihələrinin işlənməsi ilə əlaqədar əməliyyatların quruda keçirilən ərazilərinə yaxın olan icmalar olmuşdur.

2005-ci ildə Azərbaycanda sosial xərclər, \$ milyon

Ümumi xərclər – BP Azərbaycan SİB və onun tərəfdaşları	6,29
Netto xərclər – yalnız BP Azərbaycan SİB	2,21

AÇG ictimai sərmayə proqramı (İSP)

Səngəçal Terminalının Genişləndirilməsi Proqramı (STGP) İSP

İcrasına 2002-ci ildə başlanmış bu beş il üçün nəzərdə tutulmuş 6,7 milyon ABŞ dolları həcmində olan proqram Azərbaycanın Qaradağ rayonunda həyata keçirilmək üçün planlaşdırılmışdır. Aparılan fəaliyyətlər Səngəçal ətrafındakı – Ümid, Sahil, Lökbatan, Ələt, Qobustan, Korgöz və Qızıldaş, eləcə də Bakı yaxınlığındakı Bibiheybət icmalarına yönəlmişdir.

World Vision International təşkilatı ictimai inkişaf layihələri üzrə və Medical Corps (IMC) təşkilatı sağlamlıq üzrə əsas icraçı tərəfdaş kimi çıxış edən QHT-lərdir, digər layihələr isə milli QHT-lər və Səngəçal ictimai sərmayə qrupu tərəfindən həyata keçirilir.

2005-ci ilin əlamətdar hadisələri sırasına Korgöz və Qızıldaşda yeni İcma İnkişaf Komitələrinin yaradılması və komitə üzvlərinin təlimləndirilməsi və 31 mikro-layihənin – infrastrukturla bağlı 18 layihə, sağlamlıq/ətraf mühitə əlaqədar səkkiz layihə və beş təhsil layihəsinin

Qaradağda biznesin inkişafı haqqında təlim

2005-ci ildə Qaradağ rayonunda iqtisadi çoxşaxəliliyi stimullaşdırmaq və eləcə də məşğulluq imkanlarını artırmaq məqsədi ilə ABƏŞ tərəfindən maliyyələşdirilən bir sıra gəlir yaradan proqramların həyata keçirilməsinə başlanmışdır.

O cümlədən, World Vision və "Dircharlish" təşkilatları ilə əməkdaşlıqda biz Sahil qəsəbəsində AÇG İSP tərəfindən maliyyələşdirilən Biznes İnkişafının Resurs Mərkəzini təsis etmişik. 2005-ci ilin aprel ayında açılmış bu Mərkəz həyati bacarıqlar (kompüter və ingilis dili), bərabərlik və çöhrəkçilik kimi peşə bacarıqları və mühasibat, vergi, marketinq, mühasibat uçotunun aparılması, yenicə başlanmış biznesin planlaşdırılması və kreditin planlaşdırılması kimi biznes bacarıqları üzrə bilik və vərdişlərin öyrənilməsinə təklif edir.

Mərkəz qısa bir vaxtda yerli məktəblərlə əlaqələr qurdu və bu məktəblər buraxılış sinif şagirdlərini mövcud standart tədris planlarına daxil edilməmiş əlavə biliklərin qazanılması üçün həmin kurslara göndərməyə çox böyük maraq göstərdi.

Kurslarda təhsil almaq pulludur və bu da mərkəzə kənardan maliyyələşdirilmədən müstəqil fəaliyyət göstərməyə imkan verir. Bununla belə, bu kurslara olan tələbat çox böyükdür. 2005-ci ildə 600 nəfərdən çox adam bu kurslarda təhsil alıb və Qaradağ sakinlərinin 200 nəfərdən çoxuna bizneslə əlaqədar məsləhətlər verilib. Ərazidə yeni biznes sahələri üçün beş biznes inkişafı planı işlənib hazırlanıb və yeddi nəfər yerli biznes təlimatçısı mərkəzə işə götürülüb.

Dünyanın digər yerlərində fəaliyyət göstərən oxşar biznes inkişafı mərkəzlərinin təcrübəsinə əsaslanaraq ümid etmək olar ki, artıq yeni bacarıqlar və imkanlar yaradan bu təşəbbüs Qaradağın iqtisadi çoxşaxəliliyini (hazırda o, əsasən sənaye rayonudur) gücləndirəcəkdir.

həyata keçirilməsi daxildir. İcmaların bu layihələrin həyata keçirilməsində nağd pulla və əməklə köməyi 25% təşkil etdi ki, bu da icmalar tərəfindən gözlənilən töhfədən 20% artıq oldu.

2005-ci il ərzində İSP tərəfindən maliyyələşdirilən bir sıra cari təhsil layihələri, o cümlədən tələbə inkişafı proqramları, kompüter kursları, universitetlərə qəbul imtahanlarına hazırlıq kursları, bir təqaüd proqramı, bir ətraf mühitlə əlaqədar tədris proqramı və mədəni proqramların həyata keçirilməsi davam etdirildi. Bir il davam edən "Yerli hökumətə bilik və bacarıqların öyrədilməsi" proqramı başa çatdırıldı. Ümid və Səngəçal qəsəbələrində kanalizasiya sistemləri quraşdırıldı. 2005-ci ilin birinci rübündə Qaradağ rayonunda bir səhiyyə proqramının həyata keçirilməsinə başlandı. Bu proqramın əsas məqsədi ana-uşaq sağlamlığının möhkəmləndirilməsi və bu sahədə təhsil xidmətlərinin təmin edilməsi idi. Ələttə, birinci məhsulun alınması 2006-cı il üçün nəzərdə tutulan bir istixana layihəsinə başlandı.

BP Azərbaycan 2004-cü il üçün Davamlı İnkişaf haqqında Hesabatda biz Ümid qəsəbəsində Azərbaycanda ilk icma əsaslı təşkilat olan İnsan İnkişafı Birliyinin yaradılmasını və onun "Ümid" İnsan İnkişafı və Davamlı Gəlirin Formalaşdırılmasına Dəstək Birliyi (ÜİİB) kimi qeydiyyatdan keçdiyini göstərmişdik. Elə həmin il ölkənin Təhsil naziri insan inkişafının orta məktəblərdə fakültativ tədris fənni kimi keçilməsi məqsədi ilə insan inkişafı üzrə bir proqram çap etdirdi. Bunun nəticəsi olaraq indi Azərbaycanda şagirdlər və tələbələr üçün ÜİİB haqqında məlumatlar daxil edilmiş bir çox dərs kitabları nəşr edilmişdir. 2005-ci ilin dekabr ayında Birləşmiş Millətlər Təşkilatı ÜİİB haqqında məlumatları Nyu-Yorkda öz veb-səhifəsində yerləşdirdi.

www.hdr.undp.org/nhdr/impact

Kompressor və Suvurma Platforması (KSP) Layihəsi İSP 2005-ci ildə Bakının Bibiheybət qəsəbəsində (ATA istehsalat sahəsinin yaxınlığında) İSP-ni həyata keçirən Beynəlxalq Xilas Komitəsi (BXK)

icma rəhbərləri tərəfindən layihələşdirilmiş və təklif edilmiş dörd mühüm layihəni – məktəb idman zalı və təcili tibbi yardım məntəqəsinin tikintisi, mədəniyyət

2005-ci ildə bizim Azərbaycanda, Gürcüstanda və Türkiyədə çəkdiyimiz sosial xərclər cəmi \$25,45 milyon olmuşdur (bu xərclər 2003-cü ildə \$6,66 milyon və 2004-cü ildə \$34,25 milyon olmuşdur) ki, bu da BTC layihəsinin tikinti mərhələsinin başa çatmasını əks etdirir.

sarayının təmiri, məcburi köçkünlər (MK) yaşayan qəsəbədə elektrik enerjisi təchizatı sisteminin dəyişdirilməsi və tibb məntəqəsi və tibbi/qeyri-tibbi avadanlığın təmin edilməsi layihələrini başa çatdırdı.

İl ərzində həyata keçirilən digər layihələrə səhiyyə və ətraf mühitin təmizlənməsi kampaniyaları, biznesin inkişafı və sağlamlığın yaxşılaşdırılması üzrə təlim-toplantılar, Bibiheybətın gənclər qrupu tərəfindən irəli sürülmüş mikro-layihələr, icma rəhbərləri üçün mikro-layihələr üzrə təlim və bələdiyyə idarəsi əməkdaşları üçün xüsusi təlim kursları daxil idi.

2005-ci ilin may ayında ABƏŞ və BXK arasında Bibiheybətdə həyata keçirilməli iki yeni layihəni – bir məktəbin təmiri layihəsi və ictimai mərkəzin tikintisi layihələrini maliyyələşdirmək üçün dəyəri \$150 000 olan ikinci qrant sazişi imzalandı. Məktəbin təmiri layihəsi vaxtında, 2005-2006-cı tədris ilinin başlanmasınadək başa çatdırıldı. 2005-ci ilin sonlarında həyata keçirilməsi davam etdirilən digər layihələrə uşaq bağçasının tikintisi və ictimai parkın salınması layihələri daxil idi.

Şahdəniz (ŞD) üzrə ictimai sərmayə proqramı (ISP)

ŞD İctimai Sərmayə Proqramı \$1,78 milyon dəyəri olan bir proqramdır və Azərbaycanda bu proqram ŞD layihəsi ilə əlaqədar tikinti işləri aparılan ərazilərin yaxınlığında yaşayan icmaların həyatlarının yaxşılaşdırılmasına yönəlmişdir.

Müxtəlif proqramların həyata keçirilməsi 2005-ci ilə keçirilib. Beynəlxalq İctimaiyyətə Yardım Fondu (FINCA) tərəfindən həyata keçirilən mikromaliyyəşdirmə təşəbbüsü Bakının Xətai və Səbəyel rayonlarında yerləşən ticarət, istehsal və xidmətlərin təmin edilməsi ilə məşğul olan yerli kiçik müəssisələrə kreditlər vermişdir. Bu günədək nəzərdə tutulduğundan xeyli çox, təxminən 1 880 nəfər ümumi məbləği \$890 000 təşkil edən kreditlərdən faydalanmışdır.

Bu arada, yerli qeri-hökumət təşkilatı olan “Ümid” tərəfindən həyata keçirilən və layihə ərazisindəki on icmaya yönəlmiş Zığ İctimai İnkişaf Təşəbbüsü bu il bir sıra mühüm nailiyyətlər əldə etmişdir. 1995-ci ildən bəri işləməyən məktəb istilik sistemi

təmir edilmişdir. Şagirdlərin dərslərdə iştirakı müvafiq olaraq 80%-dən 95%-ə qalxmışdır. Mətbəx və kanalizasiya sistemləri yaxşılaşdırılmışdır. Altı tədris layihəsi həyata keçirilmişdir. Bu layihələrə dəstək vermək üçün 2005-ci ildə icma üzvləri tərəfindən toplanılan vəsait \$5 250 təşkil etmiş və layihələrin həyata keçirilməsinə başlandıqdan bəri icmaların topladığı vəsait \$17 454 məbləğinə çatmışdır.

Əməliyyatların aparıldığı ərazilərdə ŞD ilə əlaqədar digər proqrama “Oyun avtobusu” (“Playbus”) layihəsi də daxil idi. Bu layihənin məqsədi uşaqları qrup şəklində fəaliyyət göstərməyə, problemləri birgə həll etməyə və başqalarının hüquqlarına hörmətlə yanaşmağa adət etdirmək idi. Uşaqların çoxu bu tədbirdə öz valideynləri ilə iştirak etmişdi. Uşaq evləri və ictimai uşaq bağçalarının da əhatə edən 15 yerdə 50 tədbir həyata keçirilmişdir.

BTC və CQBK ictimai sərmayə proqramı (ISP)

Azərbaycanda həyata keçirilməsinə 2003-cü ildə başlanılmış BTC/CQBK İSP

xərclərin üç illik müddət üzrə bölündüyü \$8 milyon dəyəri olan bir proqramdır. Bütçələri müvafiq olaraq \$8 milyon və \$9 milyon olan buna oxşar proqramlar Gürcüstanda və Türkiyədə də mövcuddur.

Ölkələrin hər üçündə İSP-lərin icra edilməsi QHT tərəfdaşları vasitəsilə həyata keçirilir. Uşaqları Müdafiə Təşkilatı (UMT), Beynəlxalq Xilas Komitəsi (BXK), Beynəlxalq Tibb Korpusu (BTK) və Beynəlxalq İctimaiyyətə Yardım Fondu (FİNKA) 2004-cü ildə Azərbaycanda həyata keçirməyə başladıkları layihələri əsas beynəlxalq tərəfdaşlar qismində 2005-ci ildə də davam etdirdilər. Bundan başqa, yerli təşkilatları layihələrin həyata keçirilməsinə cəlb etməklə icraçı tərəfdaşların şəbəkəsi genişləndiyinə görə İSP-yə bir neçə yeni proqram əlavə edildi.

Azərbaycanda BTC/CQBK İSP-nin təməl hesab etdiyi mövzular – gəlir yaradılması, kənd təsərrüfatı sistemlərinin gücləndirilməsi, icmaların səfərbər edilməsi və onlara səlahiyyət verilməsi, tibbi xidmətlərin təmin edilməsi və ictimai infrastrukturun bərpası əvvəlki illərdə olduğu kimi dəyişilməz qaldı.

BTK “İcmalar üçün Əsas Tibbi Xidmətlər” proqramının həyata keçirilməsini davam etdirdi və 2005-ci ilin sonlarında 28 klinika təmir edilmiş və 300 nəfərdən artıq tibb işçisi təlim kursu keçmişdi.

BXK və Uşaqları Müdafiə Təşkilatı icmaların səfərbərliyi və bilik və bacarıqların yaradılması üzrə işlərini davam etdirmişdir. Yerli QHT olan “Aqro İnformasiya Mərkəzi” (AİM) il ərzində 21 nəfər kənd təsərrüfatı mütəxəssisinə əkinçilik, heyvandarlıq və kənd təsərrüfatı iqtisadiyyatının texniki aspektləri üzrə təlim keçmişdir. Öz növbəsində bu mütəxəssislər əlavə 124 nəfər kənd təsərrüfatı işçisinə təlim keçəcəkdir.

BXK tərəfindən Yevlax rayonunda təsis edilmiş İnkişaf Resurs Mərkəzi (İRM) müasir kənd təsərrüfatı avadanlıqlarına olan tələbatı ödəmək və eləcə də belə avadanlıqlardan və onları işlədə bilən mexaniklərdən rayondakı müstəqil fermerlərin istifadə edə bilməsini təmin etmək üçün BTC/CQBK-dən bir kənd təsərrüfatı xidmət şirkəti yaratmaq məqsədi ilə qrant almışdır.

Mikrokreditlər geniş şəkildə paylanmışdır. BTC/CQBK İSP-nin həyata keçirilməyə

Biz və bizim tərəfdaşlar 2003-2005-ci illəri əhatə edən müddətdə Azərbaycanda ictimai sərmayə qoyuluşunun müxtəlif növlərinə bütövlükdə təxminən \$18 milyon vəsait xərcləmişik. Bu sərmayələrdən çox faydalananlar BTC/CQBK boru kəmərlərinin Azərbaycandakı marşrutu boyunca yerləşən kənd icmaları və AÇG və ŞD layihələrinin işlənməsi ilə əlaqədar əməliyyatların quruda keçirilən ərazilərinə yaxın olan icmalar olmuşdur.

FİNKA-nın fəal müştərisi

Həsənova Təranə 1966-cı ildə Gəncə şəhərində anadan olmuşdur. O, orta məktəb bitirib, evlidir, iki qızı və bir oğlu var. Onun qızları musiqi məktəbində oxuyur və oğlu dördüncü sinfə gedir.

1994-cü ilədək Təranə Gəncədəki xalça fabrikində, həyat yoldaşı isə xüsusi şəxs kimi qaynaqçı işləyib. Lakin həmin il, Sovet İttifaqının dağılmasından sonra şəhərdəki xalça zavodu fəaliyyətini dayandırdı və Təranə öz işini itirdi. Ailə tezliklə ciddi maddi çətinliklərlə üzləşməyə başladı.

Bu şəraitdə Təranə bütün işləri öz üzərinə götürmək qərarına gəldi. Bir-iki ayın içində o, evlərinin yanındakı kioskda kiçik bir bərbərxana açdı. Çox keçmədən məhdud imkanlı bu obyekt sayı sürətlə artan

müştərilərə xidmət göstərməkdə çətinlik çəkməyə başladı. 2003-cü ildə FİNKA Gəncədə fəaliyyətə başlayanda, Təranə bu təşkilatın işinə maraq göstərən ilk şəxslərdən biri idi.

Sonrakı iki il ərzində o, \$300 bir şey üçün, \$400 başqa bir şey üçün borc ala-ala FİNKA-nın fəal müştərilərindən oldu. 2005-ci ilin sonlarında onun borc götürdüyü vəsaitlərin ümumi məbləği \$4 250-a çatmışdı və o, bu borcların hamısını vaxtında qaytarmışdı.

Götürdüyü kreditlərlə Təranə kioskun yerində 40 kvadrat metrlik “Cenifer” adlı bir bərbər salonu açdı və beləliklə də müştərilərinin sayını bir neçə dəfə artırdı. Hazırda o, iki qadın işə götürüb və gələcəyə yeni bir inamla baxır.

başlanmasından sonra FİNKA tərəfindən Azərbaycanda 99% ödəniş tarifi ilə 12 822 belə kredit verilmişdir və BTC/CQBK mikromaliyyələşdirmə proqramına əsasən İSP tətbiq edilən icmalarda FİNKA tərəfindən ümumilikdə \$4,6 milyon kredit verilmişdir.

BTC/CQBK və Yunokal-Xəzər (Unocal Khazar) tərəfindən birgə maliyyələşdirilən və Beynəlxalq Tibb Korpusu tərəfindən həyata keçirilən “Xəzər Görmə Layihəsi” (XGL) BTC/CQBK İSP-nin davamıdır. Əvvəlcədən nəzərdə tutulmuş 11 rayonda on beş “göz klinikası günləri” keçirilmiş, 2 086 nəfər göz müayinəsindən keçmiş və məsləhətlər almışdır. Həmin 11 rayonun baş oftalmoloqları “göz klinikası” günlərində iştirak etmiş və e-lə işdəcə təlim kursu keçmişdir. İndi XGL tərəfindən demək olar ki, 1 000 təshihedici prosedür həyata keçirilmişdir.

2005-ci ilin yeni proqramlarından biri də Uşaqları Müdafiə Təşkilatının başladığı “Tanınmış və yeni yaranan icmalar” proqramıdır. Bu proqram vasitəsilə BTC/CQBK İSP-nin həyata keçirilməsinin birinci iki ilində uğur əldə etmiş altı icma öz bilik və

bacarıqlarını belə uğura nail ola bilməmiş 18 icmaya aşılıb.

BTC/CQBK İSP-nin Azərbaycanda təsiri e-lə güclü olmuşdur ki, kənar tərəflər bu işlərdən ruhlanaraq yeni layihələrə bizimlə birgə sərmayə qoymuş və onların həyata keçirilməsində iştirak etmişlər. Bu layihələrin bir çoxu yerli QHT-lərdən istifadə olunmaqla həyata keçirilir və bu da icmaların inkişaf etdirilməsi işinə onların həm rəhbərlik etmək, həm də bu işi həyata keçirmək bacarığını artırır.

2005-ci ildə deyilənlərlə əlaqədar aparılmış işlər sırasından aşağıdakıları misal getirmək olar:

- “Mədəd” 11 kənd məktəbində kompüterləşdirməni yaxşılaşdırmaq üçün bir proqram həyata keçirməyə başladı.
- “Ümid” Yevlax və Hacıqabul rayonları arasında icmalarda içməli suya olan son dərəcə kəskin ehtiyacı aradan qaldırmaq üçün su saflaşdırma proqramına başladı.
- “Həyat” yerli ətraf mühit problemləri haqqında məlumatlılığı artırmaq məqsədi ilə ətraf mühit barədə məlumatlılıq və onun

yaxşılaşdırılması proqramının yerinə yetirilməsinə başladı.

Bundan başqa, biz layihələrin idarə edilməsi ilə əlaqədar təcrübə və bacarıqların qazanılmasında yerli QHT-lərə yardım göstərmək məqsədi ilə onlar üçün rəsmi proqram hazırlanmasına kömək etdik. Proqramın hazırlanmasında BXK göstərişlər verməklə, təlimləndirmə və texniki kömək göstərməklə beş yerli QHT-nin təşkilati bacarıqlarının artmasını təmin etmək üçün onlarla birgə işləmişdir. Bütün bunlar 24 icmada əməli olaraq səfərbərliyin aparılması və mikro-layihələrin işlənilməsi ilə tamamlanmışdır. Bu proqram 2005-ci ilin dekabr ayında uğurla başa çatdırıldı.

BTC/CQBK İSP layihələri haqqında daha ətraflı məlumatların alınmasını təmin etmək üçün www.btcinvestment.com veb-səhifəsi açılmışdır.

Ekoloji sərmayə proqramı (ESP)

2005-ci ildə biz ESP fəaliyyətlərinə biomüxtəlifliyə əlavə olaraq ətraf mühit barədə məlumatlılıq, təhsil və icmalarla

Öz qonşundan öyrən

Eyvazlılar İcma (özünə kömək) Qrupunun (İQ) nailiyyətləri qonşu Məşədi-Qaralar icmasına ehtəsir göstərdi ki, onlar da həmin uğurlara nail olmaq qərarına gəldilər. Lakin birgə uğura aparan yol qarşılıqlı anlaşma yaranana kimi o qədər də hamar olmadı.

Əsl əməkdaşlıq yalnız İQ və bələdiyyə Məşədi-Qaralarda məlumatlılıq kampaniyası təşkil edər bildikdən və İQ-nin rolu və vəzifələrini izah etdikdən sonra başladı. Nəticədə Məşədi-Qaralarda İQ seçildi və onun üzvləri Eyvazlılardakı tərəf-müqabillərindən təklif layihəsinin necə tərtib olunması və icmanın problemlərinin müəyyən edilməsi, onların ən vaciblərinin ön plana çəkilməsi və həlli üzrə təlim aldılar.

Təlim məşğələləri müvəffəqiyyətlə davam etdi və hər iki icma üçün ümumi olan yol problemini həll edəcək yolun birlikdə bərpa edilməsi layihəsinin təklif edilməsinə gətirib çıxardı. Məqsəd yalnız bir infrastruktur ehtiyacının aradan qaldırılması deyil, həm də bilik və təcrübələrin verilməsi və mübadilə edilməsindən ibarət idi.

Nəhayət, dəyəri \$16 422 olan bu layihə əsasında hər iki icmaya xidmət edən yolun yeddi kilometri bərpa olundu. Çəkilən ümumi xərclərin 69%-i BTC/CQBK İSP tərəfindən və 31%-i iki kənd tərəfindən (Eyvazlılar – 83%, Məşədi-Qaralar – 17%) ödənildi. Hər iki icmanın üzvləri tikinti işlərində fəal iştirak etdi və rayonda yeni bir tərəfdaşlıq ruhu yarandı.

əlaqədar ətraf mühit problemləri kimi məsələləri daxil etməklə bu fəaliyyətləri müxtəlifləşdirmək qərarına gəldik.

BTC/CQBK ESP-nin müstəqil ekspert yoxlaması 2005-ci ilin ortalarında aparıldı. Yoxlama göstərdi ki, proqramın əsasında dayanan bezi konsepsiyalar kifayət qədər başa düşülməsə də, ölkələrin hər üçündə ESP-yə çox böyük dəstək verilir. Azərbaycanda "proqramı ETSN tərəfindən müəyyən edilmiş yerli biomüxtəliflik məqsədlərinə daha yaxşı uyğunlaşdırmaq üçün düzəlişlər"lə bağlı ESP-nin həyata keçirilməsində baş verən ləngimələr səhmdarlar arasında ESP-nin səmərəliliyi ilə bağlı şübhələr yaratsa da, yoxlamaları aparanlar belə bir qənaətdə idilər ki,

layihələrin həyata keçirilməsinə başlandıqdan sonra bu şübhələr aradan qalxacaqdır. Bu yoxlamanın nəticəsində bir çox tövsiyələr, o cümlədən işlərin gedişi barədə hökumətləri daha yaxşı məlumatlandırmaq üçün ciddi səylərin göstərilməsinin və beynəlxalq donor təşkilatların məlumatlandırılmasının daha da təkmilləşdirilməsinin zəruriliyi irəli sürüldü.

Biz eləcə də qoruqla bağlı çap materiallarının nəşrinə kömək və gənclər üçün nəzərdə tutulmuş Ətraf Mühit barədə Məlumatlılıq və Təkmilləşdirmə Proqramını işləyib hazırlamaq üçün "Heyat" QHT-yə verilən dəstək də daxil olmaqla, Qobustan Mədəniyyət

Qoruğunda idarəetmə planını maliyyələşdirdik. Planlaşdırılır ki, bir qədər keçdikdən sonra dəyəri maksimum \$10 000 məbləğində olan müxtəlif layihələri maliyyələşdirmək üçün 30 icmaya maliyyə vəsaiti veriləcəkdir.

AÇG/ŞD ESP layihələri Səngəçal Terminalındakı mahmız-baldırlı tısağa populyasiyalarının mühafizəsi ilə əlaqədar göstərdiyi köməyi davam etdirmişdir. Biz eləcə də Azərbaycanda həyata keçirilməsi mümkün ola biləcək digər layihələrin seçilməsi barədə Ekologiya və Təbii Sərvətlər Nazirliyi (ETSN) ilə müzakirələr aparmışıq.

www.bp.com/caspian

2003-2005-ci illərdə Azərbaycanda BTC/CQBK İSP və digər ictimai sərmayə yatırımları nəticəsində əldə edilmiş nailiyyətlər**Sərmayənin növü**

Faydalanmış icmaların sayı	117
Yatırılmış vəsaitin məbləği (ABŞ \$)	\$6,9 milyon
İcraçı tərəfdaşlar/yerli(mill) QHT-lərin sayı	5 əsas icraçı tərəfdaş və onlara kömək edən 22 QHT
İcma Fəaliyyət Qruplarında qadınların %-i	43%
Təmir edilmiş tibb obyektlərinin sayı	35
Təmir edilmiş təhsil obyektlərinin sayı	49 (əlavə olaraq 11 məktəb kompüterlər almışdır)
Təmir edilmiş su təchizatı sistemlərinin sayı	36
Yaxşılaşdırılmış yollar, km-lərlə	146km
25%-dən çox icma köməyi almış infrastruktur layihələri, %-lə	71,5%
Təlim keçmiş tibbi kadrların sayı	314
Bilavasitə tibbi yardım alanların sayı	184 000
Verilmiş mikro-kreditlərin sayı	12 822
Mikro-kreditlərin geri qaytarılma %-i	99%
Mikro-kreditlərin orta dəyəri	\$364
Mikro-kreditlər alan qadınların %-i	49%
Kənd təsərrüfatı təlimatçıların/nümunəvi təsərrüfatların sayı	48 və 23 nümunəvi təsərrüfat
Təlim keçmiş fermerlərin sayı	2 700
Təchiz edilmiş yüksək keyfiyyətli toxumun çəkisi	10,3 ton
Yaradılmış kooperativlərin sayı	Yevlaxda 1 İnkişaf Resurs Mərkəzi Samux və Ağstafada iki açıq səhmdar cəmiyyəti

Əməkdaşların topladığı vəsaitlərin ikiqat artırılması

BP-nin hər bir əməkdaşı dünyanın hər yerində BP Əməkdaşlarının Topladığı Vəsaitlərin İkiqat Artırılması Fondu (ƏTVİAF) vasitəsilə hər il xeyriyyə məqsədləri üçün \$5 000-dək vəsaitdən istifadə edə bilər. Bu Fond əməkdaşların xeyriyyə məqsədləri ilə fəal şəkildə maliyyə vəsaitləri toplamasına və öz köməklərini könüllü olaraq təklif etməsinə dəstək verir və onlara şirkətin ölkədə olmasından faydalana biləcək yerli xeyriyyə təşkilatlarını seçmək imkanı verir.

2002-ci ildə biz əməkdaşların xeyriyyə tədbirlərində iştirakı ilə əlaqədar Azərbaycan üçün yerli şəraitə müvafiq olan xüsusi bir

strategiya işləyib hazırladıq və onu həyata keçirməyə başladığımız. Yeni strategiyanın həyata keçirilməsindən indiyədək BP Azərbaycan SİB-nin yüzlərlə əməkdaşı bu proqramda iştirak etmişdir. 2005-ci ildə vəsaitlərin ikiqat artırılması proqramı vasitəsilə yerli xeyriyyə təşkilatlarına (Üfuc, Azərbaycana Birgə Yardım (ABY), Community Shield Azerbaijan (CSA), Beynəlxalq Qadınlar Klubu (BQK), "Dəcəllər" Uşaq Teatrı) \$77 520 məbləğində ianə çatdırılmışdır.

Əməkdaşların bu rəsmi xeyriyyə tədbirlərində iştirakı proqramından başqa, işçilərimizin bir çoxu uşaq evlərinə və ya əlillər evlərinə kömək kimi digər könüllü tədbirlərdə də qeyri-rəsmi qaydada iştirak edirlər.

2.8 Gürcüstan və Türkiyə – sosial göstəricilərin xülasəsi

Gürcüstanda və Türkiyədə BTC/CQBK boru kəməri layihələri ilə əlaqədar müvafiq ictimai və ekoloji sərmayə proqramlarının icmalı.

Gürcüstan

2003-cü ildə başlayan BTC/CQBK ictimai sərmayə proqramının birinci mərhələsi 2005-ci ilin sonlarında əsasən başa çatdırıldı.

2005-ci ilin dekabr ayında biz 2006-2008-ci illəri əhatə edən dövr üçün \$5 milyon büdcəsi olan ikinci mərhələnin başlanmasını elan etdik.

Gürcüstanda Ekoloji Sərmayə Proqramının irəliləyişi çox yaxşı oldu. İl ərzində ümumi büdcəsi \$1,65 milyon olan beş layihənin – Qafqaz qara kəkliyinə öyrənilməsi, monitorinq və mühafizəsi; Qonur ayıların mühafizəsi və tədqiqi; QHT-lərin ətraf mühitlə bağlı bilik və bacarıqlarının yaradılması; Ekoloji təhsilin gücləndirilməsi; və Ekoloji baxımdan sağlam mal-qaranın yetişdirilməsinə dəstək – həyata keçirilməsinə başlandı. Altıncı ESP layihəsi xüsusi elmi tədqiqatın və texniki-iqtisadi əsaslandırmanın predmeti oldu.

Tezliklə əməliyyatçısı olacağımız üç neft və qaz boru kəmərinin keçdiyi Gürcüstanda BP qrupunun 2004-cü ilin oktyabr ayında öz üzərinə götürdüyü təhsil, səhiyyə və enerji sahələri üzrə layihələrə \$14,5 milyon xərcləyəcəyi barədə etdiyi vəddən sonra, ölkənin uzunmüddətli inkişafına kömək etmək üçün biz bir çox sahələrdə bir çox tərəfdaşlarla işləməyimizi davam etdirdik.

Bu il bütün regionda məzunların iqtisadi təhsil və tədqiqatlarını çox

yüksək səviyyəyə çatdırmağa imkan verəcək Tbilisidəki Beynəlxalq İqtisadiyyat Məktəbinə kömək məqsədi ilə BP rəsmən vəd etdiyi \$2 milyon vəsaiti ödədi. Bu məktəb eləcə də Gürcüstan, Azərbaycan və Ermənistan hökumətləri, Dünya Bankı, Tbilisi Dövlət Universiteti və beynəlxalq donorlar tərəfindən dəstəklənir.

Gürcüstan mütəxəssisləri üçün Böyük Britaniyada həyata keçirilən təqaüd proqramının birinci dövrəsi uğurla başa çatdırıldı. On nəfərdən ibarət tələbə təhsillərini Britaniya universitetlərində davam etdirmək üçün sentyabr ayında İngiltərəyə yola düşdü.

BP həm də Gürcüstanın qərbində yerləşən Kutaisi şəhərindəki bir səhiyyə obyektinin modernləşdirilməsi və tibbi avadanlıqla təmin olunması üçün evəzsiz olaraq \$3 milyon məbləğində vəsait bağışladı.

Regional İnkişaf Təşəbbüsü (RİT) çərçivəsində BP Gürcüstan Qaz Beynəlxalq Korporasiyası (QQBK) ilə bağlanmış əməkdaşlıq sazişinin bir hissəsi kimi, Gürcüstanın təbii qaz şəbəkəsinin modernləşdirilməsinə kömək məqsədi ilə texniki yardım olaraq \$700 000 məbləğində vəsaiti təmin etməyə razılıq verdi. Bu vəsaitdən şimal-cənub "Magistral" qaz boru kəmərinin təmiri üçün QQBK-nın planlaşdırma və hazırlıq işlərinə kömək etmək üçün istifadə olunacaqdır.

İlin sonunda BP-nin verdiyi \$300 000 dollarlıq qrantın köməyi ilə Avropa

Birliyi-Gürcüstan Biznes Şurası (ABGBŞ) yaradıldı. ABGBŞ-nin rolu Gürcüstana AB sərmayələrinin cəlb edilməsindən, AB şirkətlərinin yerli tənzimləyici qaydaları öyrənməsindən və yerli tərəfdaşları müəyyənləşdirməkdə onlara kömək etməsindən və Gürcüstan biznesinin AB-də bazarlar tapmasına və AB standartlarına nail olmasına yardım göstərməkdən ibarətdir.

Türkiyə

İSP-nin bir hissəsi kimi Türkiyədə artıq ödənilmiş \$2,4 milyona əlavə olaraq 2005-ci ildə təxminən \$2,7 milyon ödənilmişdir.

Türkiyədə həyata keçirilən İSP-nin uğurları elə oldu ki, bu layihələrə \$1,7 milyon əlavə vəsait də yerli dövlət orqanları və icmalar tərəfindən qoyuldu. İSP-nin dəstəyi ilə təsis edilmiş bir çox kooperativ və Kənd İnkişafı Cəmiyyətləri müvafiq layihələr hazırlamış və digər donör təşkilatlardan \$3,6 milyon əlavə vəsaitin alınmasını təmin etmişdir. Bundan başqa, tərəfdaşlar və yerli təşkilatlar dəyəri təxminən \$643 000 milyon olan yeni layihələr üçün donorlardan cavab gözləyirlər.

İSP-nin Türkiyədəki əsas diqqət mərkəzində dayanan məsələlər 2005-ci ildə dəyişməz qaldı. Bu məsələlərə gəlir qazanılması və iqtisadi imkanların yaxşılaşdırılması, inkişafa dəstək verilməsi, əkinçilik və heyvandarlıq sektorunun yaxşılaşdırılması və yerli icmalarda bilik və bacarıqların yaradılmasına kömək göstərilməsi daxildir.

Bu proqramların yaratdığı faydalardan ən çox xeyir görənlər BTC boru kəməri marşrutu boyunca yerləşən on əyalətdəki təxminən 331 icmanın üzvləridir. 2005-ci ilin sonunadək Türkiyədə 154.000-dən çox adam İSP fəaliyyətlərindən faydalanmışdır. Təxminən 309 “Tez təsir” layihəsi başa çatdırılmışdır. Onlardan 105 layihə içməli su sistemlərinin tikintisi və ya təmiri, 98 layihə məktəb, klinika və s. bu kimi ictimai binanın təmiri/tikintisi və

qalanları suvarma və ya kanalizasiya sistemlərinin təmiri ilə əlaqədar olmuşdur.

2005-ci ilin digər əlamətdar hadisələrinə icmaların fəallığını təşkil edən, idarə edən və inkişaf etdirən 60 yerli təşkilatın, o cümlədən 29 kooperativin yaradılması, Ərzurum, Ərzincan və Kayseri regionlarında açıq məktəb tədris proqramına dəstək verilməsinin davam etdirilməsi və Türkiyə Arxeologiya və Arxeoloqlar Fondunun, Qazi Universitetinin və Britaniya Arxeologiya İnstitutunun əməkdaşları ilə birgə işlərində BTC boru kəməri marşrutu boyunca aşkar edilən arxeoloji tapıntıların nümayiş etdirilməsi üçün yerli muzeylərin təmir edilməsi daxildir.

Bunlara paralel olaraq, Türkiyədə ESP – dəyəri \$3,5 milyon olan bu proqram 2005-ci ildə bir sıra mühüm nəticələr verdi. Şirkətdenkənər yoxlama bu proqramı Türkiyədə biomüxtəlifliyin yaxşılaşdırılmasında və mühafizə edilməsində əhəmiyyətli faydalar verən böyük əhəmiyyətli bir müvəffəqiyyət kimi təsvir etmişdir.

2005-ci ildə Ceyhan dəniz terminalı ətrafında yaşıl dəniz tısağaları ilə əlaqədar aparılan tədqiqat zamanı 213 yuva aşkar edilmişdi ki, bunların da çoxu tülkülər və vəhşiləşmiş itlər tərəfindən dağıdılmışdı. Buna görə də, yuvaların yarısından çoxunun üstünə barmaqlıqlar qoyuldu və bu da yırtıcıların törətdiyi itkiləri 10%-dən də aşağı salmağa imkan verdi.

Türkiyə sahilində sayca çox azalmış Aralıq dənizi suitilərinin qalanının dinamikasını başa düşmək üçün aparılan tədqiqat başa çatdırılmış və mağaralara girişlərdə

adamların daxil olmasının qarşısını almaq üçün maneələr qurulmuşdur. Nadir Qafqaz qara kəkliyi haqqında məlumatlar toplamaq üçün layihə həyata keçirilərkən 42 ərazidə 286 kəklik qeydə alınmışdı ki, onların da 27-i əvvəllər məlum deyildi. “Mühüm Bitki Əraziləri” (MBƏ) layihəsinin həyata keçirilməsi nəticəsində 21 yeni MBƏ-ləri müəyyən edilmiş, 5 000 nümunə toplanılmış və elmə indiyədək məlum olmayan altı növ kəşf edilmişdir.

2.9 Fəsil 2 üzrə əsas statistik göstəricilər^a

Ümumi

- 2006-2015-ci illərdə alternativ enerji mənbələrinə BP qrupu tərəfindən qoyulmalı \$8 milyard vəsait.

İctimai sərmayə qoyuluşu

- 2005-ci ildə Azərbaycanda, Gürcüstanda və Türkiyədə \$25,45 milyon ictimai xərclər.
- 2003-2005-ci illərdə Azərbaycanda ictimai sərmayə qoyuluşu üzrə \$18 milyon xərclər.
- 2005-ci ildə Səngəçal Terminalının Genişləndirilməsi Layihəsi İSP tərəfindən 31 mikro-layihənin həyata keçirilməsinə başlanmışdır.
- 2005-ci ildə Azərbaycanda əvvəlcədən nəzərdə tutulmuş 11 rayonda 15 "göz klinikası günləri" keçirilmiş və 2 086 nəfər göz müayinəsindən keçmişdir.
- 2005-ci ildə FİNKA tərəfindən \$4,6 milyon məbləğində mikro-kreditlər verilmişdir – Azərbaycanda orta qiymət \$364 olmuşdur.
- Azərbaycanda 117 icma İSP-dən faydalanmışdır.

Sahibkarlığın inkişafı

- 2005-ci ildə ölkədə Azərbaycan şirkətləri vasitəsilə \$310 milyon, o cümlədən kiçik və orta müəssisələr vasitəsilə \$67 milyon xərclənmişdir.

^a Əgər başqa cür göstərilməyibsə, icra göstəriciləri BP Azərbaycan SİB-yə aiddir.

Üç il ərzində icra göstəriciləri^a

	2003	2004	2005
İstismar			
Hasıl olunmuş cəmi karbohidrogenlər (gündə min barel neft)	130,8	132,2	261
Maliyyə			
Əməliyyat xərcləri – cəmi ümumi xərclər (\$ min)	89 000	157 668	213 983
Əsaslı xərclər – cəmi ümumi xərclər (\$ min)	3 986 000	5 122 678	5 160 705
Əməyin təhlükəsizliyi^b			
Ölüm halları – əməkdaşlar	0	0	0
Ölüm halları – podratçılar	0	2	2
İş gününün itirilməsi ilə nəticələnən hadisələr (İGİNH) – işçi qüvvəsi	9	8	3
İş gününün itirilməsi ilə nəticələnən hadisələrin baş vermə tezliyi (İGİNH BVT) – işçi qüvvəsi	0,08	0,03	0,01
Qeydə alınan hadisələr – işçi qüvvəsi	74	112	74
Qeydə alınan hadisələrin baş vermə tezliyi (QAH BVT) – işçi qüvvəsi	0,62	0,43	0,33
İşlənmiş saatlar – əməkdaşlar (milyon saat)	23,80	51,71	44,41
İşlənmiş saatlar – podratçılar (milyon saat)	n/a	104,5	81,84
Ətraf mühit			
Birbaşa karbon qazı (CO ₂) (kilo ton)	910	979	1 680
Dolayısı ilə karbon qazı (CO ₂) (kilo ton)	0	0	0,3
Birbaşa metan (CH ₄) (kilo ton)	4,7	4,7	6,9
Birbaşa istixana qazı (İQ) (min ton CO ₂ -yə ekvivalent)	1 010	1 077	1 860
Məşəldə yandırma (kəşfiyyat və hasilat) (ton)	258 184	283 953	478 415
Kükürd qazı (SO _x) (ton)	161	98	878
Azot qazı (NO _x) (ton)	2 273	2 210	4 457
Qeyri-metan karbohidrogenlər (QMKH) (ton)	2 753	3 161	5 277
Neft dağılmalarının sayı – birinci qoruyucu qatın itməsi	29	24	64
Dağılmış məhsulun həcmi (litr)	113 454	21 495	95 468
Yığılmamış məhsulun həcmi (litr)	93 251	3 061	1 048
Dəniz tullantıları – tərkibində sintetik əsaslı qazma məhlulu olan qazma şlamı (ton)	8 122	6 077	3 315
Əməkdaşlar^c			
Əməkdaşların sayı – Azərbaycan Strateji İcra Bölümü (Azərbaycan üçün)	1 196	1 505	1 741
Sosial xərclər			
Azərbaycan Strateji İcra Bölümü üçün cəmi – ümumi xərclər (\$ milyon)	6,66	34,25	25,45

^a Əgər başqa cür göstərilməyibsə, onda icra göstəriciləri BP Azərbaycan SİB-yə aiddir.

^b Əməyin təhlükəsizliyi üzrə məlumatlar BP Azərbaycan SİB üzrə məlumatlardır. BP Azərbaycan SİB SƏTƏM göstəriciləri haqqında hesabat verən bölümdür. Bu məlumatlara yalnız layihə ilə bağlı məlumatlar daxil deyildir.

^c Müvəqqəti işə götürülənlər bura daxil deyildir.

MSŞT sənədinin surətləri

Reporting form for a foreign extractive industry company about payments to the government of the Republic of Azerbaijan (host government)

Name of Company: BP
 BP Exploration Caspian Sea Ltd (TIDN 9900070211), Amoco Caspian Sea Petroleum Ltd (TIDN 9900071821);
 Amoco Inam Petroleum Co BV (TIDN 9900065151); BP Exploration (Azerbaijan) Ltd (TIDN 9900070341)
 Name of industry: Oil and gas
 Activity type: Production Sharing Agreements (Azeri-Chirag-Guneshli, Shah Deniz, Alov, Inam)
 Reporting Period: Annual, January-December 2004

Payment description	Value ¹		Volume	
	mln. US dollar	bln.AZM	Oil mln.boe	Gas (natural, associated) nm ³
1. Payments/allocations of foreign company to host government 1a) Host Government's production entitlement in foreign company's Production Stream - in kind - in cash			2.29	
1b) Payments of foreign company to host government Royalties - in kind - in cash				
Profit tax				
Other tax (excluding employee income tax, Social Protection Fund tax, withholding tax)				
Dividends				
Signing bonuses and other bonuses				
License fees, entry fees and other considerations for licenses				
Other payments, including: a) transportation tariff (SOFAZ) b) acreage fee (SOFAZ)	3.95 0.45			
2. Payments / allocations of foreign company to host state-owned company 2a) Host state-owned company's production entitlement in foreign company's Production Stream - in kind - in cash				
2b) Payments to host state-owned company Royalties - in kind - in cash				
Profit tax				
Other tax (excluding employee income tax, Social Protection Fund tax, withholding tax)				
Dividends				
Signing bonuses and other bonuses				
License fees, entry fees and other considerations for licenses				
Other payments, incl. a) transportation tariff (SOCAR) b) associated gas ² (SOCAR)	0.07			948,576,000

Company authorized officer

Form completing date 15 Feb '05

¹ For a reporting line only one of value columns shall be filled (either USD or AZM)

² BP as the operator of AIOC, reports within BP's template, the total gross number for associated gas delivered to SOCAR in 2004

**Reporting form for a foreign extractive industry company about payments
to the government of the Republic of Azerbaijan (host government)**

Name of Company: BP
 BP Exploration Caspian Sea Ltd (TIDN 9900070211), Amoco Caspian Sea Petroleum Ltd (TIDN 9900071821);
 Amoco Inam Petroleum Co BV (TIDN 9900065151); BP Exploration (Azerbaijan) Ltd (TIDN 9900070341)
 Name of industry: Oil and gas
 Activity type: Production Sharing Agreements (Azeri-Chirag-Guneshli, Shah Deniz, Alov, Inam)
 Reporting Period: Annual, January-December 2005

Payment description	Value ¹		Volume	
	mln. US dollar	bln.AZM	Oil mln.boe	Gas (natural, associated) knm ³
1. Payments/allocations of foreign company to host government				
1a) Host Government's production entitlement in foreign company's Production Stream - in kind (SOFAZ) - in cash			4.89	
1b) Payments of foreign company to host government Royalties - in kind - in cash				
Profit tax				
Other tax (excluding employee income tax, Social Protection Fund tax, withholding tax)				
Dividends				
Signing bonuses and other bonuses				
License fees, entry fees and other considerations for licenses				
Other payments, including: a) transportation tariff (SOFAZ) b) acreage fee	4.45 0.45			
2. Payments / allocations of foreign company to host state-owned company				
2a) Host state-owned company's production entitlement in foreign company's Production Stream - in kind - in cash				
2b) Payments to host state-owned company Royalties - in kind - in cash				
Profit tax				
Other tax (excluding employee income tax, Social Protection Fund tax, withholding tax)				
Dividends				
Signing bonuses and other bonuses				
License fees, entry fees and other considerations for licenses				
Other payments, incl. a) transportation tariff (SOCAR) b) associated gas ² (SOCAR)	0.81			1,778,570

Company authorized officer

Form completing date 28.12.05

¹ For a reporting line only one of value columns shall be filled (either USD or AZM)

² BP as the operator of AIOC, reports within BP's template, the total gross number for associated gas delivered to SOCAR in 2005

Əminlik barədə BP rəhbərliyinə müstəqil şirkətin təminat bəyanatı

"BP Azərbaycanda. Davamlı İnkişaf haqqında Hesabat 2005" BP Azərbaycan Strateji İcra Bölümü (BP Azərbaycan SİB) daxilində məlumatların toplanması və təqdim edilməsinə görə məsuliyyət daşıyan rəhbərlik tərəfindən hazırlanmışdır. BP rəhbərliyinin tapşırığına uyğun olaraq, bizim məsuliyyətimiz, aşağıda göstərilirdiyi kimi, bu hesabatda verilmiş məlumatlar, faktlar və işıqlandırılmış məsələlərin əhatə dairəsi barədə qərar vermək üçün məhdud əminlik öhdəliyini yerinə yetirməkdən ibarətdir.

Əminliklə bağlı işlərimizin yerinə yetirilməsində biz yalnız BP p.l.c.-nin rəhbərliyi qarşısında onunla razılaşdırılmış səlahiyyətlər dairəsində məsuliyyət daşıyıyıq. Bu səbəbdən də biz hər hansı digər məqsədə görə və ya hər hansı digər şəxs və ya təşkilat qarşısında heç bir məsuliyyət daşımırıq və ya öz üzərimizə öhdəlik götürmürük. Hər hansı bir üçüncü tərəfin bu Hesabatla nə dərəcədə etibar etməsinə görə məsuliyyət tamamilə onun öz üzərinə düşür.

Gəldiyimiz nəticələr gördüyümüz hansı işlərə əsaslanır?

Əminlik öhdəliyimiz *Auditlər İstisna olmaqla Əminlik Öhdəlikləri və ya Tarixi Maliyyə Məlumatları üzrə Yoxlamalar* üçün Beynəlxalq Mühəsiblər Federasiyasının Beynəlxalq Standartına (İSAE3000) uyğun olaraq planlaşdırılmış və həyata keçirilmişdir. İşimizin əhatə dairəsi bu Hesabatda verilmiş məlumat və məsələlər üzrə məhdud əminlik öhdəliyini yerinə yetirməkdən ibarətdir.

Hesabat aşağıdakı meyarlara görə qiymətləndirilmişdir:

- Hesabatda 2005-ci ildə media nümayəndələri tərəfindən BP-nin Azərbaycandakı fəaliyyəti ilə əlaqədar qaldırdığı davamlı inkişaf məsələlərinin, BP Azərbaycan SİB-nin özünün mühüm davamlı inkişaf məsələləri ilə bağlı keçirdiyi yoxlamanın və seçilmiş daxili sənədlərin əhatə edilib-edilməməsi,
- Hesabatda verilmiş davamlı inkişaf haqqında məlumatların BP Azərbaycan SİB-nin müvafiq rəhbərləri tərəfindən verilən izah və dəlillərə uyğun gəlib-gəlməməsi,

- Hesabatda verilmiş davamlı inkişaf haqqında məlumatların müvafiq strateji icra bölümü səviyyəsində qeydə alınmış məlumatlara uyğun gəlib-gəlməməsi.

Rəyimizi formalaşdırmaq üçün biz aşağıdakı işləri görmüşük:

1. Hesabatda verilmiş bəyanatların həcmi və müvafiqliyinin yoxlanılması üçün 2005-ci ildə BP-nin Azərbaycanda davamlı inkişaf ilə bağlı apardığı işlərə aid olan seçilmiş şirkətdənkənar media hesabatlarını və daxili sənədləri diqqətlə nəzərdən keçirmişik.
2. Hesabatda eksini tapmalı olan əsas məsələlərin müəyyənləşdirilməsi üçün BP Azərbaycan SİB-nin işlətdiyi prosesi yoxlamışıq.
3. Hesabatda davamlı inkişaf üzrə verilmiş icra göstəriciləri və bəyanatlar haqqında məlumatları və ya izahatları diqqətlə nəzərdən keçirmişik. Davamlı inkişaf haqqında Hesabatda eksini tapmış göstəriciləri dəstəkləyən sənədləri yoxlayarkən biz SİB və ya sahə səviyyəsində məlumatların toplanması, müqayisə edilməsi və sənədləşdirilməsi proseslərini yoxlamamışıq.

Əminlik səviyyəsi

Bizim dəlil toplama prosedurlarımızın məqsədi gəldiyimiz nəticələri əsaslandırmaq üçün məhdud səviyyəli əminliyin əldə edilməsidir. Həyata keçirilmiş dəlil toplama prosedurlarının həcmi əgəlabatan əminlik öhdəliyinin (məsələn, maliyyə auditinin) həcmindən daha kiçik olduğu üçün, nisbətən aşağı səviyyəli əminlik təmin edilmişdir.

Gəldiyimiz nəticələr

Apardığımız yoxlama əsasında və işimiz üçün müəyyən edilmiş səlahiyyətlər dairəsində biz Hesabatla bağlı aşağıdakı nəticələrə gəlmişik. Gəldiyimiz nəticələr yuxarıdakı "Gəldiyimiz nəticələr gördüyümüz hansı işlərə əsaslanır?" bölməsi ilə birlikdə oxunmalıdır.

1. Əsas məsələlər Hesabatda əhatə olunubmu?

Tərəfimizdən media məlumatlarının, seçilmiş daxili sənədlərin və BP Azərbaycan SİB-nin əsas məsələlərin

müəyyən edilməsi üçün istifadə etdiyi prosesin yoxlanılmasına əsaslanaraq bildiririk ki, davamlı inkişaf sahəsinə aid hər hansı bir əsas məsələnin bu Hesabatda daxil edilməməsi faktı bizə məlum deyildir.

2. Hesabatda BP Azərbaycanın davamlı inkişaf sahəsi üzrə icra göstəriciləri dəlil-sübut və ya izahatlarla təsdiqlənirmi?

BP Azərbaycan SİB-nin davamlı inkişaf sahəsi üzrə həyata keçirdiyi fəaliyyətlə əlaqədar bu Hesabatda BP Azərbaycan SİB tərəfindən təqdim edilmiş təsdiq və məlumatlarda hər hansı bir qeyri-düzgün bəyanatın olması bizə məlum deyildir.

Bizim müstəqilliyimiz

Bizim əminlik qrupumuz bir sıra əhəmiyyətli Böyük Britaniya və beynəlxalq müəssisələr üçün eyni işləri görən qlobal mühit və davamlı inkişaf şəbəkəmizdə çalışan əməkdaşlardan təşkil edilmişdir. BP p.l.c.-nin auditoru olan Ernst & Young şirkətindən İngiltərə və Uelsdə diplomlu mühəsiblər institutunun (İUDMİ) "Peşəkar Etika haqqında Təlimat"ında müəyyənləşdirilmiş müstəqil tələblərə riayət etmək tələb edilir. Ernst & Young şirkətinin İUDMİ-nun tələblərini nəzərə alan və müəyyən hallarda həmin tələblərdən daha ciddi olan müstəqillik qaydaları firmaya, partnyorlara və peşəkar işçilərə tətbiq olunur. Bu qaydalar bizim sifarişçilərimizlə bağlı olaraq müstəqilliyə xələl gətirən və ya xələl gətirə biləcəyi ehtimal olunan hər hansı maliyyə maraqlarını qadağan edir. Partnyorlar və işçilər hər il şirkətin qaydalarına riayət etmələrini təsdiq etməyə borcludurlar.

Biz hər il öz müstəqilliyimiz və obyektivliyimizə xələl gətirə biləcək hər hansı hadisənin, qadağan edilmiş xidmətlər də daxil olmaqla, baş verib-vermədiyini BP-nin qarşısında təsdiq edirik. 2005-ci ildə belə hadisə və ya xidmətlər olmamışdır.

ERNST & YOUNG

Ernst & Young LLP
London, 12 iyul 2006-cı il

Sözlük

AÇG (ACG)	Azəri-Çıraq-Günəşli dəniz neft yatağı	DTD (ITD)	Dolayı Termal Desorbsiya
AGT (AGT)	Azərbaycan-Gürcüstan-Türkiyə	MTQ (LNG)	Mayeləşdirilmiş Təbii Qaz
ABƏŞ (AIOC)	Azərbaycan Beynəlxalq Əməliyyat Şirkəti	ETSN (MENR)	Ekologiya və Təbii Sərvətlər Nazirliyi
ATA (ATA)	Amec-Tekfen-Azfen	QHT (NGO)	Qeyri-Hökumət Təşkilatı
BTC (BTC)	Bakı-Tbilisi-Ceyhan boru kəməri layihəsi	ŞİBK (NREP)	Şimal İxrac Boru Kəməri
MA (CA)	Mərkəzi Azəri	ATƏT (OSCE)	Avropada Təhlükəsizlik və Əməkdaşlıq Təşkilatı
XİMŞ (CDAP)	Xəzərdə İşlənmələr üzrə Məsləhət Şurası	NDQHRT (OSPRI)	Neft Dağılımlarına Qarşı Hazırlıq üzrə Regional Təşəbbüs
XEM (CEC)	Xəzər Enerji Mərkəzi	BKMDT (PMDI)	Boru kəmərinin monitorinqi və Dialoq Təşəbbüsü
KSVP (C&WP)	Kompressor və Suvurma Platforması	BKMD (PPD)	Boru Kəmərinin Mühafizəsi Departamenti
İGİNH BVT (DAFWCF)	İş Gününün İtirilməsi ilə Nəticələnən Hadisənin Baş Vermə Tezliyi	HPBS (PSA)	Hasılatın Pay Bölgüsü Sazişi
ŞA (EA)	Şərqi Azəri	KTP (RAP)	Köçürülmə Tədbirləri Planı
BM (EC)	Biznes Mərkəzi, Bakı	RİT (PMDI)	Regional İnkişaf Təşəbbüsü
MSŞT (EITI)	Mədən Sənayesində Şəffaflıq Təşəbbüsü	SnƏQM (SBM)	Sintetik Əsaslı Qazma Məhlulu
İNL (EOP)	İlkin Neft Layihəsi	YSR (SLL)	Yüksək Səviyyə Rəhbərləri
ESTP (ESAP)	Ekoloji və Sosial Tədbirlər Planı	CQBK (SCP)	Cənubi Qafqaz Boru Kəməri layihəsi
ƏMSTQ (ESIA)	Ətraf Mühitə və Sosial Sahəyə Təsirin Qiymətləndirilməsi	KOM (SME)	Kiçik və Orta Müəssisələr
ESİS (ESMS)	Ekoloji və Sosial İdarəetmə Sistemləri	ARDNŞ (SOCAR)	Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Şirkəti
KH (E&P)	Kəşfiyyat və Hasılat	SİB (SPU)	Strateji İcra Bölmü
GİP (FCP)	Gələcək İcmalar Proqramı	TİS (SSOW)	Təhlükəsiz İş Sistemləri
FINKA (FINCA)	Beynəlxalq İctimaiyyətə Yardım Fondu	STGP (STEP)	Səngəçal Terminalının Genişləndirilməsi Proqramı
BSR (FLL)	Birinci Səviyyə Rəhbərləri	YNQÜS (TVAR)	Yol-Nəqliyyat Qəzalarının Ümumi Sayı
İQ (GHG)	İstixana Qazı	BMT (UN)	Birləşmiş Millətlər Təşkilatı
ÜDM (GDP)	Ümumi Daxili Məhsul	BMTİP (UNDP)	Birləşmiş Millətlər Təşkilatının İnkişaf Proqramı
YOT (GOI)	"Yaşıl Ofis" Təşəbbüsü	QA (WA)	Qərbi Azəri
TƏMÖHS (HGA)	Tranzit Əraziyə Malik Ölkə Hökuməti ilə Saziş	SƏQM (WBM)	Su Əsaslı Qazma Məhlulu
SƏTƏM (HSE)	Sağlamlıq, Əməyin Təhlükəsizliyi və Ətraf mühitin mühafizəsi	QİBK (WREP)	Qərb İxrac Boru Kəməri
SƏTTƏM (HSSE)	Sağlamlıq, Əməyin Təhlükəsizliyi, Təhlükəsizlik, Ətraf mühitin mühafizəsi		
MKŞ (IDP)	Məcburi Köçkün Şəxs		
MEM (IEC)	Müstəqil Ekologiya Müşaviri		
BMK (IFC)	Beynəlxalq Maliyyə Korporasiyası		
HAS (IGA)	Hökumətlərarası Saziş		
BTK (IIMC)	Beynəlxalq Tibb Korpusu		
BXK (IRC)	Beynəlxalq Xilas Komitəsi		
		Vahidlər	
		\$	ABŞ dolları
		b/g (bpd)	Barel/gün
		kt	Kilo ton
		Mb/g	Min barel/gün
		Mt	Milyon ton
		tkf (tcf)	Trilyon kub fut
		t	Ton

Əlavə məlumatlar

BP-nin Xəzər/Qafqaz regionundakı enerji layihələri haqqında çoxlu interaktiv məlumatlarla veb-səhifələrdə tanış olmaq olar. Əsas saytlar aşağıdakılardır:

www.bp.com/caspian

Bu sayt müxtəlif Xəzər enerji layihələri haqqında əsas informasiya mənbəyidir. Bura Azərbaycan, Gürcüstan və Türkiyədə həyata keçirilmiş ƏMSSTQ-lərin tam mətni və layihələri idarə edən HPBS-lər, TƏMÖHS-lər və HAS-lar əhatə olunan hüquqi sənədlər daxil edilmişdir. Saytda məlumatlar bir çox dillərdə verilir və müntəzəm olaraq yeniləşdirilir.

www.bp.com

Bu saytda BP qrupu və onun siyasətləri və dəyərləri də daxil olmaqla, Xəzər və Qafqaz bölgələrində fəaliyyət və eməliyyatları haqqında məlumatlar və qrupun 2005-ci il üçün Davamlı İnkişaf haqqında Hesabatı verilmişdir.

www.caspsea.com

Xəzərdə İşlənmələr üzrə Məsləhət Şurasının saytı. Bura şuranın

hesabatlarının və BP şirkətinin cavabının tam mətni, şura üzvlərinin tərcümeyihalları və XİMS-nin səlahiyyətlərinin əhatə dairəsi daxil edilmişdir.

www.ecbaku.com

Bu saytda Bakı şəhərində yerləşən Azərbaycan Biznes Mərkəzinin təmin etdiyi iş və xidmətlər haqqında məlumatlar verilir.

www.bp.com/countrysustainabilityreports

Bu sayt BP-nin ölkə səviyyəsində hesabatı barədə məlumatları əks etdirir.

www.eitransparency.org

MSŞT Katibliyinin saytıdır. Bu saytda müfəssəl ölkə profilləri də daxil olmaqla Mədən Sənayelərində Şəffaflıq Təşəbbüsü haqqında məlumat verilir.

www.transparency.org

Korporativ sosial məsuliyyət, korrupsiya, idarəetmə və şəffaflıqla bağlı məsələlər sahəsində ixtisaslaşan Beynəlxalq Şəffaflıq qeyri-hökumət təşkilatının saytı.

www.eurasia.org

Demokratik, sərbəst bazar qurumları yaratmaq üçün keçmiş Sovet İttifaqı dövlətlərinə kömək edən və Gürcüstanda BTC/CQBK layihələri ilə işləyən Avrasiya Fondunun saytı.

www.iso.org

Bu saytda Beynəlxalq Standartlar Təşkilatının işi, o cümlədən ISO 14001, ekoloji idarəetmə standartı haqqında məlumatlar verilir.

www.oecd.org

Bu sayt İƏİT-nin saytıdır. Burada çoxmillətli müəssisələr üçün biznesin məsuliyyətlə həyata keçirilməsi ilə bağlı insan haqları, əmək və istehsal münasibətləri, ətraf mühit, məlumatların açıqlanması, rəqabət və vergitutma kimi sahələrlə əlaqədar könüllü prinsiplər və standartlar barədə təlimat verilmişdir.

Nəşrlər

Regional İcmal. Cənubi Qafqaz neft və qaz layihələri ilə bağlı iqtisadi, sosial və ekoloji məsələlər (Fevral 2003).

İki dəniz arasında. BTC layihəsini geniş şəkildə təsvir edən BTC haqqında kitabça.

Təhlükəsiz, sakitcə, nəzərə çarpmadan. BTC boru kəmərinin tikintisi ilə bağlı texniki və mühəndis-layihə çətinliklərinin xülasəsi verilir.

Yeni təməlin qoyulması. BTC layihəsinin icmalar və insanlarla necə əlaqədar olduğunu şərh edən kitabça.

Boru kəmərləri və insanlar. Xəzərdə müxtəlif enerji layihələrinin Qafqaz bölgəsinə gətirdiyi faydaları təsvir edir.

BTC Layihəsi ilə bağlı ekoloji və sosial məsələlər haqqında rüblük hesabat. BTC/CQBK layihələrinin kreditörünə son məlumatların verilməsini təmin edən müntəzəm rüblük hesabat.

ABƏŞ-in İcmalı. ABƏŞ-in dəniz monitoring işlərinin icmalı verilir.

Şahdəniz Qaz İxrac Layihəsi. ŞD layihəsi və onun regionun gələcək inkişafında oynayacağı rol açıqlanan kitabça.

İşlərin yerinə yetirilməsi üçün on il. 1994-2004-cü illər arasında olan müddət ərzində AÇG layihəsinin təkamülü haqqında kitabça.

BP Azərbaycan şirkətinin 2003 və 2004-cü illər üçün Davamlı İnkişaf haqqında hesabatları . BP Azərbaycan SİB-nin 2004-cü ildə ölkə haqqında çap olunmuş birinci və ikinci hesabatları.

Təklif və rəylər

2004-cü ili əhatə edən ikinci Azərbaycan-
da Davamlı İnkişaf haqqında Hesabatımız
2005-ci ildə çap olunandan sonra biz
oxucu və maraqlı tərəflərdən çoxsaylı
faydalı qeyd və təkliflər almışıq.

Müstəqil konsultantlar, QHT monitoring
qrupları və Azərbaycandakı vətəndaş
cəmiyyətinin digər qrupları podratçıların
fəaliyyətləri ətrafında şəffaflığın
olmamasını və insan haqlarının iddia
edilən pozulması barədə təfərrüatın
verilməməsini tənqid etmişdilər.

Media nümayəndələri Azərbaycanda
torpağın kompensasiyası/alınması və
2004-cü ildə baş vermiş ölüm hallarını
əhatə edən hesabatlar, tullantıların idarə
olunması, AÇG yatağından hasil edilən
səmt qazı, əmək münasibətləri/həmkarlar
təşkilatının tanınması və BTC layihəsinin
tamamlanmasında baş vermiş ləngimələrlə
əlaqədar məsələləri ortaya çıxarmışdılar.

Bu hesabatda biz həmin məsələləri daha
geniş müzakirə etməyə, eləcə də əmək-
daşlarla əlaqədar məsələləri, gəlirlərin
şəffaflığını və digər növ narazılıqları
xüsusilə vurğulamağa səy göstərmişik.

Bu hesabatla bağlı qeyd və təkliflərin
bizə təqdim olunmasını xahiş edirik.

Bizimlə əlaqə saxlayın:

Aydın Haşimov, İcra və İctimai Hesabatlar
üzrə menecer və ya Tamam Bayatlı,
Əlaqələr üzrə menecer.

BP Azərbaycan Strateji İcra Bölümü,
Villa Petrolea, Neftçilər prospekti 2 (Bayıl),
Bakı, Azərbaycan). İnternetdə fikirlərinizi
bizə www.bp.com/caspian/sr ünvanı
vasitəsilə göndərə bilərsiniz. Yaxud
Əlaqələr və Xarici İşlər şöbəsinə
müraciət edə bilərsiniz:
telefon: +994 12 497 9272.

Kağız

Bu Davamlı İnkişaf haqqında Hesabat Robert Horne Group tərəfindən istehlakdan sonra
rəngsizləşdirilərək təkrar emal edilmiş tullantı liflərindən istifadə edilməklə ətraf mühitin
idarə edilməsinə görə ISO 14001 sertifikatına layiq görülmüş fabrikdə istehsal edilmiş
Rivive Uncoated markalı kağızda çap edilmişdir. Pulpa elementar sərbəst xlor (ESX)
prosesindən istifadə edilməklə ağardılmışdır.

Dizayn və nəşr

Dizayn: Ceyhun İmanov Studiyası
Texniki redaktor: Eldar Hüseynov
Nəşr: S.M.G. Ltd, Azərbaycan

